T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA

ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman

Prof. Dr. İmdat ELMAS

GÖÇMENLERE YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞLARDA, BİREYİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, TRAVMA ÖYKÜSÜ, BAĞLANMA STİLLERİ VE ŞİDDET EĞİLİMİNİN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

UZM. PSK. FATMA NURAY SARP KULKARA

İSTANBUL, 2021

Önsöz

Tez yazım sürecim boyunca, geri bildirimleri, duruşu, bakış açısıyla ve nezaketiyle bana eşlik eden ve yol gösteren değerli tez danışmanım **Prof. Dr. İmdat Elmas'a** teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez izleme komitemde görüşleri ile bakış açımı değiştiren hocalarım; **Prof. Dr. Kayıhan Oğuz Karamustafalıoğlu**'na ve **Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Tunç Demircan**'a,

Doktora eğitimine başlamamı teşvik eden değerli hocam, **Prof. Dr. Kültegin Ögel**'e,

Doktora eğitimim ve tez sürecim boyunca manevi desteğini hep hissettiren, her umutsuz anımda benimle birlikte olan ve anlayışıyla beni rahatlatan eşim, yoldaşım, **Şevki Kulkara**'ya,

Bu sürece bilmeden eşlik eden, zamanından almak zorunda kalarak tezin bitmesini sağlayabildiğim canım oğlum **Sarp Kulkara**'ya,

Bütün süreçte beni yalnız bırakmayan, meslektaşlarım, dostlarım **Uzm. Psk. Funda Kıvrıkoğlu**'na ve **Psk. Elif Nazlı Karakaş**'a,

Kıymetli destekleri için; **Ebrar, Eylem, Melahat, Merve**'ye,

Bugünlere beni getiren, isteklerimi destekleyen, bana inanan ve hep gurur duyan sevgili annem **Emine Sarp**, babam **Oktay Sarp** ve kardeşim **Bahadır Sarp**'a, teşekkürü bir borç bilirim.

İçindekiler

Önsöz……..…….……i

Tablolar Listesi…….…….....v

Şekiller Listesi…….....ix

Kısaltmalar…….....x

Özet…….....xi

1. Giriş ve Amaç…….……..……..…1

2. Genel Bilgiler……..5

2.1. Göçmen Kavramı ve Göçmen Politikalarının Tarihsel Süreci……5

2.1.2. Balkan göçmenleri……..…….…….8

2.1.3. Suriyeli sığınmacılar……...…….…….....…11

2.2. Grup Yanlılığına Yönelik Tutumlar……...……...13

2.2.1. Tutum kavramı……...…….……13

2.2.2. Ön yargı, kalıp yargı, ayrımcılık…….……..……...…..……..……13

2.2.3. Tehdit kuramları…….…….14

2.3. Yabancı Fobisi (Zenofobi)……...…….17

2.4. Kişilik Boyutları……24

2.4.1. Kişiliğin boyutları ve göçmen karşıtlığı ilişkisi……...……...……...24

2.5. Psikolojik Travma……...……..27

2.5.1. Psikolojik travma ve göç karşıtlığı ilişkisi…….……..…..….29

2.6. Bağlanma Kuramı……...……..…31

2.6.1. Bağlanma ve travma ilişkisi……35

2.6.2. Bağlanma ve kişilik ilişkisi……...……..37

2.6.3. Bağlanma kuramı ve yabancı fobisi (Zenofobi)…..……...40

2.7. Şiddet…….43

2.7.1. Şiddet ve bağlanma ilişkisi……...…..45

2.7.2. Şiddet ve travma ilişkisi……...……...47

2.7.3. Şiddet ve yabancı fobisi (Zenofobi)……...…….....49

2.8. Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar ile İlgili Yapılan Araştırmalar...…….....51

3. Gereç ve Yöntem……...……...54

3.1. Evren ve Örneklem……54

3.2. Veri Toplama Araçları……...……...…54

3.2.1. Demografik veri formu……...……54

3.2.2. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili tutum ölçeği…….....……..55

3.2.3. Beş faktör kişilik envanteri kısa formu……...……56

3.2.4. Çocukluk çağı travmaları ölçeği……...……..58

3.2.5. İlişki ölçekleri anketi……...60

3.2.6 Buss-perry agresyon ölçeği ……...……..62

3.3. İşlem……..62

3.4. Veri Analizi……...63

4. Bulgular…….64

4.1. Demografik Veri Formundan Elde Edilen Bilgiler……...……...…….63

4.2. Göçmenlik ile İlgili Bilgilerin Dağılımı……...……66

4.3. Normallik Dağılımı……...……67

4.4. Hipotezlerin Sınanması……...……..70

5. Tartışma……...…….…98

5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi……...……....98

5.2. Hipotezlerin Değerlendirilmesi……...…..99

6. Sonuç…….…..106

7. Kaynaklar……...….107

8. Ekler……121

9.Özgeçmiş……..……..134

Tablolar Listesi

Tablo I Sosyo-Demografik Özelliklerin Dağılımı……..……...64

Tablo II Göçmenlik ile İlgili Genel Bilgilerin Dağılımı……...……..66

Tablo III Göçmenlere Yönelik Tutum, Kişilik Özellikleri, Çocukluk Çağı Travma, Buss Perry Saldırganlık ve Bağlanma Stillerine Ait Puanların Normallik Dağılımı Analizi……..…..…....68

Tablo IV Göçmenlere Yönelik Tutumlardan Sığınmacılar Hakkında Olumsuz Fikre Sahip Olma Durumunu, Kişilerin Beş Faktör Kişilik, Çocukluk Çağı Travma ve Bağlanma Stillerinin Yordamasında Regresyon Analizi…….……...70

Tablo V Göçmenlere Yönelik Tutumlardan Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Ilımlı Çözüm Üretme Durumunu, Kişilerin Bağlanma stili, Kişilik Özellikleri ve Travma Öyküsünün Yordamasında Regresyon Analizi……...…….……71

Tablo VI Göçmenlere Yönelik Tutumlardan Suriyeli Sığınmacıların Haklarını Savunma Durumunu, Kişilerin Bağlanma stili, Kişilik Özellikleri ve Travma Öyküsünün Yordamasında Regresyon Analizi……72

Tablo VII Göçmenlere Yönelik Tutumlardan Hükümetin ve Halkın Uyguladığı Politikayı Takdir Etme Durumunu, Kişilerin Bağlanma stili, Kişilik özellikleri ve Travma Öyküsünün Yordamasında Regresyon Analizi……...….73

Tablo VIII Göçmenlere Yönelik Tutumlardan Suriyeli Sığınmacılara Yardımda Bulunma Durumunu, Kişilerin Bağlanma Stili, Kişilik özellikleri ve Travma Öyküsünün

Yordamasında Regresyon Analizi……74

Tablo IX Göçmenlere Yönelik Tutumlar ile Kişinin Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki Analizi……...…76

Tablo X Kişilerin Kişilik Özelliklerini, Göçmenlere Yönelik Gösterilen Tutum, Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Yordamasında Regresyon Analizi ile Karşılaştırılması……..…..77

Tablo XI Kişilik Özellikleri, Göçmenlere Yönelik Gösterilen Tutum, Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Yordamasında Regresyon Analizi ile Karşılaştırılması……..…….79

Tablo XII Kişilik Özellikleri, Göçmenlere Yönelik Gösterilen Tutum, Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Yordamasında Regresyon Analizi ile Karşılaştırılması……...….80

Tablo XIII Kişilik Özellikleri, Göçmenlere Yönelik Gösterilen Tutum, Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Yordamasında Regresyon Analizi ile Karşılaştırılması……...….81

Tablo XIV Göçmenlere Yönelik Tutumlar ile Bağlanma stili Arasındaki İlişki Analizi…….……..83

Tablo XV Göçmenlere Yönelik Tutumlar ile Travma Öyküsü Arasındaki İlişki Analizi...……84

Tablo XVI Göçmenlere Yönelik Tutumlar ile Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi…….……..…...85

Tablo XVII Göçmenlere Yönelik Tutumlardan Suriyeli Sığınmacıların Haklarını Savunma Durumunu, Şiddet Eğiliminin Yordamasına Ait Regresyon Analizi……....86

Tablo XVIII Kişilerin Şiddet Eğiliminden Fiziksel Saldırganlığı Belirlemede Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Rolüne İlişkin Regresyon Analizi……...…..…87

Tablo XIX Kişilerin Şiddet Eğiliminden Düşmanlığı Belirlemede Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Rolüne İlişkin Regresyon Analizi……..…..….88

Tablo XX Kişilerin Şiddet Eğiliminden Öfkeyi Belirlemede Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Rolüne İlişkin Regresyon Analizi…….....……...89

Tablo XXI Kişilerin Şiddet Eğiliminden Sözel Saldırganlığı Belirlemede Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Rolüne İlişkin Regresyon Analizi…….90

Tablo XXII Kişilerin Şiddet Eğiliminden Dolaylı Saldırganlığı Belirlemede Travma Öyküsü ve Bağlanma Stillerinin Rolüne İlişkin Regresyon Analizi ……....91

Tablo XXIII Göçmenlere Yönelik Tutumların Göçmenlik Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Analizi……92

Tablo XXIV Bağlanma Stilllerinin Göçmenlik Durumuna Göre İlişki Analizi…….…….93

Tablo XXV Göçmen Olan Topluluğun Kuşak Derecelerine Göre, Dinledikleri Hikayelerden Olumlu/Olumsuz Etkilenme ve Hikayelerin Konusu Arasındaki İlişki Analizi……...…94

Tablo XXVI Göçmenlerin Göçmenlere Yönelik Tutumlarının Kuşaklarına Göre Karşılaştırılması……...…....95

Tablo XXVII Göçmenlere Yönelik Tutumlar ve Çocukluk Çağı Travma Öyküsünün Hikâye Konusuna Göre Karşılaştırılması…….96

Şekiller Listesi

Şekil 1. Kişiler Arası ve Guplar arası Değişkenler……..……16

Şekil 2. Gruplar Arası Kaygıyı Açıklamaya Yönelik Kuramsal Bir Model……17

Kısaltmalar

APA: Amerikan Psikiyatri Birliği

AFAD: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Ruhsal Bozukluklar için Tanı ve İstatiksel El Kitabı)

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

LMV: Lozan Mübadilleri Vakfı

NRC: National Research Council

OXFORD: English Dictionary

S.S.: Standart Sapma

TDK: Türk Dil Kurumu

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

UNHCR: United Nations Refugee Agency / United Nations High Commissioner for Refugees

WCAR Declaration on Racism, Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance against Migrants and Trafficked Person. Asia Pacific NGO Meeting for the World Conference Against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Özet

Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı ülkemizde, göçmenlere yönelik karşıtlık söylemleri her geçen gün artmaktadır. Göçün insan davranışında ortaya çıkardığı değişimler ve diğer gruba karşı kişilerin davranışlarını belirleyen psikolojik faktörler hala incelenmektedir. Bu çalışmanın amacı; göçmenlere yönelik tutum ve davranışlarda, bireyin kişilik özellikleri, travma öyküsü, bağlanma stilleri ve şiddet eğiliminin incelenmesidir.

Araştırmanın örneklemi, İstanbul'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıdır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılara yönelik fikirlerini etkileyen psikolojik faktörler incelenmiştir. Ayrıca, kişilerin diğerine karşı tutumlarının, kendi geçmiş öyküleri ile ilişkili olabileceği fikrinden yola çıkılarak, Türk Hukukuna göre "Göçmen" olarak tanımlanan balkan göçmenleri de araştırmada incelenmiştir. Böylece, göçmenlik tarihçesi olan ve olmayan kişilerin tutumları da karşılaştırılmak istenmiştir. Bu çalışmada 246 kişi yer almıştır. Bu kişilerin, 170'i kadın, 76'sı erkektir. Katılımcıların; 102'si balkan göçmeni, 144' ü göçmen değildir. Araştırmada, Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili Tutum Ölçeği, Beş Faktör Kısa Formu, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi ve Buss Perry Agresyon Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket ve ölçekler nicel veri analizi SPSS 23.0 v (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bağımsız grup karşılaştırması (Bağımsız örneklem t testi, One-Way ANOVA), Pearson Korelasyon Analizi, Güvenilirlik Analizi (Cronbach's alpha), Regresyon Analizi ile test edilmiştir. Bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenler ile yordanmasında ise çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin; kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, travma öyküsünün ilişkili olduğu bulunmuştur. Her tutum faktörü ayrı ayrı incelenmiştir. Beklenildiği gibi kişilik özelliklerinden; dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevrotiklik boyutları, Suriyeli sığınmacılara karşı tutumlar ile ilişkili bulunmuştur. Dışa dönük kişilerin, sığınmacılar hakkında daha olumsuz fikre sahip olduğunu, hükümeti ve

uyguladığı politikayı takdir etmedikleri bulunmuştur. Deneyime açık ve duygusal ihmal geçmişi olan katılımcılar ise hükümetin politikasını olumlu bulmuşlardır. Deneyime açık olan ve duygusal ihmal yaşamış kişiler, hükümetin uyguladığı politikayı takdir etmede pozitif bir etki gösterirken, dışa dönük kişilerin tutumu negatif bir etki göstermektedir. Bağlanma açısından, güvenli bağlanmaya sahip kişilerin nevrotikliğinin diğer kişilere göre düşük olduğu, saplantılı bağlanmada ise anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Tutum ile bağlanma stili arasındaki ilişki değerlendirildiğinde güvensiz bağlanma stili olan, saplantılı bağlanma ile ilgili anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Çocukluk çağı travma geçmişi ile de Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum arasında anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre duygusal ihmal geçmişi olan kişiler Suriyeli sığınmacılara yönelik olumlu tutum göstermişlerdir. Saldırganlık ile ilgili de anlamlı sonuçlar bulunmaktadır. Çalışmanın bir diğer yönü, Balkan göçmeni olan kişilerin tutumları ile ilgili sonuçlarda ise; Balkan göçmeni olan kişilerin, göçmenlere yönelik tutumlarından Suriyeliler hakkında olumsuz görüşlerinin olması ve ılımlı çözüm üretmek istemeleri göçmen olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Göçmen olmayanların ise politikayı takdir etme faktörleri anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Göçmenlere Yönelik Tutum, Suriyeli Sığınmacılar, Balkan Göçmenleri Kişilik Özellikleri, Bağlanma Stilleri, Travma, Şiddet

Abstract

The aim of this study is to investigate the individuals' personality traits, trauma history, attachment styles and violent tendencies in attitudes and behaviors towards immigrants.

The sample of the study is Turkish Republic citizens living in Istanbul. Psychological factors affecting the ideas of citizens of the Republic of Turkey towards Syrian refugees have been studied. In addition, Balkan immigrants, defined as "immigrants" according to Turkish law, were also studied in the study, based on the idea that people's attitudes towards another may be related to their own past stories. Thus, the attitudes of people with and without an immigration history were also compared. The sample of the study consisted of a total of 246 people, 170 women and 76 men in which 102 were Balkan immigrant 144 were not. Interview form, Attitude towards Syrian Refugees Scale, Big Five Personality Inventory-Short Form, Chidhood Trauma Questionnare, Relationship Scales Questionnaire, Turkish version of the Buss-Perry Aggression Scale were used. Analysis of quantitative data were conducted with SPSS 23.0 version (Statistical Package for Social Sciences) statistical program. Tested by independent group comparison (Independent sample t test, One-Way ANOVA), Pearson Correlation analysis, Reliability analysis (Cronbach's alpha) and Regression analysis. Multiple regression analysis was used to predict the dependent variable with independent variables. As a result of the study, it was found that attitudes towards immigrants were related to personality traits, attachment styles, and trauma history. Each attitude factor was examined separately and, as expected, personality traits, extroversion, openness to experience and neuroticism dimensions were found to be related to attitudes towards Syrian refugees. It has been found that extroverts have a more negative view of asylum-seekers and do not appreciate the government and its policy. Participants who were open to the experience and had a history of emotional neglect found the Government's policy positive. While those who were open to experience and

experienced emotional neglect showed a positive reaction in appreciating the government's policy, the attitude of extroverts was negative. In terms of attachment, it was observed that individuals with secure attachment had lower neuroticism than others, and significantly higher in preoccupied attachment. When the relationship between attitude and attachment style was evaluated, significant results were obtained about obsessive attachment, which is an insecure attachment pattern. Significant results were obtained between childhood trauma history and attitude towards Syrian refugees. According to these results, people with a history of emotional neglect showed a positive attitude towards Syrian refugees. There are also meaningful results regarding aggression. Another aspect of the study is that in the results about the attitudes of the Balkan immigrants; it was found that Balkan immigrants had negative opinions about Syrians and wanted to find a moderate solution, because of their attitude towards immigrants, compared to non-immigrants. Non-immigrants, on the other hand, found significantly higher in appreciation for policy.

Keywords: Attitude Towards Immigrants, Syrian refugees, Balkan Immigrants, Personality Traits, Adult Attachment Sytles, Trauma, Violence

1. Giriş ve Amaç

Tarihte bilinen en eski toplu göç hareketi *"Kavimler Göçü"*dür. Doğudan batıya devam eden bu hareket sanayileşme dönemi ile hız kazanmıştır. Sanayinin gelişmesi ile birlikte, kalkınmış ülkeler birer göç ülkesi konumuna gelmişlerdir. II. Dünya savaşından sonra kitlelerin gösterdiği göç hareketleri araştırmacıların, özellikle iktisatçıların dikkatini çekmiştir. Küresel şirketlerin ucuz emek arayışı ve maliyetleri aza indirme çabaları göç üzerinde etkili olmuştur. Diğer taraftan insanlar; savaş, hak ihlalleri ve yoksulluk nedeniyle de göç etmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018). XXI. yüzyıla gelindiğinde göç, bütün ülkeler için en önemli konulardan biri haline gelmiştir. İçinde bulunduğumuz zaman dilimi ise küresel çapta göçlerin yaygınlaştığı bir zaman dilimidir. Uluslararası göçmen sayısı küresel olarak yaklaşık 272 milyon kişidir. Dünya nüfusunun %3,5'u doğdukları ülkeden farklı bir ülkede yaşamaktadır (IOM, 2020). Bu nedenle de bu yüzyıl araştırmacılar tarafından "*Göç Çağı"* olarak tanımlanmaktadır (Yalçın, 2017).

1950'li yıllardan beri göçün ne olduğu ve göçmenin kim olduğu tartışılmaktadır (Yalçın, 2017). Ender'de (1989) en geniş tanımı ile göçü; "Anlamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içerisinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler" olarak açıklamıştır (akt. Aktel 2018). Türk Dil Kurumu Sözlük'üne göre göç*; "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret"* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020).

Göç Terimleri Sözlük'üne göre ise göç, bir kişi veya bir grup insanın bulundukları ülkenin içinde veya sınır dışına geçerek yer değiştirmesidir. Bu yer değiştirilen nüfus hareketine; sınır dışı edilmiş kişiler, ekonomik sebeplerle veya aile birleşimi sebebiyle göç edenlerin göçü de dahildir (IOM, 2009). Ülkemiz de bu göç hareketinden etkilenen ülkeler arasındadır. Türkiye'ye, 1922'den günümüze kadar 6.5 milyondan fazla kişi kabul edilmiştir. Bu sayıya iş ve eğitim gibi amaçlarla gelen göçmenler dahil değildir. Türkiye'ye iş, eğitim ve

diğer amaçlarla gelmiş olan kişilere ilişkin rakamlara göre, 15 yılda yaklaşık 3.3 milyon kişi ikamet izni almıştır (GİGM, 2020). Çatışma ve şiddet nedeniyle yerinden edilmiş insanların sayısı 41,3 milyon kişiye ulaşmıştır. Suriye'deki çatışmalar nedeniyle de küresel olarak 6,7 milyon Suriyeli, göçmen olarak yer değiştirmiştir (IOM, 2020).

2011'in Mart ayında, Suriye'deki iç savaş, kitlesel göç ile büyük bir insani krize dönüşmüştür ve bütün dünyada göç hareketliliği devam etmektedir. Suriye'den Türkiye'ye ilk sığınmacı girişleri, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay ili Yayladağı ilçesinde Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan başlamıştır. İlk çadır kenti ise, Yayladağı merkezine kurulmuştur. Daha sonrasında 9 Haziran 2011 tarihinde Altınözü ve 12 Haziran 2011 tarihinde Boynuyoğun çadır kentleri kurulmuştur. "Açık Kapı Politikası" ve AB ile imzalanan göç anlaşmaları nedeniyle başka ülkelere gidemeyenler için Türkiye göç yolu olmaktan çıkmış ve yerleşilecek ülke konumuna gelmiştir. Şu anda hala Suriye'de 13,1 milyon yardıma ihtiyacı olan; 6,6 milyon yerinden edilmiş; 2.98 milyon kişi ise savaş nedeniyle kuşatılmış alanlardadır. Türkiye'de ise sığınmacı olarak, yaklaşık 3.6 milyon ve 330.000 ise kayıtlı mülteci ve diğer milletlerden sığınmacılar yaşamaktadır. Suriyeli mültecilerin %98'inden fazlası Türkiye genelinde illere dağılmışlardır. Günümüzde Türkiye diğer ülkeler arasında en fazla mülteciyi barındıran ülkedir (UNHCR, 2020).

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi'ne göre; 2019 yılında geçici koruma ile ülkemizde bulunan Suriyeli sayısı 3.626.820, sayının 108.543'ü ise geçici barınma merkezlerindedir. Türk Silahlı Kuvvetleri 2017 yılında yaklaşık 400 bin kişinin izinsiz girişini engellese de Suriye'den Türkiye'ye göç halen yoğun bir şekilde devam etmektedir. Ayrıca, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, yine aynı yıl 175.000 kişinin düzensiz göç ile ülke içinde yakalandığını bildirmiştir. Türkiye'den Yunanistan'a ve Avrupa'ya ilerleyen bu karma göç akımı 2017 yılında düşmüş olsa da deniz yoluyla sınır dışına çıkaya yönelik hareketlilik, Ocak 2017 ile 2018 arasında 756'dan 1640 yakalanmaya artmıştır (IOM, 2019).

Göç dalgasının başlamasından bu yana dokuz yıl geçmiş ve bebek olarak gelenler okula başlamış, yeni çocuklar doğmuş ve Türkiyeliler ve Suriyeliler birlikte uzun süreli vakit geçirmeye başlamışlardır. Çoğu insan Suriyelilere yardım seferberliği içerisinde yer alsa da sığınmacılara karşı olan tutumlar zaman içinde artış göstermeye başlamıştır. Geçirilen bu süre sonunda Suriyelilere karşı olan veya yandaş olan gruplar oluşmuştur. Toplumun bazı kesimleri için Suriyelilerin varlığı tehdit olarak algılanmış ve zaman geçtikçe önemli boyutta sorunlar baş göstermiş ve bu sorunların çözümleri üzerine de araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu araştırmaların önemli bir kısmı Suriyeli sığınmacı ve Türkiye vatandaşlarının düşünceleri üzerine yoğunlaşmış ancak Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz tutum taşıyanların kişilik yapıları ve/veya geçmiş yaşantıları üzerine herhangi bir bilimsel boyutta çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Bu tez çalışması bu boşluğu doldurmak üzere planlanıp uygulanmıştır.

Foders ve Lnghammer'a (2006) göre, göçmen dediğimiz kişi yeni ülkeye kendi psikolojik bavulu ile gelmektedir. Bu bavulda, kendi ülkesindeki insanlar ve yerler ile ilgili temsilleri vardır. Bunların bazıları dönüşmekte, bazıları ise devam etmektedir. Bu beklentiler ve anılar hem bireysel hem kolektiftir (akt. Yalçın, 2017). Bu çalışmanın özgün boyutunu; insanların bu meseleye karşı hissettikleri ve takındıkları tutumların psikolojik kökenlerinin ne/ neler olabileceği, kendi geçmişleri ile bu tutumların olası ilgisininin neler olduğunun belirlenmesi oluşturmaktadır. Ayrıca, insan psikolojisinin daha bütüncül bir bakış açısıyla, diğer bir ifadeyle Sosyal Psikoloji, Klinik Psikoloji ve toplum ilişkileri bütünlüğü içerisinde değerlendirilmesine gayret sarf edilmiştir.

Göç'ün nesnesi, etkileyeni ve etkileneni insandır. İnsanın merkezde olduğu bir konuda, zihnin süreçlerinin bu toplumsal konuya nasıl karıştığı ve geleceğimizi nasıl şekillendirdiğini görmek bu araştırmanın merakıdır. Diğer yandan kendi geçmişinde Göçmenlik olan vatandaşların görüşlerinin farklı olup olmadığı da merak konusudur. Bu bağlamda temel olarak araştırmanın amacı; Suriyeli sığınmacılara karşı tutum geliştiren veya geliştirmeyen Türk

vatandaşlarının kendi özelliklerine retrospektif bir açıdan bakmak ve ilişkili olabilecek noktaları tartışmaktır.

Bu araştırmanın hipotezleri şunlardır:

Hipotez 1: Göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, travma öyküsü ilişkilidir.

Hipotez 2: Kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve travma öyküsü birbirleri ile ilişkilidir. Göçmenlere yönelik gösterilen tutumlar kişinin kendi kişilik özellikleri ile ilgilidir.

Hipotez 3: Göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin geçmiş bağlanma stili ilişkilidir. Bağlanma stili güvensiz olan kişiler göçmen karşıtlığına daha yatkındır.

Hipotez 4: Göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin travma öyküsü ilişkilidir. Çocukluk çağı travma öyküsü olan kişiler göçmen karşıtlığına daha yatkındır.

Hipotez 5: Göçmenlere yönelik tutumlarla şiddet ve şiddet boyutları ilişkilidir.

Hipotez 6: Göçmenlere yönelik tutumlarda travma öyküsü ve bağlanma stilleri şiddet eğiliminde belirleyicidir.

Hipotez 7: Göçmen olan ve olmayan popülasyonda göçmenlere yönelik tutumlar farklıdır. Bu tutumlar travma ve bağlanma stillerine göre farklılaşır.

Hipotez 8: Göçmen olan popülasyonun bağlanma stilleri göçmen olmayanlardan farklıdır.

Hipotez 9: Göçmen olan topluluğun kuşak derecelerine göre, dinledikleri hikayelerden olumlu/olumsuz etkilenme ve hikayelerin konusu farklılık gösterir.

Hipotez 10: Anlatılan olumsuz hikayeler, göçmenlere yönelik tutum ile ilişkilidir.

Hipotez 11: Olumsuz hikayeler konularına göre travma ile ilişkilidir.

2. Genel Bilgiler

2.1. Göçmen Kavramı ve Göçmen Politikalarının Tarihsel Süreci

Uluslararası düzeyde kabul edilmiş bir göçmen kavramı bulunmamaktadır (Aktel ve Kaygısız, 2018). Genel olarak göçmen kendi rahatını iyileştirmek için yer değiştiren kişiyi ifade ederken, Türk politikası ve hukuki sürecinde daha farklı bir yaklaşım söz konusudur. Göçmen tanımı, Türk soyundan olan kişilerin Türkiye'ye yerleşmesini ifade etmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015).

Göçmenlik, mültecilik ve sığınmacılık kavramları arasında farklar vardır. Mülteci veya sığınmacı, göçmen olarak adlandırılabilse de her göçmen kişiyi mülteci ve sığınmacı olarak tanımlamak mümkün değildir. Tanımlayıcı olan, Uluslararası hukuk açısından mültecilerin hukuki statülerini belirleyen ve haklarını düzenleyen 1951 Cenevre Sözleşmesi ve daha sonra imzalanan mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1967 protokolüdür. Türkiye her iki sözleşmenin de imzacısıdır ancak Türkiye Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi sınırlar koymuş ve bu sınırlara göre Avrupa dışından gelen kişileri mülteci statüsünde görmemektedir. [1]

AB direktiflerine de uygun olarak Türkiye'de sığınma için özel bir yasal çerçeveyi düzenleyen ve geliş ülkesine bakılmaksızın, uluslararası koruma ihtiyacı bulunan tüm kişiler için bağlayıcı iç hukuk seviyesinde Türkiye'nin yükümlülüklerini onaylamış olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Nisan 2013'te yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile göç ve iltica konularının sorumluluğunda yetkili olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur. 2013 Nisan ayında 6458 sayılı yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 61. maddesine göre; Türkiye, Avrupa'daki olaylardan Türkiye'ye başvuran kişilere mülteci

[1] *Daha detaylı bilgi için bknz. "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü" ve Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan 05.09.1961 tarih ve 10898 sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanan "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme"*

statüsü tanımaktadır. Avrupa dışındaki ülkelerden gelen kişilere geçici sığınma hakkı verilmektedir (Khalaf ve Ilgar, 2017).

Mülteci ve sığınmacı tanımının yasal çerçevesi, 1999 tarihli Amsterdam Anlaşması'nın 63. maddesi ile oluşturulmuştur. 67. maddede, bir üçüncü ülke vatandaşı olan kişinin üye devletlerden birine yaptığı sığınma başvurusunun ve mülteci vasfının kabulü için standartlar ve usul ve esasları düzenlenmiştir.

Ülkemiz, Suriye'den gelen göçmenlere yerleşim hakkı ve temel hizmetlere belirli seviyede ulaşım hakkı tanıyan "geçici koruma" düzenlemesi uygulamaktadır.

Türkiye'deki "geçici koruma" statüsüne sahip kişiler; Suriyeli mülteciler, Filistin ve Suriye kökenli vatansızlardır (İOM, 2020). Bu yönetmelikte; yerinden olmuş ya da ülkelerini bırakmak zorunda kalmış, uluslararası örgütlerin desteğiyle tahliye edilmiş, ayrıldığı ülkedeki güvensiz koşullar nedeniyle ülkesine dönemeyen kişiler veya Cenevre Sözleşmesi'nin 1A maddesinin veya uluslararası korumaya sahip bölgeler kapsamına giren üçüncü ülke vatandaşları, vatansızlar, silahlı çatışma bölgesinden kaçmış kişiler, insani hakları düzenli ihlal edilmiş veya bu tehlikeyle karşılama durumundaki kişilerdir.

Kavramsal olarak ayırmak gerekirse, Uluslararası Göç Hukuku, Göç Terimleri Sözlük'üne göre;

Göç: Zamanı, yapısı ve sebebi düşünülmeksizin insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri olarak tanımlanır. Buna göçmenler, yerinden edilmiş insanlar, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik sebeple göçmen edenler de dahildir.

Göçmen: Uluslararası kabul edilen bir tanımı bulunmaktadır. Bireyin; zorlama olmadan, kendi isteğiyle göç etmeye karar vermesidir. Bu tanım, daha çok kendisinin ve ailesinin refah düzeylerini yükseltmek amacı güderek yapılan göçü kapsar.

Göçmen terimi, ülkede bulunan tüm yabancıları kapsayan genel bir kavram olarak kullanılmakta iken Türk hukukunda bu terim farklı bir anlamı ifade etmektedir. Yerleşim

Kanunu'nun 5543 sayılı 3/d maddesinde göçmenler Türk asıllı olan ve Türk kültürüyle bağlantısı olanlardır.

Mülteci: Irkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba aitliği ve siyasi görüşleri nedeniyle zulüm görmekten korkan, kendi ülkesi dışında bulunan ve bu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişilere mülteci denmektedir (1967 Protokolü ile değişik mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin 1951 sözleşmesi 1A(2) maddesi). Mülteci terimi, Türk hukukuna göre Avrupa ülkesinde meydana gelen olaylar nedeniyle gelenleri kapsamaktadır ancak şartlı mültecilik, Avrupa dışındaki olaylar nedeniyle, mülteci olma koşullarına sahip, üçüncü ülkelere sığınmak üzere Türkiye'de uluslararası koruma arayan kişilerdir. İkincil korumanın özelliği ise, "mülteci olarak ya da şartlı mülteci olarak sınıflanamayan fakat öz ülkesine veya yaşadığı ülkesine geri gönderildiği şartta;

a) Ölüm cezasına çarptırılacak veya idam edilecek,

b) İşkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ulusal çatışmalarda, şiddet eylemeleri ciddi tehlikelerle karşılaşacak, menşei ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından faydalanamayan veya faydalanmak istemeyen yabancılara veya vatansız kişilere statü verilmesini ifade etmektedir.

Sığınmacı: Ulusal ya da uluslararası belgeler ölçüsünde bir ülkede mülteci olarak kabul bekleyen kişilerdir. Fiilen *(de facto)* mülteci ise; yurtdışında yerinden edilmiş, dolaşımdaki göçmenleri tanımlamaktadır. Türkiye açısından yabancı ve sığınmacı kavramını Uluslararası Koruma Kanunu'nda tanımlanmamıştır. Bu kanunda "sığınmacılar" kavramı yerine "şartlı mülteciler" kavramı kullanılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği Tüzük'ündeki şartlara uygun ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'ne taraf olan bir ülkede olup olmamasına veya ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmamasına bağlı olmadan, Yüksek Komiserlik'in sağladığı BM

korumasından yararlanmaya hakkı olan kişi mülteci olarak tanımlanırken sığınmacı terimi farklıdır. Sığınmacı henüz mülteci kriterlerini karşılamamış ve resmi makam tarafından tanınmamış kişidir.

Sığınmacı olmak, hukuki bir statünün kazanılmasından farklı olarak kısa süreli bir barınmayı anlatır. Mülteci, mülteci statüsü yasal olarak kabul edilen yabancıyı ifade ederken; sığınmacı, mülteci statüsü incelenmiş ve bunun için geçici koruma sağlanan bir kişiyi ifade eder. Ülkemiz konumu gereği göç hareketliliğinini her daim yaşamıştır. Türkiye Cumhuriyeti göç hareketliliği, Yunanistan'dan 384 bin kişinin (1922-1938), Balkanlar'dan 800 bin kişinin (1923-1945), Almanya'dan 800 kişinin (1933-1945), Irak'tan 51.542 kişinin (1988), Bulgaristan'dan 345 bin kişinin (1989), I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin (1991), Bosna'dan 20 bin kişinin (1992-1998), Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin (1999), Makedonya'dan 10.500 kişinin (2001), Nisan 2011- Mart 2019 arasında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık 3.6 milyon kişinin Türkiye'ye gelmesiyle birlikte göç hreketliliği devam etmektedir (GİGM, 2020).

2.1.2. Balkan göçmenleri

Cumhuriyet dönemindeki göç politikası, Osmanlı'nın ümmet birliğinden farklı olarak ortak kültür, ortak millet fikrinin dikkate alınması Türk Milleti amacına yönelik dönüşümü esas alınarak oluşturulmuştur. Bu nedenle Türk Hukuku'nda soydaş olma ile göçmen olma kriteri bulunmaktadır (Çavuşoğlu, 2007).

Yunanistan: Osmanlı – Rus savaşından sonra 1912-1913 yıllarında meydana gelen Balkan Savaşları sonrası göçler başlamıştır. Cumhuriyet döneminde devam eden göçler ve savaş baskısında kalan Türkler için Lozan Barış Konferansı toplandığında öncelikle sığınmacılar ve esirler konusu ele alınmıştır. 30 0cak 1923'te imzalanan Türk ve Rum Ahali mübadelesine ilişkin sözleşme ve protokol çerçevesinde İngiltere Temsilcisi Lord Curzon'un teklifi ve Milletler Cemiyeti görevlisi Nansen'in raporuyla; Yunanistan'da yaşayan

Müslümanlarla Türkiye'de yaşayan Rum Ortodoksların zorunlu göçünü şart koşan Mübadele Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmede; İstanbul'daki Rum Ortodokslar ile Batı Trakya'daki Müslümanlar hariç Yunanistan'da yaşayan Müslümanların büyük kısmı Türkiye'ye, Türkiye'de yaşayan Rum Ortodoksların da büyük bir kısmı Yunanistan'a gönderilmiş ancak mübadele sözleşmesi yürürlüğe girmeden gerginlikler yaşanmıştır (Sarınay, 2011). Türklerin emlaklarına el konulmuş ülkeyi terk etmeleri için baskılar yapılmıştır. 18 Ekim 1912'den sonra ülkesini terk etmek zorunda kalanların mübadele anlaşması kapsamına alınmasıyla mülteci sorunu çözülmüştür. Zorunlu göç ile iki milyon civarında insan yurtlarından ayrılarak yeni yerlerde yaşamaya mecbur edilmiştir. Bu kitlesel ve zorunlu göçe mübadele, göç eden insanlara da mübadil denilmektedir (LMV, 2020)

Kasım 1923'te karşılıklı mübadele işlemleri başlatılmıştır. Mübadele 1925 yılının ortalarına kadar devam etmiş, tüm bu hareketlilik sonucunda Türkiye'ye 456.720 göçmen gelmiştir. Bu rakama mübadele edilmeye beklemeden gelenlerde dahil edilirse 50 bine yakın kişi ile birlikte Türkiye'ye 500 bin kişi gelmiştir. Türkiye'den Yunanistan'a giden kişi sayısı 1.104.206 dır. 1923-1990 yılları arasında gerçekleşen hareketlilikte 550 bin kişiye ulaşılmıştır (akt. Sarınay 2011).

Bulgaristan: 18 Ekim 1925'te imzalanan "Türk-Bulgar İkamet Sözleşmesi" ile Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçler düzenlenmiştir. Bundan sonra ise her yıl ortalama 10 bin kişi Türkiye'ye gelmiştir. 1923-1933 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen kişilerin sayısı 101.507 e ulaşmıştır. 1934'e gelindiğinde Kral Boris'in diktatörlüğü dönemi başlamıştır. 1939 yılına kadar yer değiştiren insan sayısı 198.688'i bulmuştur. 1984'te yaşanan isim değiştirme ve asimilasyon süreçleri içerisinde Mayıs 1989'da başlayan göç ile bir yılda 345.960 kişi ülkemize gelmiştir. 1923-1990 yılları arasında Türkiye'ye göç edenlerin göçmen sayısı 717.122 ye ulaşmıştır (Sarınay, 2011).

Yugoslavya'dan genellikle ekonomik, dini, sosyal nedenlerle gerçekleşen serbest göçler büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Sırp-Hırvat-Sloven krallığı döneminin başlangıcında Türkler arazilerin ve nüfusun büyük çoğunluğuna sahipti. Sonraki yıllarda ekonomik baskılar uygulanmış, Türklerin emlak ve arazileri ellerinden alınmış, bedelsiz istimlak edilmiş, arazi ve emlak sahibi olmaları engellenmiştir. Böylece Türk olmayan nüfus güç kazanmıştır. Krallık ve sonrasında Türklerin hak ve özgürlükleri ellerinden alınmıştır. II. Dünya savaşından sonra ise Türkler yoğun saldırılara uğramış, yönetimi ele geçiren Arnavutlar tarafından Türkleri Arnavutlaştırma politikaları sürdürülmüştür. Batı Makedonya'daki Türklerin kimliklerine Arnavut yazılması kampanyaları sürdürülmüş, partizanlar tarafından kurşuna dizme olayları olmuş ve yönetim tarafından olaylar görülmemiştir. O dönemde Yugoslavya Arnavutluk ile birleşmek istemekte bu nedenle Makedonya'da Türklerin varlığını yok saymış ve Arnavutları tanımıştır. 1946' daki Soyadı Kanunu ile Türkler, Arnavutlaştırılmaya başlanmıştır. 1960'lı yıllara kadar amaç, Türk nüfusunu yok edip Yugoslavyalılaştırmaktır (Çavuşoğlu, 2007).

II. Dünya savaşı sırasında Yugoslavya yönetimi göçü yasaklamış, bir süre bu durum göç hareketliliğini durdurmuştur. Tito döneminin de etkisiyle, asimilasyon politikaları sonucu Müslüman ve Türk hareketliliği hız kazanmış, 1950 yılından sonra Yugoslavya'dan serbest göçmen hareketliliği başlamıştır.1950'den 1967'ye kadar tamamı serbest göçmen olmak üzere, 175.392 kişi ülkemize gelmiştir. Göç 1952'den 1975'e kadar devam etmiş sayı 350 bine ulaşmıştır. Yugoslavya parçalanmasından sonra da devam eden göçlerle sayı 500.000'i geçmiştir (Sarınay, 2011).

Romanya: Romanya'dan ilk göç hareketleri 1923-1938 yıllarında olmuş; 75.771 iskanlı, 38.009 serbest şekilde toplam 113.710 Türk Türkiye'ye gelmiştir. Savaş sonrası Türklerin ellerinden alınan mallar yerine işe yaramayan araziler verilmiştir. Ulah adı verilen Makedonyalı Romenlere verilen topraklar ile Türklerin yoğun olarak yaşadığı Dobruca bölgesinin Romenlileştirilmesi amaçlanmıştır. Ulahlar bölgeden Türkleri kaçırmak için türlü saldırılar düzenlemişlerdir. 1932'den sonra Dobruca'dan yurda göçler başlamıştır (Arslan, 2014). Romanya'dan ilk göç hareketleri 1923-1938 yıllarında olmuş; 75.771 iskanlı, 38.009 serbest olarak toplam 113.710 Türk Türkiye'ye gelmiştir. Dobruca Anlaşması ve İkinci Dünya Savaşı sonucunda Romanya'dan gelenlerin sayısı; 1939-1960 yılları arasında 3.576'sı iskanlı, 4.055'i serbest olarak sayı 121.341'i bulmuştur (Sarınay, 2011).

2.1.3. Suriyeli sığınmacılar

Tunus'ta işsizlik ve geçim sıkıntısı nedeniyle seyyar satıcı olarak çalışmak zorunda kalan 26 yaşındaki bilgisayar mühendisi Mohammed Bouazizi Sidi, 17 Aralık 2010'da sebze ve meyve satarken zabıta tarafından mallarına el konulmuş ve hırpalanmıştır. Bouazizi; protesto amacıyla valiliğin önüne gelerek kendini yakmış, hastaneye kaldırılsa da kurtarılamamış ve 4 Ocak'ta hayatını kaybetmiştir (Memiş, 2015). Muhammed Bouazizi tarafından başlatılan isyan ile Arap Baharı olarak adlandırılan bir süreç başlamış ve ayaklanmalar devam ederek diğer ülkelere de yayılmıştır. Hareket, Suriye'ye ulaştığında Mart 2011'de rejim karşıtlığı kendini göstermiştir. Suriye'de ise Esad yönetiminin kendisine muhalif olanlara yönelik baskıları ile Suriyeliler küçük gruplar halinde Türkiye'ye geçmeye başlamışlardır. Olayların çatışmaya dönüşmesiyle Türkiye sığınmacılara destek verip açık kapı politikası izlemiştir. Türkiye dünyada en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmayı sürdürmüştür (UNHCR, 2020).

2013 Nisan'da, Türkiye'nin ilk sığınma kanunu olarak bilinen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 11

Nisan 2014'te yürürlüğe girmiştir. Türkiye 22 Ekim 2014'de geçici koruma sağlanan kişilerin hakları, yükümlülükleri ve bu kişilere ilişkin prosedürleri ortaya koyan Geçici Koruma Yönetmeliği'ni kabul etmiştir. Yasaya göre; göçün 2011 yılında başlaması üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Nisan 2013'te kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma (YUKK) 10.04.2013 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmış ve 28615 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kanuna göre madde 62'de şartlı mülteci; "Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, uyruğu, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı olarak korktuğu için uyruğunun bulunduğu ülke dışında bulunan ve bundan yararlanamayan yabancı, bu memleketin korumasından veya bu memleketin veya daha önce ikamet ettiği memleketin korumasından yararlanmak istemeyen bu tür olayların bir sonucu olarak dışarıda bulunan, oraya dönemeyen veya geri dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemlerinden sonra şartlı mülteci statüsü verilir". Üçüncü bir ülkeye girene kadar şartlı mültecilerin Türkiye'de kalmasına izin verilir. Madde 63'te usul, madde 96'da ise sağlanacak imkanlar düzenlenmiştir.

Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara yönelik faaliyetler, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve Göç İdaresi tarafından yürütülmektedir. Bütün bu yönetmelik ve faaliyetler ışığında; eğitim, sağlık ve barınma hizmetleri alanlarında Türkiye tarafından düzenlemeler yapılmıştır. Geçici korumanın sona ermesi, Cumhurbaşkanlığı kararına bağlanmıştır. Bu düzenlemeler sonucunda kabul ve entegrasyon merkezleri oluşturulabilmiş ve mültecilere yardımlar sağlanmıştır. Ocak ayından itibaren 4 milyon sığınmacı Türkiye'dedir (UNCHR, 2020).

Göç hareketine bakışı anlamak için bireye dair tutum ve özelliklerin açıklanması gerekmektedir. Hernandez (2009), psikolojinin, insan davranışının ve göçten kaynaklanan sosyal çevrenin analizi için teorik bir bakış açısı sağladığını belirtmiştir. Kültürel uyumun

problem odaklı başa çıkma ve duygu odaklı başa çıkmayı içerdiğini ve bireyin özelliklerinin, özellikle bağlanma özelliklerinin önemini vurgulamıştır.

2.2. Grup Yanlılığına Yönelik Tutumlar

2.2.1. Tutum kavramı

Tutum; nesnelere veya insanlara yönelik inançlarımızın, duygularımızın ve davranışsal eğilimlerin nispeten istikrarlı bir organizasyonu olarak tanımlanır. Tutumun inanç, duygu ve davranış olmak üzere üç temel birleşeni vardır (Morris, 2002). Bu açıdan bakarsak tutumu; bireyin yaşamı boyunca geçirdiği bütün deneyimlerinin sonucunda karşılaştığı bir konuya karşı zaman içinde oluşabilen, güçlenebilen ya da yok olabilen olumlu /olumsuz tepki eğilimi olarak tanımlayabiliriz (Baysal ve Tekarslan, 1998).

2.2.2. Ön yargı, kalıp yargı, ayrımcılık

Bu iki terim birbirine sıklıkla karışmaktadır. Ön yargı ve kalıp yargı birbirini tamamlayan iki kavramdır. İkisi de insanın gerçeği şematize etmesi sürecinin öğeleridir. Allport (1954) ön yargıyı, yanlış veya esnek olmayan genellemelere dayalı hoşlanmama olarak tanımlar olarak tanımlamıştır. Ön yargının 2 temel bileşeni vardır. Bir insan grubuna karşı temelsiz bir inanç ya da fikir olarak tanımlanabilecek bir kalıp yargı ve buna eşlik eden güçlü bir duygulanım ön yargının bileşenleri olarak görülmektedir (Paker, 2012). Bir kalıp yargıya güçlü bir duygulanım eşlik ettiğinde ön yargıya dönüşür. Ön yargının pekişmesi, zihinde hazır olan kalıp yargılar ile mümkündür. İnsanlar kendi inançlarına tutarlı bilgi toplama eğilimindedirler. Halstead (1988), bilgisizlik ile oluşan bazı ön yargıların düzeltilebileceği ancak bazılarının değişmediğini ve aslında bunların bireylerin duygusal dünyası ile ilişkili olduğunu vurgulamıştır.

Kalıpyargılar; belirli bir nesne ya da gruba ilişkin bilgiler hakkında izlenimler ve atıflar bütünü olacak şekilde zihnimizde oluşturduğumuz imgelerdir. Yeni grup veya nesne ile

karşılaştığımızda onlarla ilgili bilgimiz bu imgeler ışığında biçimlenir. Böylece yeni olguyu kendi düşünce eğilimlerimize göre algılarız (Göregenli, 2012). İnsanın bilgi edinme sistemi; daha önce edindiği bilgiyi şematize eder ve sınıflandırır, bunu da tüm ilişkileri kapsayan bir şekilde farklılıklar veya benzerlikler üzerinden yapmaktadır (Hogg ve Vaughan, 2011).

Allport, önyargının yalnızca belirli bir tutumla sınırlı kalmadığına inanmıştır. Benzer şekilde, yalnızca belirli bir grubu hedeflemek de imkansızdır. Ona göre önyargı, dünya hakkında genel bir düşünme alışkanlığını yansıtıyor olabilir. Bununla tutarlı olarak sosyal psikologlar ve kişilik psikologları önyargıyla birlikte gelişen, bilişsel nitelikli kişilik özelliklerini araştırmışlardır (Allport, 1954).

Ayrımcılık ise**,** bir gruba veya grubun üyelerine karşı *önyargılardan* beslenen olumsuz tutum ve davranışların tümünün içinde olduğu bir süreci ifade eder (Göregenli, 2012). Ayrımcılık zihinsel öğe olan tutumdan farklı olarak gözlemlenebilir davranışlar olarak tanımlanır. Belirli özelliklerden dolayı, bir kişiye veya bir gruba eşit olmayan / farklı muamele ayrımcılıktır (NRC, 2004).

2.2.3. Tehdit kuramları

Araştırmacılar iki tür tehdit algısından bahsetmektedirler: Gerçekçi Tehdit Algısı ve Sembolik Tehdit Algısı. Sembolik tehdit grubun; inançlarını, kültürünü, manevi değerlerini ifade etmektedir. Gerçekçi tehdit ise; ekonomik, eğitim ve politik boyutlarda olabilir. Grup içindeki bireyler, dış grup yüzünden refahlarını kaybedeceklerine inanırlar. Kuram temellerini, Şerif'in Gerçekçi Çatışma Kuramı'ndan alır. Grubun çatışmasının sebebi sınırlı kaynaklara hakimiyet ile ilişkilidir. Kaybedecekleri hakimiyet algısı yüzünden dış grubu tehdit olarak algılarlar (akt. Stephan ve Stephan, 1996). Bachman ve ark. (1999) yaptıkları araştırmada göçmenlere karşı ön yargılı olmanın nedenlerini; hem realistik hem de sembolik tehlike algısına, grup içi anksiyete ve negatif stereotipe bağlamıştır. Stephan ve ark. (2005) ise, göçmenlere karşı tehdit hissetmenin tutum üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Bir grubun

diğerine karşı ön yargılı davranmasını tehdit edilmiş hissetmesine bağlamışlardır. Bu sonuç daha önce yapılan araştırmalarda ekonomik, değer farklılıkları ve negatif treytler ile de tutarlı olarak görülmüştür (Esses, Dovidio, Jackson, ve Armstrong, 2001; Esses, Jackson, ve Armstrong, 1998).

Gordon Allport tarafından 1954'te açıklanan temas teorisi, gruplar arası temasın gruplar arası ilişkileri etkileyebileceğini; pozitif gruplar arası temasın gruplar arası ilişkileri geliştirirken, negatif temasın gruplar arası ilişkilere zarar vereceğini ortaya koymuştur. Yoğun nüfuslu bölgelerde bulunan görünüşte artan ön yargı ve grup çatışması seviyelerini anlamak için Allport, tüm temasın gruplar arasındaki ön yargıyı doğal olarak azaltmayacağını ileri sürmüştür. Yoğun nüfuslu bölgelerdeki kültürel gruplar arasındaki temasın çoğunu içeren gündelik temas, aslında ortadan kaldırmak yerine ön yargı yaratacaktır. Sadece Allport'un "gerçek tanıdıklar" olarak tanımladığı temas örnekleri, gruplar arası önyargı ve ayrımcılık için olumlu etkiler yaratacaktır. Bunun üç koşulu ise: eşit statü, ortak bir hedefe yönelik işbirliği ile kültürel normlar ve otoriteler tarafından etkileşim desteğidir (Wagner, 2017).

Gruplar arası kaygı: Kişilerin dış grupla temasa geçecekleri zaman kabul görmeme, utanma ve aşağılanma gibi deneyimler yaşayacaklarını düşünüp kaygı duymalarını ifade eder. Tehdit algısını oluşturan anksiyetenin psikolojik süreçlerini anlamaya çalışan Brader, Valentino ve Suhay (2004); tehditlerin eşit olmadığını, bilginin tehdidin farkındalığını değiştirse bile endişe duyguları uyandırmakta yetersiz kalabileceğini, grup ipuçlarının bu duyguları tetikleyebileceğini öne sürmüşlerdir. Yine aynı araştırmada; etnik özelliklerin, stereotiplerin endişe uyandırmada güçlü olduğunu gözlemlemişlerdir. Stephan (2014) gruplar arası kaygının; duygusal, bilişsel ve fizyolojik bileşenleri olduğunu öne sürmüştür.

Negatif kalıp yargılar: Daha önce de belirtildiği gibi kalıp yargılar, dış grup hakkında oluşturulmuş inançlardır. Kişilerde henüz dış grupla temas oluşmadan önce, kuracakları

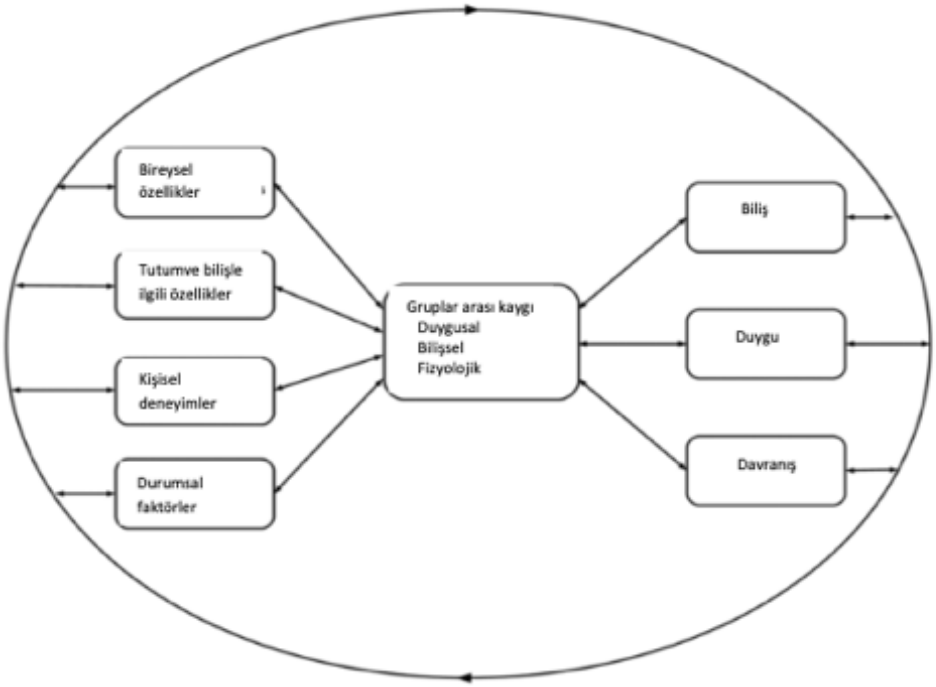
temasın sonuçlarının olumsuz olacağı beklentisi vardır. Bu beklentiler; ilişkileri, davranış ve tutumları etkiler.

Son yıllarda önem kazanan bir diğer kuram Bütünleşik Tehdit Kuramı'dır. Stephan'a göre (1996) gerçekçi tehdit *algılanan* bir tehdittir. Gerçek bir tehlike var olmasa bile insanların hissettikleri de tehdit olarak değerlendirilir. Örneğin; gerçek tehdit "işimizi elimizden alacak", sembolik tehdit "yaşam şeklimizi tehdit ediyorlar" ve "çağdaş ülke görünümüne zarar veriyor" iken, dış gruba yönelik kalıp yargılar ile birlikte, dış grup ile temas halinde iken yaşanılan kaygılar da birer tehdit unsuru olarak çerçevelendirilir. Bütünleşik tehditte bu saydığımız tehditlerin öncesinde oluşan bazı değişkenler de kurama katılmıştır. Kişiler arası ve gruplar arası değişkenler şunlardır.

Şekil 1. Kişiler arası ve gruplar arası değişkenler (Stephan ve Stephan, 2000)

İlerleyen yıllarda kurama getirilen yeniliklerde gruplar arası kaygı aracı değişken olarak alınmıştır. Gruplar arası kaygıyı belirleyen, bireysel özellikler; tutum ve bilişle ilgili özellikler, kişisel deneyimler, durumsal faktörlerin ise; gruplararası kaygı yoluyla bilişleri, duygu ve davranışları etkilediği düşünülmüş ve bütün bu özelliklerin tek yönlü ilerlemediği döngüsel olduğu görülmüştür.

Şekil 2. Gruplar arası kaygıyı açıklamaya yönelik kuramsal bir model (Stephan, 2014)

2.3. Yabancı Fobisi (Zenofobi)

Yabancı fobisi (Zenofobi) psikolojik olarak kompleks bir kavramdır. Genel olarak yabancı kültürlere karşı korku ve endişeyi ifade etmek için kullanılır. Yabancı korkusu; Yunanca yabancı anlamına gelen "Xenos" ve korku "phobos" tan türetilmiştir. Sözcüğün anlamı, diğer ülke insanlarına karşı nefret veya ön yargı olarak tanımlanmaktadır (Oxford, 2016). Yabancı düşmanlığı, göçmenlere ve yabancı olarak algılananlara karşı bir tür davranışsal ve duygusal ön yargıdır (Oksana, 2009). Göçmenlere karşı zenofobi için "nativism" kelimesi de kullanılmaktadır. Nativisim yoğun azınlığa karşı yoğun karşıtlık içerir. Irkçılığa, etnik ayrımcılığa ve zenofobiye karşı dünya konferansında zenofobi; bireylerin topluma, milli kimliğe yabancı olduğu ya da öteki olarak görülmesiyle, bu kişileri dışlayan, kötüleyen ve reddeden tutum, davranışlar ve önyargılar olarak tanımlanmıştır (WCAR, 2001). Zenofobiyi açıklayan kuramlar çerçevesinde Gerçek Tehdit Kuramı, gruplar arası tehdit kuramları yukarıda bahsedilmiştir.

Zenofobi yani yabancı fobisi ile ırkçılık kavramının ayrıt edilmesi gerekmektedir. Yabancı düşmanlığı, diğerine yabancı olduğu fikrinden yola çıkar oysa ırkçılık, temellerini fiziksel özelliklerden alır (ten rengi, saç rengi vb). Irkçılık yabancı düşmanlığının en uç boyutunda yer alır. Taijfel (1982), yabancı düşmanlığını Sosyal Kimlik Teorisi'ne dayandırarak açıklar. Sosyal Kimlik Teorisi'ne göre sosyal kimlik, bireyin bir gruba ait olmasına göre oluşan benlik parçasıdır. Sonuç olarak sosyal kimlik bireyin içinde bulunduğu gruba hoşgörü göstermesine, dış gruba da hoşgörüsüz davranmasına yol açar. Bu kavramlar tüm dış grupları, göçmenleri etkilemektedir. Yabancı düşmanlığı sonucunda uygulanan ayrımcılık ise tüm toplumu etkilemektedir.

Zenofobi; ırkçılık, seksizm, bağnazlık gibi noktalardan köken alabilir. Ancak zenofobik tutumları neyin etkilediği konusu hala karmaşıktır ve araştırılmaktadır. Zenofobi ile ilgili yayınlanan araştırma ve makalelerde içsel faktörler, kişilik faktörleri ve çevresel-sosyal faktörler incelenmektedir (Wagner, 2017).

İçsel faktörlerden, genetik faktörlerde; hastalık- kaçınma mekanizmaları, Erkek Savaşçı Hipotezi ve Genetik Benzerlik Teorisi bahsedilen teoriler arasındadır. Bu teorilere göre giderek büyüyen çok kültürlü yapılara rağmen insanlar kendilerine en çok benzeyen grup içi gruplar oluşturma eğilimindedir.

Barbino ve Strümer (2016) kişilik faktörlerinden; Özgeci kişilik özelliklerine sahip kişilerin (dürüstlük-alçak gönüllülük, duygusallık ve kabul edilebilirlik) daha az zenofobik tutum gösterdiğini ortaya koymuştur. Barbino ve Strümer'in en büyük katkısı, zenofobi ve zenofili arasındaki ayrımın kişilik özellikleri ile ilişkisini göstermeleri olmuştur. İnsan kişiliğinin iki farklı treyti ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar; özgeci kişilik ve girişimci kişilik özellikleri olarak ayrılmıştır. Girişimci kişilik; öncelikle kişisel menfaatin elde edilebileceği fırsatları takip etme çabasıyla tanımlanır. Girişimcilik özelliklerini güçlü bir şekilde tanımlayanlar, deneyimden potansiyel bireysel kazancı gerçekleştirmek için feda

etmeye ve yatırım yapmaya isteklidir. Grubu güvenli sosyal bağlamını bilinmeyen bir ortama bırakmak riskli ve belirsiz bir çaba olabilir. Bununla birlikte, gruplar arası etkileşimlerin kişisel ve kolektif faydaları vardır; *sosyal kazanımlar:* yeni arkadaşlar, müttefikler ve potansiyel dostları içerebilir, *bilişsel kazanımlar:* yeni fikirlere, perspektiflere ve bilgiye erişim içerir ve maddi kazanımlar ve hatta daha fazlasına erişim içerir (ve biyolojik veya ekonomik kaynakların kullanımı). Gruplar arası temasın potansiyel kazanımları nedeniyle girişimcilik ile ilgili özelliklere sahip olanlar söz konusu temasa daha fazla ilgi duyacaklar ve bu temasa girmeye istekli olacaklar ve bu nedenle daha büyük bir *zenofilik**[2] yönelime sahip olacaklardır.

Çevresel ve sosyal teorilerde ise; Sosyalizasyon Teorisi ve Gerçekçi Çatışma Teorisi, Etnik Gruplar arası Kontrat Teorisi öne çıkmaktadır. Bunlardan en bilineni M. Şerif'in yaptığı araştırma ve teorisi olan Gerçek Çatışma Teorisi'dir. Şerife göre; kıt kaynaklar için gruplar arasındaki rekabet, kendi gruplarına karşı ön yargı ve tutumlara yol açar. Başka bir gruba yönelik görüş ve tutumlar olumsuz hale gelir. Diğer taraftan grupların birbirlerini tamamlayıcı hedefleri de olabilir. Her biri hedefe ancak diğeriyle yardımlaştığında ulaşabilir. Bu, gruplar arasındaki ilişkinin işlevselliği anlamına gelmektedir.

Zenofobi travmatik bir olay sonucu da meydana gelebilir. Kişi diğerine yönelik tehdit algılar, içine kapanır ve yoğun korku hissetmeye başlar. Bu korku kişiyi çaresiz bırakır ve diğerine nefret duygusu gelişir. Zamanla bu yoğun korku sürekli hale gelir. Adaptasyon problemleri Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile sonuçlanabilir. Nefret haline dönüşen yoğun korku duygusu şiddete varabilir (Fields, 2007).

Getmansky ve ark. (2017) yayınladıkları makalede, Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz tutumları etkileyen faktörlari araştırmışlardır. Aynı zamanda Türk- Kürt barış sürecine etkisini

[2] ***zenofili**: Bilinmeyen / yabancı nesneler, görgü kuralları, kültürler veya insanlar için bir sevgi anlamına gelir. Yabancı düşmanlığı veya yabancı düşmanlığının zıt anlamlısıdır.*

de incelemişlerdir. Sonuç olarak bazı mesajların mültecilerin tehdit olarak görülmesine sebep olduğu fikrine ulaşmışlardır.

Memiş (2015), 400 kişi ile yaptığı ankette ise, Kilis'te yaşayan Suriyelilerin kentin sosyo-ekonomik yapısına etkileri ve ekonomik algılar üzerinde durulmuştur. Katılanların %88'i Suriyelilerin ülkeye kabulünün yanlış olduğunu, %64'ü savaş mağduru olmadıklarını, %86'sı ise işsizlik oranlarını artırdığını düşünmüşlerdir.

Yitmen ve Verkuyten (2017) tarafından Türkiye'deki Suriyelilere yönelik olumlu ve olumsuz davranış niyetlerini inceleyen araştırmada 605 kişi ile çalışılmış, davranışsal niyetler; ulusal kimlik, tehdit algısı ve insani kaygılar açısından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda daha yüksek ulusal özdeşleşme, daha olumsuz ve daha az olumlu davranışsal niyetlerle ilişkilendirilmiştir ve bu ilişkinin nedeni ise tehdit algısı olarak görülmüştür. İnsani kaygı, daha olumlu davranışsal niyetlerle ilişkilendirilmiş, daha güçlü insani kaygı, tehdit algılamaları ve olumsuz davranışsal niyetler arasındaki ilişki ise zayıf bulunmuştur.

Vala, Pereira ve Ramos (2006) tarafından yapılan araştırmada ise, göçmenlere karşı tutumları etkileyen tehdit algılarını Avrupa Birliği üzerinden incelemişler, sonuçta politik muhafazakarlık, Irkçılık ile ilişkili bulmuşlar. Araştırmada, gerçek ve sembolik tehdittense "*Benlik"* meselesinin daha belirleyici olduğunu göstermişlerdir.

Topal, Özer ve Dokuzlu (2016), Suriyeli mültecilere yönelik halkın tutumunu araştırmışlardır. 650 katılımcıyla yapılan araştırmada sonuçlar; iki toplumun benzerlikleri olduğunu uzun dönemde kaynaşılabilineceğini, hem sembolik, gerçekçi tehdit algıları olduğunu hem de mültecilerin alımının yararları olduğu yönündedir.

Motyl ve ark. (2011) tarafından yapılan çok ilginç bir araştırmada insanları farklı kültürlerden insanlar tarafından paylaşılan insan deneyimlerini düşünmeye hazırlamanın, farklı grupların üyelerinin algılanan benzerliğini artırıp artırmadığını ve daha sonra ölümün belirginliği kaynaklı olumsuzluğu dış gruplara düşürüp düşürmediğini üç çalışmada incelemiştir. Çalışma

1'de, ortak insan faaliyetleriyle uğraşan farklı kültürlerden insanların resimlerine maruz kalmak, örtük Arap karşıtı ön yargı üzerindeki etkisini önemli ölçüde tersine çevirmiştir. Çalışma 2'de, kişinin kendi en sevdiği çocukluk anıları ile diğer ülkelerden gelenler arasındaki benzerlikler hakkında düşünmek, göçmenlere karşı ölümün belirginliği açık olumsuz tutumları ortadan kaldırmıştır. Çalışma 3'te ise, kişinin kendi acı veren çocukluk anıları ile diğer ülkelerdeki insanlarınkiler arasındaki benzerlikler üzerine düşünmek, barışı sağlamaya verilen desteği ortadan kaldırmıştır.

2.4. Kişilik Boyutları

Kişilik kelimesi eski yunancada "persona" dan gelmektedir. Persona, tiyatrolarda drama oyuncuları tarafından kullanılan maskelere verilen addır. Aslında gerçek kişiliği değil, oynanan karakteri temsil eden kelimeyken sonraları bütün kişilik için kullanılmaya başlanmıştır.

Kişilik; içsel kaynaklardan ortaya çıkan ve kişinin davranışlarında görülen, biyolojik olarak getirdiklerini ve deneyimsel olarak öğrenilenleri, kişinin algılama, öğrenme, düşünme, başa çıkma ve davranış örüntülerini tanımlamak için kullanılır.

Kişilik, bir kişiyi diğerinden ayıran tutarlı davranışlar bütünüdür (Aslan, 2008). Doğuştan bizimle gelen, yaşantılar sonucunda şekillenen ve bireyleri birbirinden ayıran özellikler, kişilik özellikleri olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2013). Burger (2016) ise kişiliği, kişilerin olaylar karşısında benzer davranışları göstermeleri ve bireylerin duyguları ve davranışları; duygusal, bilişsel süreçleri ve mizacı tanımlamıştır. Milton (1996), Allport'un kişiliği "kişinin çevreye özgün uyumunu belirleyen psikofizyolojik sistemlerden oluşan içsel dinamik bir organizasyon" olarak tanımladığını aktarır. Kişiliği tanımlama ve sınıflama çabaları geçen yüzyıldan beri devam ederken kategorik yaklaşımlardan, boyutsal yaklaşımlara doğru gidilmiş, normal kişiliğin devamı olarak kişilik bozuklukları görülmüş, bu yaklaşımların kliniği daha iyi tanımladığı öngörülmüştür.

Catell ve Eysenk'in özellikleri ile yapılan faktör analitik çalışmalar sonucunda 5 faktör önemli bulunarak bu faktörler "Big Five" olarak adlandırılmıştır (Costa ve McCrae 1992). Costa ve McCrae (1992)'e göre beş faktör kişiliğin temel boyutlarını temsil eden dört temeli vardır: 1) Boylamsal ve gözlemciler arası çalışmalar beş faktörlü yapının geçerli olduğunu göstermiştir, beş faktör davranış kalıplarını uzun süre gösterir özelliğe sahiptir. 2) Her bir faktörle ilişkili özellikler, araştırıldığı toplumun dilinde ve kişilik sistemlerinde belirlenmiştir 3) Bu beş faktör farklı yaş, cinsiyet, ırk ve dil gruplarında belirlenmiştir, farklı kültürlerde de farklı ifadelere sahiptir 4) Kalıtsallık kanıtı göze alınmıştır. Bu beş faktör şöyle tanımlanmaktadır: Nevrotiklik (Duygusal dengesizlik), Ekstraversiyon (Dışa dönüklük), Openness (Açıklık; yeniliklere, Uyumluluk (Agreeableness), Sorumluluk/Vicdanlılık (Conscientiousness). Beş boyut: dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve yeniliğe açık olma olarak adlandırılmıştır (Doğan, 2013).

Nevrotiklik (Duygusal Dengesizlik), bireylerin güvensiz tarafları üzerine odaklanmaktadır. Nevrotizm boyutu yüksek kişiler kaygılı, güvensiz, duygularında değişiklik gösteren bireylerdir. Nevrotizm boyutu yüksek kişiler günlük hayatlarında çok sık kaygı yaşarlar (Deniz, 2011). Bununla birlikte nevrotizm depresyon, kızgınlık gibi duyguları daha fazla içinde barındırır.

Dışa dönüklük; kişilerin sosyal yaşantılarında konuşkanlık düzeyini, sosyalliğini, aktif oluşunu ölçer. Dışadönük kişiler kendilerini rahatlıkla ifade edebilen, neşeli, coşkulu, öndelik özellikleri taşıyan, girişken, insanlarla iç içe olmayı seven, haklarını koruyan bireylerdir. İçe dönük özellikler gösteren kişiler ise içlerine kapanık, sessiz, utangaç kişilerdir (Somer, 1998).

Deneyime açıklık; yeni durumları ve görüşleri daha kolay kabul etme, birçok boyutta düşünme, hayal gücünün yüksek olması, merak, bağımsızlık gibi boyutları içinde barındırır (Doğan, 2013). Deneyime açık kişilerin sanatla olan ilişkileri iyi olmakla beraber, bu kişiler maceracı, yenilikleri denemekten zevk alan üretken bireyler olarak tanımlanmaktadır

(Ötken ve Cenkci, 2013). Deneyime açık olmayan kişiler ise, daha geleneksel, yeniliklere kapalı, yeni fikirler karşısında belli bir görüşü benimsemiş olan kişilerdir (Benet-Martinez ve John, 1998; Costa ve McCrae, 1995; Somer ve ark., 2002).

Uyumluluk alt boyutu yüksek kişiler ise, yardımsever, merhametli, affeden, duygusal yakınlık kurarken zorluk çekmeyen, güven duyan, sevimli insanlardır (Tozkoparan, 2013; Deniz 2011). Yumuşak başlılık alt boyutu yüksek insanlar, karşılarındaki insanın isteklerini ve beklentilerini daha kolay anlamak ile birlikte beklentileri karşılayabilmek adına uygun davranış gösterirler (Campbell ve Graziano, 2001). Kişilerle anlaşmak ve birlikte çalışmak bu boyuttan yüksek puan almış kişiler için kolaydır (Tozkoparan, 2013).

Sorumluluk alt boyutu yüksek olan kişiler disiplinli, hırslı, düzenli, sorumluluk düzeyi yüksek, güvenilir, planlı, organizasyon becerileri yüksek kişilerdir (Deniz, 2011; Bacanlı ve ark., 2009; Burger, 2006; McCrae ve John, 1992; Shaver ve Brennan, 1992; Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002-Zhao ve Siebert, 2006). Hedeflerine ulaşma konusunda hırslı, azimli ve sabırlı kişilerdir. Sorumluluk alt boyutu yüksek kişilerin görevlerindeki başarı oranı, yaşam tarzları, dolayısı ile yaşamlarının uzun ömürlü olması ile doğru orantılıdır (Roberts vd., 2005).

2.4.1 Kişilik boyutları ve göçmen karşıtlığı ilişkisi

Bireyin; ait olduğu grup hakkındaki tutumlardan veya inançlardan genelleyerek o birey hakkında; olumlu, olumsuz tutuma, yargıya ya da duyguya sahip olmak önyargıdır. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere ön yargı bir tutumdur ve diğer tutumlarda da olduğu gibi, bilişsel, davranışsal ve duygusal bileşenleri vardır (Saraçlı, 2010). Bu bileşenlere yakından bakarak karşıtlığın en çok kişilik yapısı ve o kişiliği oluşturan ana öğeler ile ilişkili olabileceğini düşünebiliriz.

Kişilik tanımı gereği bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutları kapsamaktadır. Kişilik; bireyin düşünme, duygulanım ve davranışlarındaki karakteristik farklılıklar olarak tanımlanır. Bir kişinin diğer bir gruba karşıtlığı, kişilik özelliği ile de ilgili olacaktır. Kişilik psikolojisi kuramları, bazı kişilerin diğerlerine göre daha ön yargılı olma nedenlerini ve farklı siyasal eğilimlere sahip olmalarının sebeplerini ifade etmektedir.

Kişilik özelliklerinde; genellenmiş ön yargı, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve vicdan sağ kanat yetkeciliği ile ilişkili görülürken; kabul edilebilirlik sosyal baskınlık oryantasyonu ile ilgili görülmektedir. Yetkeci kişilikte; geleneksellik, yetkeye sorgulamaksızın itaat etme, saldırganlık, karşıt görüşlere ve kendi grubundan olmayanlara karşı aşırı bir kin ve düşmanlık söz konusudur. Belirsiz durumları tehdit olarak algılayan ve güçlü olana karşı aşırı bir bağlılık duyan, kendilerinden aşağıda yer alanları küçümseme ve reddetme eğiliminde olan yetkeci bireyler; aynı zamanda koşulsuz itaat gösterirler, dış gruplara yönelik ön yargıları benimserler ve sosyal baskınlık yönelimindedirler (Altemeyer, 2004; Ekehammer, Akrami, Gylje ve Zakrisson, 2004; Hasta ve Karaçanta, 2017). Sosyal baskınlık yönelimi, gruplar arası eşitsizliği ve üst grupların alt gruplar üzerindeki baskınlığını destekleme eğilimi olarak tanımlanır.
Baskın ve egemen konumda olan az sayıda gruptan ve bu gruba boyun eğen çok sayıda alt gruptan bahsedilir (Pratto ve ark., 1994; Sidanius, Pratto, Martin ve Stallworth, 1991; Sidanius, Pratto ve Mitchell, 1994). Sağ kanat otoriter kişilik, dış grup ile ilgili tehdit algısını önemserken;

sosyal baskınlık yönelimi, dış grup üstünde hakimiyet ile ilgilenir. 71 çalışmanın incelendiği meta analiz çalışmasında; sağ kanat otoriterliği, düşük deneyime açıklık ve sorumluluk ile birlikte iken, Sosyal baskınlık yönelimi düşük uyumluluk ve düşük deneyime açıklık ile birlikte görülmüştür. Uyumluluğun ön yargı üzerindeki etkisine de sosyal baskınlık yönelimi aracılık etmiştir. Sorumluluk ve nevrotiklik ise kültürler arası farklılık göstermiştir (Duckitt ve Sibley, 2012).

Sağ-kanat otoriter kişiliğe sahip insanlar, Türkiye'deki Suriyelilerin kadınlara daha çok tecavüz ettiğini, toplumu böylece tehdit ettiğini düşünecek, Sosyal baskınlık yönelimi yüksek olan biriyse, kendi Türk kimliğiyle Suriyelilerden daha değerli olduğunu, onların misafir olduğunu, kendi sözünün geçmesi gerektiğini düşünecektir (Bret ve Mermillod, 2017).
Otoriter kişilik; kendi içinde bulunduğu grubu ön plana çıkaran, dışındaki gruba düşmanca hisler besleyen, hoşgörüsüz, bağnaz kişilik olarak tanımlanmaktadır. Kendi grubundaki üst kimliklere kesin itaat gösterirler.

Allport, ön yargının benzer fikirsel ve duygusal tat içeren her şeyi içine alarak mümkün olan en üst düzeyde harmanlama eğilimi olduğuna işaret etmiştir. Yani bir kez biri bir milletin parçası olarak sınıflandırılırsa onun gruptaki diğer kişiler gibi benzer özelliklere sahip olduğuna inanma eğilimi oluşur (Allport, 1954).

Allport, genelleştirilmiş bir ön yargıya maruz bırakılan kişilik ve bunun karşısında genelleştirilmiş bir hoşgörüye maruz bırakılan kişilik olmak üzere iki zıt grup önermiştir. Adorno ve arkadaşlarının adlandırdığı gibi Allport da ön yargılı kişiliği yetkeci kişilik (authoritarian personality) olarak tanımlamıştır. Allport, ön yargının o kişi için psikolojik olarak işlevsel olduğunu ve kişiliğin derinlerinde yatan ihtiyaçları karşıladığını belirtmiştir. Bu ön yargılı kişiliğin özünde ego zayıflığını oluşturan kişinin kendi iç gerilimleri, çatışmaları, endişeleri veya dış dünyadaki belirsizlik, korku, değişim, belirsizlikle başa çıkması olarak özetlenebilecek ayırıcı özellikler seti vardır (Duckitt, 2005). Gordon Allport' a göre, bir dış

grubu reddeden insanların diğer dış grupları reddetme eğiliminde olduklarıdır. Bir kişi Yahudi karşıtıysa, büyük olasılıkla Katolik karşıtı, Zenci karşıtı, herhangi bir grubun karşıtı önyargısı temel olarak bir kişilik özelliğidir. (Allport, 1954, p. 68; akt. Ekehammar vd., 2004)

Bu bağlamda; deneyime açıklık ve kabul edilebilirlik; genelleştirilmiş ön yargı ile anlamlı negatif ilişkiler göstermiştir ancak bu korelasyon katsayılarının büyüklüğü burada önceki çalışmadan daha düşüktür.

Kabul edilebilirlik ve Deneyime Açıklığın, genel ön yargı ile en yakından ilişkili olan faktörler olduğu görülmektedir. Deneyime açıklığın tüm bu özellikleri, önyargı ile negatif bir ilişki göstermektedir. Ekehammmar ve arkadaşları, yaptıkları çalışmada Kabul edilebilirlik faktörünün sosyal baskınlık aracılığıyla ön yargıyı etkilediğini diğer kişilik faktörlerinden üçünün (Dışadönüklük, Vicdanlılık, Deneyime Açıklık) Sağ kanat otoriteryanizmi yoluyla ön yargıyı etkilediğini gösterdi. Bu nedenle, Sağ kanat otoriteryanizminin Beş Kişilik alanı ile sosyal baskınlıktan daha yakından ilişkili olduğunu göstermişlerdir (Ekehammar vd, 2004).

Chors ve ark. (2012); yaptığı araştırmada Deneyime Açıklık ve Kabul Edilebilirlik'in, yalnızca Sağ kanat otoriteryanizm (yetkecilik) ve sosyal baskınlık yönelimi aracılığıyla dolaylı olarak değil, doğrudan ön yargıyı öngördüğünü bulmuşlardır.

Beş faktör kişiliğin temel değerlerle ilişkilendirildiği bir çalışmada, Kabul edilebilirlik; yardımseverlik ve geleneksel değerler ile, Açıklık; öz-yönelim ve evrensellik değerleriyle, dışa dönüklük; başarı ve uygunluk ile vicdanlılık; başarı ve değerlerle en pozitif şekilde ilişkili bulunmuştur (Roccass ve ark., 2002).

22,068 katılımcının olduğu 71 çalışmayı inceleyen meta analitik bir çalışmada kişiliğin beş faktör boyutları ile sağ kanat yetkeciliği, sosyal baskınlık ve ön yargı ilişkili bulunmuştur. Sağ kanat yetkeciliği, düşük deneyime açıklık fakat vicdanlılık ile ilişki bulunurken sosyal baskınlık düşük kabul edilebilirlik ve zayıf deneyime açıklık ile ilişkili bulunmuştur (Sibley ve

Duckitt, 2008). Dünya hakkındaki görüşlerimiz, inançlarımız kişiliğimize dayanmaktadır (Chen ve ark., 2006).

2.5. Psikolojik Travma

Psikolojik travma, insanlığın başlangıcından beri insanların hayatında olan belki de en eski duygusal örselenme olabilir. Kişinin baş edemediği, direndiği ve zorlandığı yaşantıların yansımasıdır. Tanımlama olarak ortaya çıkışı da ikinci dünya savaşı sonrasına dayanır. O zamanlara kadar psikanaliz literatürünü bir kenara koyarsak fiziksel travmalardan bahsedilmektedir. Yine bir yıkıcı ve bütün insanlığı etkileyen olay sonrasında psikolojik travma ile ilgili tanım ortaya atılmıştır. Travma, savaş nevrozu adı altında, süreklilik gösteren fizyolojik hiperativitenin belirgin olduğu bir durumdur ve Abraham Kardinger tarafından 1941 yılında öne sürülmüştür. (Herman, 2007). O günden bugüne travma ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile ilgili büyük bir literatür oluşmuştur.

Psikolojik travma; kişinin güçsüzlüğü ile karşı karşıya kalma durumudur. Travmatik olay denetleme, ilişki kurma ve anlamlandırma duyumlarını veren olağan baş etme sistemlerini felce uğratır. Travmayı olağan dışı kılan, olaylarda aktif olan ve uyumu sağlayan baş etme yollarımızın işe yaramaz olması, travmanın da bunları işlevsiz kılacak kadar şiddetli oluşudur. Travmatik yaşantıyı olağan olumsuz yaşantılardan ayıran, kişinin yaşamına ya da beden bütünlüğüne yönelik bir tehdit, şiddet ya da ölüm tehlikeleriyle karşı karşıya kalmasıdır (Türksoy, 2003). Çocukluk çağı ise travmalar ile baş edilmesi en zor dönemdir ve bu dönemdeki travmatik olaylar çocuğu hayatı boyunca etkilemektedir (Perry, 2015).

Birey, travma esnasında kendisini oldukça çaresiz hissedeceği bir kuvvetle karşı karşıya kalır. Karşı karşıya kalınan bu kuvvet kimi zaman doğa kimi zaman ise başka bir insan tarafından inşa edilebilir. Her iki durumda da travmatik olaylar kişide kontrol duygusunun kaybıyla karakterize olup, bağ kurmanın esas olduğu anlamlandırma sistemlerini derinden etkiler (Herman, 1992). Tanıklık edilen travmatik olaylar farklı olmasına rağmen bireylerde

hem olaya karşı verilen tepkiler hem de olay sonrasındaki deneyimlerin benzerliği ruhsal travmaların ortak bir paydada tanımlanmasını sağlamıştır (Kardaş, 2013).

Bireyler, yaşam sürecindeki bütünselliğe yıldırıcı etkisi olan travmatik olayları çeşitli şekillerde deneyimleyebilirler. Kişi olayı kendisi yaşamış olabildiği gibi tanık durumunda olup olayı yaşamış insanlar için yardım eden bir konumda da olabilir. Ayrıca tüm bunların yanı sıra, olay sevilen bir kişi tarafından deneyimlenmiş de olabilir (Aker, 2012). Yapılan bu ayrımlar doğrultusunda bir çerçeve oluşturmak gerekirse; hayatın olağan akışını bozan şiddet, ihmal ve istismar, doğal afetler, kaza ve yaralanmalar gibi benzer yıkımları kişi kendisi deneyimlediyse birincil travma adını alır.

Başka birinin yaşadığı travmatik süreçlere tanıklık etme, olaya ayrıntılarıyla maruz kalma ya da mağdura yardım etme davranışından kaynaklı dolaylı yoldan travmatik olayın etkilerini yaşıyorsa da "ikincil travma" olarak adlandırılır (Erdener, 2019). Bu nedenle, travmaya doğrudan tanıklık etmiş, mağdur konumunda bulunan bireylerin aileleri, tıbbi müdahalede bulunan sağlık çalışanları, arama kurtarma ekiplerinde yer alan çalışanlar, olayın ardından gelişen psikolojik süreçlerin onarımı için var olan ruh sağlığı çalışanlarının travmaya ikinci yoldan maruz kalma olasılıkları yüksek gruplar olarak belirlenmiştir (Yılmaz, 2007).

Figley (1995), travmatik bir olayı doğrudan deneyimlemiş bireylerle ikinci yoldan tanıklık etmiş bireylerin benzer belirtiler göstermesinin yanı sıra travma sonrası stres bozukluğu geliştirme açısından benzer riskleri taşıdığını belirtmiştir (akt. Kahil & Palabıyıkoğlu, 2018). Herman (1992), başa çıkma mekanizmalarını alt üst eden travmatik olaylar sonrasında gelişen travma sonrası stres bozukluğunun semptomlarını aşırı uyarılma, müdahale ve büzülme olarak üç ana kategoride sınıflandırmıştır. Sürekliliğini koruyan tehlike beklentisi, aşırı uyarılma, travmatik anıların beden-beyin birlikteliğindeki silinmesi zor izi, müdahale; tepkisel olarak kendini bırakma davranışı, büzülme ile karakterizedir. Bununla birlikte travmatik deneyimin ifadesi kültür bağlamında şekillenir (Kolk, 2019). Lev-Wiesel (2007) çalışmasında travmanın

üç nesil boyunca kuşaklar arasında aktarıldığı sonucuna ulaşmıştır. Lupu ve Peisakhin'in (2015) araştırmasında ise iç grup bağlılığı ve dış grup düşmanlığının iki nesil sürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Uzun süreli travmatizasyonun yabancı düşmanlığı yarattığı düşünülmektedir (Carll, 2007). Bu nedenle travma kendisi göçmen olan kişilerin taşıdığı iz olarak karşıt görüşle ilişkili olabileceği gibi erken çocukluk yaşantısında travması olan bireylerin de grup karşıtlığı ve dış grubu tehdit algılaması ile ilişkili görülmektedir.

2.5.1. Psikolojik travma ve göçmen karşıtlığı ilişkisi

Göç; bireyin ekonomik, kültürel, dini, sosyal ve politik gibi çeşitli nedenlerle kalıcı veya kısa süreli olarak kültürel bağlamda yer değiştirme sürecidir. Planlı olup gönüllü bir süreci ifade edebilmesinin yanında yaşanılan ülkenin koşulları ve savaş benzeri zorlayıcı durumlar kişilerin zorunlu olarak göç etmesine neden olabilir (Castles, 2003). Bireyin yerinden edildiği eski toplumu ile bütünleşmeye çalıştığı yeni toplumu arasında bir bağlantı kuramadığı noktada ciddi psikolojik bozukluklardan ve travmadan söz etmek mümkündür (Teber, 1993).

Deneyimlenen yer değiştirme süreçlerinin bireylerin psikolojik sağlığına olumsuz etkilerini mültecilerin onlarca yıldır yüksek düzeyde psikopatolojilerinin olması ile açıklamak mümkündür. Batı ülkelerindeki mülteci araştırmalarını birleştiren ve 6000'den fazla mültecinin yer aldığı bir meta-analitik çalışmada mültecilerin %9 'unun Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) geliştirdiği ve bu oranın çocuklarda %11 olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı çalışma mültecilerin Batılılardan 10 kat daha fazla TSSB geliştirdiğini açıklamıştır (Fazel, Wheeler ve Danesh, 2005). Benzer şekilde Özen ve Cerit (2018) 'in "Savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ederek insani yardım kuruluşunda çalışan Suriyeli mültecilerde travma sonrası stres bozukluğu ve ilişkili etmenler" başlıklı araştırmalarının sonucu olarak, katılımcıların %8.2' sinin TSSB tanı kriterlerini karşıladıkları ve % 69.3'nün depresif belirtiler gösterdikleri açıklanmıştır. Savaş sonrası yaşanılan travmatik olayların sayısı TSSB puanlarının artmasına neden olurken, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça TSSB geliştirme riskinde azalma olduğu belirtilmiştir (Özen

ve Cerit, 2018). Bireysel kimlik ve grup kimliğinin şekillenmesinde, grubun başından geçen olaylar ve kuşaktan kuşağa aktarılması önemli rol oynamaktadır. Bu mağduriyet, ön yargının oluşmasında büyük bir rol oynamaktadır. Travmaya uğramış grup üyeleri, travma sonucu oluşan mağduriyet, öfke ve çaresizlik ile başa çıkmayarak bunu arzu ve korkulara dönüştürürler (İlhan ve Çevik, 2003). Kitlesel travmaların bireylere, bireylerin ise diğer kuşaklara aktaracağına yönelik çokça çalışma mevcuttur. Braga, Mello ve Fiks (2012) travmanın iki kuşak varlığını sürdürdüğüne değinmişlerdir. Kuşak aktarımı yalnızca travma deneyimi ile değil, aktarılan kuşakların daha fazla tehdit algıladıkları ve hayatlarında adaptasyon problemlerini daha fazla yaşadıkları görülmektedir. Rowland-Klein ve Dani (1997) yılında yaptıkları çalışmada, travma geçişinin korku ve güvensizlik ile görüldüğünü belirtmektedir. Ailelerin yaşadıkları anlatılsa da anlatılmasa da sonraki kuşakları etkilemektedir. Bu etki, "sırtta taşınan yük" gibi birçok görünümde karşımıza çıkmaktadır.

Adelman'da (1995) yaptığı çalışmasında; travmatik hafızanın korunması, dönüşümü yoluyla hayatta kalanların çocukları trajik tarihsel miraslarını asimile etmeye, kurtarmaya ve dönüştürmeye çalıştıklarını ifade eder. Erken dönem travmaları olan bireylerin hayata karşı daha kaygılı ve güvensiz olduğu bilinmektedir. Çocuğun psikolojik gelişimi açısından biyolojik ve fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesine ihtiyacı olduğu kadar güvenilir insan ilişkilerine de ihtiyacı olduğunu aktarmıştır. Bu bağlamda göç: bünyesinde barındırdığı zorlayıcı etkenlerden kaynaklı, çocukların psikolojik bütünlüğünü onarılmasını güç bir biçimde örseleyebilir. Çocuğun psikolojik gelişimi açısından biyolojik ve fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesine ihtiyacı olduğu kadar güvenilir insan ilişkilerine de ihtiyacı vardır (Teber, 1993). Erken dönem travması olan kişilerin dış grup ile ilişkisine bakıldığında; korkunun nefrete, nefretin ise şiddete döndüğü bir döngüden söz edilmektedir. Korku, kaygı ve savunuculuk diğerine yöneltilir ve bu noktada biz ve onlar zihniyetinin başladığı yerdir (Carll, 2007). Diğerine karşı tutum, bireyin travmatik geçmişi ve ailenin travmatik geçmişi ile ilişkili görülmektedir.

2.6. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kavramı üzerinde ilk duran kişi John Bowlby (1969, 1973) olmuştur. Deneysel ortamda genelde hayvanlarla çalışmalar yapan Bowlby, deneylerinde bebeğin her türlü fiziksel ihtiyacının (beslenme, bakım, sağlık vb. koşulların) karşılanması durumunda dahi bakım vereninden uzak kaldığında veya ayrıldığında verdiği duygusal reaksiyonlarının gözlemi sonucu Bağlanma Kuramı'nı ortaya atmıştır.

Bowlby'nin bu deneylerindeki amacı; bakım veren ve bebek arasında oluşan bağın güçlü etkisini ve oluşan bu güçlü bağ sonrası bakım verenin bebekten ayrılması durumunda, bebeğin verdiği stres tepkisini anlamlandırmaktır.

Bowlby'e göre bakıcının bebeğin ihtiyaçlarına nasıl ve ne ölçüde cevap verdiğine bağlı olarak; bebek, kendi benliğinin ve çevresinin içselleştirilmiş temsillerini geliştirmektedir. Daha sonra bebeğin ilerleyen dönemlerindeki davranışları ve etkileşimleri bu iç temsillerin yansıması olacaktır. Böylece bebek bu iç temsilleri geliştirip pekiştirerek davranışsal ve duygusal becerilerini oluşturacaktır (Bifulco ve ark., 2006).

Bowlby çalışmalarında bilinçdışı süreçlere değinerek çocuğun anne ile olan bağının içgüdüsel bir yapı olduğunu savunmuştur. Bu doğuştan gelen psikobiyolojik sistem, insanı ihtiyaç ve özellikle de stres altında başkalarından yakınlık aramaya iter (Shaver ve Mikulincer, 2005). Başka bir deyişle Bowlby'nin bağlanma kuramı insan yavrusunun, bir başkasıyla yakınlık kurma ve bu yakınlık sonucunda güvende olduğunu hissetme ihtiyacını anlatır. Bowlby, bireyin gelişimi için sosyal çevrenin önemli bir etken olduğunu düşünmüştür.

Ainsworth, Bleher, Waters ve Wall (1978), Bowlby'nin bağlanma kuramından yola çıkarak bebekler (12-18 aylık) ve anneleri arasındaki bağlanma durumunu "yabancı ortam" ismini verdikleri yöntemle deneysel gözlem yaparak incelemişlerdir. Deney sonucu güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçıngan olmak üzere üç bağlanma stili öne sürülmüştür. Bebeğe yabancı

bir ortamda gerçekleşen deney, bebeğin anneden ayrılma ve yeniden bir araya gelme durumunda verdiği tepkilerin gözlenmesi amaçlı gerçekleştirilmiştir. Anneleriyle güvenli bağ oluşturmuş bebeklerin anneden ayrılma yaşadıklarında gözle görülür bir huzursuzluk sergiledikleri ancak anneleri geri döndüğünde kolayca rahatlama gösterip sakinleşebildikleri gözlenmiştir. Kaçıngan bağlanma stiline sahip bebeklerin anneden ayrılma ve birleşme durumlarında çok az ilgili davrandığı görülürken; annesine kaygılı bağlanan bebeklerin ise ayrılma durumunda güçlü bir kaygı ve huzursuzluk yaşayıp, etrafındaki nesnelerle etkileşim kurmayı reddettiği ve öfkelendiği görülmüştür. Fizyolojik olarak incelendiğinde kaçıngan bağlanma stiline sahip bebeklerin de kaygılı bağlanan akranları gibi stres reaksiyonları gösterdiği görülse de yakınlık ve iletişim kurmaktan çekindikleri tespit edilmiştir (Salter Mve Ainsworth, 2005).

Yapılan bazı çalışmalarda bebeklerin bir kısmının davranışlarının Ainsworth'un üç kategorili modeliyle açıklanamadığı görülmüş ve "sınıflandırılamayan" olarak kararsız tutum sergileyen bebekler için ayrı bir kategoriden bahsedilmiştir. Annelerinden ayrılma yaşadığında onları arama davranışı sergileyen bu kararsız bebeklerin, anneleriyle tekrardan bir araya geldiğinde kaçınma davranışı sergiledikleri görülmüştür (Main ve Solomon, 1990).

Bowlby' e göre kişinin erken dönemde oluşturduğu bağlanma stilini bilmek, bireyin ileriki dönemlerinde kurduğu aynı tip ilişkilerin nedenini ve ilişki içerisindeki belirli davranışları ve algılarını anlamlandırmak için önemliydi (Graham ve Unterschute, 2015). Bu doğrultuda da çoğu kaynak bizlere bağlanmanın sadece çocukluk dönemi değil tüm yaşam boyu süren bir durum olduğunu söylüyor.

Yetişkinlikte Bağlanma; Bağlanma üzerine yapılan çalışmaların odak noktası genellikle bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemleri olmuştur ancak özellikle son zamanlarda yetişkinleri kapsayan bağlanma stilleri üzerinde durulmaya başlanmıştır (Shaver ve Mikulincer, 2005). Yetişkinler üzerine çalışan bağlanma kuramcıları; belirli bir bağlanma deneyimleri

geçmişinden kaynaklanan ilişkisel beklentilerin, duyguların ve davranışların üzerinde durmuşlardır (Shaver ve Fraley, 2000; Shaver ve Mikulincer, 2002).

Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) erken yaş dönemindeki 3 kategorili bağlanma stilini; Hazan ve Shaver (1987) yetişkinler için benzer şekilde kavramsallaştırmış ancak yetişkinlikteki bağlanma durumunun, erken dönemdeki bağlanma deneyiminden farklı olduğunu savunmuşlardır. Yetişkinlerle yapılan birçok araştırma sonucu üç tür bağlanma stilinden sıklıkla bahsedilmektedir. Bu stillere göre; güvenli kategoride olan yetişkinlerin; yakın ilişkilere açık, sosyal olarak dışa dönük ve nispeten istikrarlı ilişki kurmaya yatkın bireyler olduğu sonucuna varılırken kaygılı veya kaygılı-kararsız yetişkinlerin; özgüven eksikliği yaşayarak reddedilme ve terk edilmeye karşı endişeli tutum sergilediği gözlenmiştir. Kaçıngan yetişkinler ise; yakın ilişkilerle ilgilenebilir ancak yine de yakın olma konusunda rahatsızlık duymaktadırlar. Aynı zamanda bu bireyler kurulan yakınlık sonucu kendilerini engellenmiş hissetme eğilimindedirler (Cooper ve ark., 1998).

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanma stilinin oluşmasında etkili olan dinamikleri "benlik" ve "başkaları" olacak şekilde iki kısımda ele aldılar. Bu iki temsili yapının olumlu ya da olumsuz olması halinde dört ana örüntü ortaya çıkarılmıştır. Benliğin olumlu olması başkalarının onayına bağımlı olmaksızın, görülebilir değerde bir özsaygı ve sevilebilirlik duygusu olarak nitelendirilebilirken; olumsuz benlik modeli ise diğerlerinden onay alma ihtiyacıyla birlikte düşük özsaygıyı beraberinde getiren bir yapı olarak tanımlanabilir.

Başkaları temsilinin olumlu olması, kişinin başkalarında yakınlık ve destek araması gibi nispeten daha rahat sergileyebileceği tutumları içerir. Olumsuz başkaları modeline bakıldığında ise kişide yakınlık kurmada ve aramada zorlu tutumlarının olduğu gözlemlenir.

Bartholomew ve Horowitz, çalışmaları sonucu dörtlü temel bağlanma modelini sunmuşlardır.

Bu bağlanma modelinin güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu olarak 4 temsili bulunmaktadır. Güvenli bağlanma stili geliştiren bireyler; benlik ve başkaları modellerinin olumlu olmasıyla kendilerini sevgiye değer görüp başkalarının da sevgi ve güven konusunda ulaşılabilir olabileceğine dair olumlu tutumlara sahip olurlar. Bu doğrultuda diğerlerine karşı alma ve vermeyi dengede tutacak şekilde olumlu tutumları rahatça sergileyebilme potansiyeline sahiptirler. Bir başkasıyla yakınlık sağlayabilme ve bunun istikrarını koruma konusunda da başarılı olabilirler.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler; olumlu benliğe sahipken, olumsuz başkaları modelini taşırlar. Diğerlerine karşı negatif tutum ve davranışlar sergileyerek kendi bağımsızlıklarına daha çok sarılırlar. Bir başkasıyla yakın ilişki kurma gereksinimini onaylamaya açık değillerdir.

Saplantılı bağlanan bireylerde; olumsuz benlik ve olumlu başkaları birleşimi söz konusudur. Saplantılı bağlanma gerçekleştiren bireyler kendilerini sevilmeye layık görme konusunda olumsuz tutum sergilerken başkalarını bu konuda yüceltmektedirler. Kendilerini değersiz görmeye yatkın olan saplantılı bireyler kurulan ilişkilerde onay arayıcı bir hal almaya yatkın olurlar.

Korkulu bağlanma stilinde; benlik ve başkaları modellerinin olumsuz bir birleşimi söz konusudur. Korkulu bağlanma gerçekleştiren bireyler hem kendilerine hem de başkalarına karşı olumsuz tutumlar içerisindedir. Bu stildeki bireyler kendilerini değerli ve sevilmeye layık olarak görmekte oldukça zorluk çekerken başkalarını da oldukça güvenilmez bulurlar. Yakın ilişki kurmaktan kaçınarak benliklerine zarar vereceklerini düşündükleri reddedilme ve değersizleştirilme ihtimalinden korunmak isterler.

2.6.1. Bağlanma ve travma ilişkisi

Travmatik bir olay deneyimlemek, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) semptomlarının gelişimini açıklamak için gerekli ancak yeterli değildir (APA, 2013). Travmatik deneyimler bağlanma temsillerini etkileyebilir (Salo ve ark., 2005). Bireylerin travmatik olay karşısında verdikleri tepkilerde de bağlanma stilinin etkisi önem teşkil etmektedir (Cassidy, 2001). Çocuklar doğrudan ya da bir ebeveynin çözülmemiş travması sebebiyle dolaylı yoldan travmatize olduklarında düzensiz bağlanma riskiyle karşı karşıya kalırlar ve bu durum onlarda oluşabilecek herhangi bir psikopatoloji için risk faktörü haline gelir (Solomon ve George, 1999).

Genç yetişkinlerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların verileri, bağlanma stilinin travma üzerinde etkisi olduğu yönünde kanıtlar sağlamaktadır. Güvenli bağlanma stilinin, kişi üzerinde TSSB geliştirmeye karşı koruyucu bir etkisi olduğu gözlemlenirken; korkulu ve kayıtsız bağlanmanın, kendi başına bir risk faktörü olduğu ve travmatik olaylardan sonra kişide travmatizasyon geliştirmede etkili olduğu bulgulanmıştır (O'Connor ve Elklit, 2008).

Bağlanma kuramcıları (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Bowlby, 1980) güvensiz bağlanmanın, kişinin başkalarının güvenirliği ve erişebilirliği hakkındaki şüpheleri ile benliği hakkındaki olumsuz tutumları arasındaki etkileşimden kaynaklandığını söylemektedir. Benzer şekilde, TSSB de başkalarına karşı güvensizlik hissetme durumunu ve tatmin edici ilişki kurmada engelleyici tutumları yansıtır (Stewart, 1996). Her iki durum da duygulanım düzenleme ile ilgili bir problemi temsil eder. Bu kanılardan yola çıkarak, çocukluk döneminde istismar deneyimi olan yetişkinlerin bağlanma stili ile TSSB arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada 66 kişilik bir örneklem kullanılmış ve bireylerin %76'sının güvensiz bağlanma stili geliştirdiği gözlenmiştir. Olumsuz bir benlik modeline sahip olan güvensiz bağlanan bireylerin

stres faktörleriyle baş edebilme yeteneklerinin kısıtlı olması ve TSSB gelişiminde bir savunmasızlık geliştirmeleri de olası bulgular arasındadır (Muller ve ark., 2000).

Güvensiz bağlanma ile TSSB belirtileri arasındaki ilişkiyi inceleyen analizler; bağlanma kaygısı fazla olan bireylerin, travma anılarına daha güçlü fiziksel tepkiler verdiğini bildirmiştir. Yetişkinlerdeki erken dönem travmalarıyla ilişkili TSSB semptomlarının oranı, yetişkinlik döneminde deneyimlenen travma semptomlarının oranına kıyasla iki kat daha fazladır. Bu sonuç, erken dönemde travmaya maruz kalan bireylerde bağlanma kaygısının yarattığı etkiden kaynaklanmaktadır. Çocukluktaki travmalar, yetişkinlikte deneyimlenen travmalar ile karşılaştırıldığında güvenli bağlanmanın gelişimini olumsuz etkilemesi daha yüksek olasılıktır. Bu durum beraberinde olumsuz duygulanımı düzenlemede ve stresle başa çıkmada engel teşkil ederek, TSSB' ye karşı savunmasızlığı artırabilir (Ogle ve ark., 2015).

Çocukluk çağında ihmal ve istismara uğramış annelerde bağlanmanın nesiller arası aktarımında travmanın yansıtıcı işlevselliği incelendiğinde; ihmal ve istismar deneyimleyen annelerin bebeklerinin %83'ü güvensiz bağlanma geliştirirken, %44'ü de bağlanma düzensizliği göstermiştir. Bulgulardaki, annenin ve çocuğun bağlanma stilleri arasındaki benzerlik, özellikle istismar anısı olan annelerde ve bebeklerinde bağlanmanın kuşaklar arası aktarıldığının bir göstergesidir (Berthelot ve ark., 2014).

164 savaş esirinden alınan verilerle (savaş bitiminden 18 yıl sonra), bağlanma stilinin kişisel deneyim ve uzun vadede zihinsel sağlık üzerine etkisi araştırılmıştır. Bulgular güvenli bireylerin esaret sırasında daha az çaresizlik, daha fazla başa çıkabilme becerisi ve daha uzun vadeli uyum sergiledikleri yönündedir. Kaçıngan özellikleriyle çaresizlik ve düşmanlık bildiren ve kendini savunmasız hisseden kararsız bireylerin uzun vadede uyumsuzluk gösterdikleri gözlenmiştir.

Kobak ve Sceery (1998), zor durumlar karşısında güvenli bağlanmanın, yaşamın olumsuz etkilerini onarıcı bir şekilde yönlendirebilme ve kaygıyı daha aza indirebilme üzerine

etkisini belirtmiştir. Erken dönemde ihtiyaçların destekle giderilmesini içselleştiren savaş esirleri güvenli bağlanma geliştirerek, bunu bir başa çıkma yöntemi olarak kullanmaktadır. Kaçınganların belirttiği düşmanlık tutumları ise, başkaları tarafından onaylanmama beklentisiyle şekillenen bağlanma gereksiniminin bir sonucu olarak yorumlanabilir. Sonuçlar, bağlanma stillerinin birbirleriyle olan farklılıklarının bireylerin stresle karşılaşması durumunda daha açık ve belirgin halde kendini gösterdikleri yönündedir (Solomon ve ark., 1995).

Mevcut teori ve araştırmalar, erken dönem ilişkilerinde yaşanılan duygusal istismarın ve ihmalin bağlanma sistemi üzerinde derin bir etkiye sahip olduğunu, bu durumun yaşam boyu bireysel gelişimi etkileyerek devam ettiğini ve sonraki nesile de ulaşabileceğini ileri sürmektedir (Riggs, 2010).

Travma deneyimleyen mülteci ebeveynlerin travmatize olmayan çocuklarına aktarımını araştıran bir çalışma sonucuna göre travmatize olmuş ebeveynlerin çocukları, diğer akranlarına göre psikososyal olarak daha az uyumlu bulunmuştur. Bu durumun beraberinde güvensiz bağlanma stili geliştiren çocuk sayısında fazla veri elde edilmiştir. Aynı zamanda travmatik deneyimi olan ebeveynlerin aile içinde gerçekleştirdiği iletişim ve aktarım şekli ile çocukların bağlanma güvenliği arasında ilişki bulunmuştur (Dalgaard ve ark., 2016).

2.6.2. Bağlanma ve kişilik ilişkisi

Bireyin temel kişilik özelliklerinin oluşmasında etkili olduğuna inanılan bağlanma stilinin, kişiliğimizin ayrılmaz bir parçası olduğu düşünülürken aynı zamanda da içsel ve dışsal taleplere verilen tepkilerin birincil kaynaklarını etkilediğine inanılır (Ainsworth, 1985; Bowlby, 1988). Bartholomew ve Horowitz'in kavramsallaşan yetişkin bağlanma stilleri kişilik gelişimi üzerinde genel kuramsal fikirlere yol açarak kişiliğin, "kendi" ve "başkaları" olarak iki boyutta şekillendiği fikrini güçlendirmiştir (Diehl ve ark., 1998). Başkaları boyutundaki kişilik gelişimi sürekli ve karşılıklı olacak şekilde doyurucu ilişkilerin kurulmasıyla ilgilenirken benlikteki gelişme kimliğin; olumlu, istikrarlı ve gerçekçi şekillenmesiyle ilgilenir. Bu ayrı iki

boyut birbirleriyle etkileşim halindedir ve ikisinin de sağlıklı gelişimi kişinin yetişkinliğinde de sağlıklı ve olgun bireyleşme ve ilişkilenme sağlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bowlby'nin (1979) bağlanma durumunun davranışlarımızın temel bir yapı taşı olduğuna dair olan inancına göre, bağlanma stilleri farklı olan bireylerin sistematik olarak farklı kişilik değişkenlikleri göstermesi gerekir. Aile bağlamı ile kişilik değişkenleri arasındaki ilişkiyi ve farklı bağlanma stillerine sahip bireyler arasındaki sistematik farklılığı, Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından öne sürülen dört bağlanma stili üzerinden açıklamaya çalışan ve 103 yetişkinle yapılan bir araştırmada; güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin güvensiz bağlanan bireylere oranla daha iyi psikolojik iyilik, sosyal işlevsellik ve özgüven taşıdığı saptanmıştır.

Aynı zamanda bu bireylerin; ailelerini, güvensiz bağlanan bireylere göre daha olumlu tutumlar sergileyerek (duygusal yakınlık, güvenlik hissi vb.) tanımladığı gözlemlenmiştir. Bu yapılan çalışma, dört bağlanma stilinin kişiliğin önemli boyutlarını tanımlayan değişkenlere etki ettiğine dair bir kanıt sağlamıştır (Diehl ve ark., 1998).

Ergen bireylerin kimlik oluşumunda aile tutumunun etkisini konu alan bir araştırmada otoriter ebeveyne sahip çocukların ihmalkâr ebeveynlere sahip çocuklara göre daha fazla kimlik kısıtlaması yaşadıkları saptanmıştır. İhmalci bir tutum ile çocuklarına yaklaşan ebevenyler çocuklarının eylemleri hakkında ilgisiz bir duruş sergiler, zaman ve enerji konusunda çocuklarına çok fazla yatırım yapmazlar. Ne çocuklarının faaliyetlerine yeterli katılım sağlarlar ne de çocuklarına karşı kontrol ve denetim gösterirler. Otoriter bir tavıra sahip ebeveynler ise çocuğun özerkliğine izin vermez itaat ve uyum isterler. Çocuğa kontrol ve denetim sağlarken çocuğun faaliyetlerine herhangi bir katılım göstermezler (Kimmel ve Weiner, 1985; Lambom, Moimts, Steinberg ve Dombusch, 1991). Araştırmanın bulguları, aile tutumunun ergen bireylerin kimlik gelişiminde önemli bir rol üstlendiğini teyit etmiştir (Çakır ve Aydın, 2006).

103 lise öğrencisiyle yapılan başka bir araştırmada, bağlanma stilleri ile ergenlerde benliğin zihinsel temsilinin çeşitli yönleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular, güvenli ve kaçıngan bağlanan bireylerin endişeli ve kararsız bireylere göre kendilerini değerlendirme (öz şema) konusunda daha olumlu tutumlara sahip olduklarını göstermiştir. Bağlanma stili ile benlik temsilleri arasındaki ilişkinin var olduğunu destekleyen bu çalışmada güvenli kişilerin; kaçıngan ya da kaygılı bağlanan kişilere kıyasla daha dengeli ve tutarlı bir benliğe sahip oldukları bulunmuştur. Aynı zamanda araştırma sonuçları; güvenli bağlanma geliştirip, olumlu, tutarlı ve iyi organize edilmiş bir öz yapının oluşması için yakın ve tatmin edici bir bağlılık ilişkisinin önemine dikkat çeker (Mikulincer, 1995).

Bağlanma stilleri ile Beş Büyük Kişilik Özellikleri arasındaki ilişkiyi konu edinen birçok araştırma çalışması mevcuttur. Hazan ve Shaver (1990), güvenli bağlanan bireylerin kaygılı olan bireylere göre daha yüksek benlik saygısına sahip, sosyal olarak daha dışa dönük ve daha ilişki kurmaya açık olduklarını belirtmişlerdir. Shaver ve Brennan'nın (1992) araştırmasında güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin, kaçıngan ve kaygılı katılımcılardan daha az nevrotik olduğu saptanırken nispeten de daha fazla dışa dönük oldukları tespit edilmiştir.

Aynı zamanda güvenli yetişkinlerin kaçıngan bağlanan bireylere oranla daha fazla hoşgörülü olduğuna da değinilmiştir.

West Coast Üniversitesi'nde 8318 öğrenci (5417 kadın, 2901 erkek) araştırmaya dahil edilerek yetişkin bağlanma stilleri ile Beş Büyük Kişilik Özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu konu hakkında daha önce ortaya çıkmış bulguları genişletmek amaçlı bir çalışma yapılmıştır. Araştırmaya göre (kaygılı bağlanma daha fazla olacak şekilde) hem kaygılı bağlanma hem de kaçıngan bağlanma, nevrotiklik ile pozitif korelasyon göstermiştir. Bulgular, kaygılı bağlanmanın özellikle nevrotikliğin depresyon, kırılganlık ve anksiyete yönleriyle

ilişkili olduğu yönündedir. Kaçıngan bağlanma stiline sahip bireyler daha az "uyumluluk" ve daha az "dışadönüklük" göstermişlerdir (Noftle ve Shaver, 2006).

Siyasi değerlerdeki bireysel farklılıkları ve bağlanma stillerinin siyasi değerler üzerine olan etkisini 123 genç yetişkinden oluşan bir örneklemle ele alan bir araştırma sonuçlarına göre; bağımsızlık ve özerklik tanımlamalarıyla ifade edilen liberallerin bağlanma stilinin kaçıngan olduğu gözlenirken, geleneksel ve ailevi bağlılığa önem veren muhafazakarların ise güvenli bağlanma stiline sahip oldukları bulgulanmıştır. Araştırma aynı zamanda liberallerin kendi geçmişleri hakkında muhafazakarlara göre daha olumsuz tutumlar ve daha az pozitif duygular sergilediklerini göstermiştir. Bununla bağlantılı olarak, liberallerin muhafazakarlara kıyasla daha stresli bir çocukluk dönemi geçirdiklerine dair bir hipoteze yer veren araştırma, geçmiş hakkında olumsuz tutumlara sahip olmanın çocuklukta yaşanılan stres ile ilişkili olabileceğini gözlemlemiş ve hipotezini doğrulamıştır (Thornhill ve Fincher, 2007).

2.6.3. Bağlanma kuramı çerçevesinden göç ve yabancı fobisi (zenofobi)

Teorik olarak bağlanma ve ön yargı arasındaki bağlantı, bağlanma teorisinin temellerinde yatar. Bowlby (1997) Bağlanma Teorisi'ndeki temel konunun, tehdit edici veya tehlikeli olarak algılanan durumlar veya kişiler tarafından uyandırılan olumsuz duyguların düzenlenmesi olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle diğerine karşı tutum, ön yargı ve dış gruba karşı davranışın temeli bağlanma süreçleri ile ilgilidir. Çünkü dış grubun varlığına tepkilerimiz, temel olarak bağlanma geçmişimiz ile bağlantılıdır. Bütün Bağlanma Teorisi, çocukluk çağındaki ilişki deneyimlerinin, bütün yaşam boyunca ilişkilerdeki beklenti ve davranışları nasıl etkilediğini açıklar. Bağlanma stilleri, duyguyu nasıl ifade ettiğimiz ve tehdit ile nasıl başa çıktığımız ile ilişkidir. Bağlanma stilinde; çocuğun kendisi hakkındaki değer tutumu ve başkasına bağlı olabilme durumu, bakım veren ile arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkan zihinsel şemalar ile belirlenir. Bu şemalarla dünyaya bakan birey, çeşitli gruba ve onların üyelerine karşı gösterilen bireysel bir tutum olan ön yargıyı kullanır. Bu ilişkiye uygun şekilde,

Hong, Fang, Yang ve Pua (2013); kişilerin kendi kültürlerine veya göç ettikleri kültüre olan bağlılıklarının birincil bakım verene bağlanmaya benzer şekilde gerçekleştirdiklerini düşünmüşler ve nedenle Kültürel Bağlanma Teoris'ini öne sürmüşlerdir. Carnelly ve Boag' a (2019) göre, dış gruba yönelik tehdit algısı, korku ve ön yargının yüksek olduğu bir bağlanma sistemini aktive eder. Dış gruba karşı yoğun bir kaçınma ve ön yargı gösterebiliriz. Van Oudenhoven ve Hofstra (2006)' ya göre de gelişen bağlanma stili eğitim-öğretimdeki başarıyı, yetişkinlikte kurulan ilişkileri ve yabancılara yönelik davranışları etkileyebilir. Ev sahibi toplumun göçmenlerin uyum stratejilerine yönelik tutumları hakkında yapılan bir araştırmada; güvenli bağlanan yetişkinlerin sosyal etkileşimlere açık olduğu ve entegrasyon yaratan göçmenlerin kültürleşme stratejilerine olumlu yaklaştıkları; kayıtsız bireylerin göçmenlerle sosyal temastan kaçındıkları; saplantılı bağlanan yetişkinlerin asimilasyonu kabul ettikleri ancak ayrılma çabalarını reddetme eğiliminde oldukları; korkulu bağlanan bireylerin ise başkalarına (göçmenler de dahil) güven konusunda olumlu yaklaşmadıkları ancak göçmenlerin asimilasyonlarına değer verdikleri gözlenmiştir (Van Oudenhoven ve Hofstra, 2006). Goedert, Albert, Barros ve Ferring (2017) Lüksemburg'da yürüttükleri çalışmada; ev sahibi ülkede yaşayan kişilerin, göçmenlerle kültürel etkileşime ve kültürlenmesine yönelik, bağlanma ve güvenlik duygularını ve tutumlarını incelemişlerdir. Kültürlenmeye açıklığın korkulu bağlanma ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer bir düşünceyle, kişilik özelliklerinin ve bireysel-sosyal durumların Almanya'daki yabancı düşmanlığı tutumlarının üzerine etkisini bağlanma stilleri üzerinden araştıran başka bir araştırmada 1779 yetişkinle çalışılmış ve sonucunda bağlanma stillerinin sosyal ayrışmanın ortaya çıkması için geçerli bir etken olabileceği gibi bu durumun da yabancı düşmanlığının boyutunu belirlediği saptanmıştır. Sonuçlara göre, güvenli bağlanma stili sosyal ayrışmanın boyutunu azalttığı gibi yabancı düşmanlığının kapsamını da azaltır çünkü yakınlık için artan ihtiyaç beraberinde daha fazla sosyal entegrasyonu getirir ancak bağlanma stillerinde güvensizlik sergileyen kategorilerde

durum tam tersi söz konusudur. Düşük entegrasyon seviyesine sahip kişiler, beklendiği gibi yabancı düşmanı eğilimlere daha duyarlı hale gelmektedir (Rüssmann ve ark., 2010).

Araştırmalar gösteriyor ki, güvenli bağlanan ev sahibi toplum üyeleri de göçmenler de entegre bir göçmene karşı daha olumlu yaklaşırlar. Olumlu benlik imajı geliştiren ve başkalarına güvenme konusunda pozitif yaklaşabilen güvenli bireyler bu tutumlarını kültürlerarası genellemektedirler (Van Oudenhoven ve Hofstra, 2006).

Bağlanma kuramının dış gruplara yönelik olumsuz tutumlar üzerinde etkisini konu alan bir araştırmaya göre; bağ anlamında güvenli bir temel duygunun var olmasının, grup dışı üyelere yönelik olumsuz tutumları ve kişinin dünya görüşü (ulusal kimlik vb.) hakkında başkalarının negatif ve eleştirel yaklaşımlarına karşın verilen olumsuz tepkileri azalttığını göstermektedir. Güvenli bağlanmanın oluşturduğu benlik saygısının, tehdit edici olaylar karşısında daha az olumsuz değerlendirme yapma ve daha yapıcı tutum sergileme ile doğru orantılı olduğunu gösteren araştırmalarla paralel olarak, bağlanma kaygısının yüksekliği ile grup dışı üyelere verilen olumsuz tepkiler arasında pozitif korelasyon görülmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2001).

Kişilik özellikleri, travma ve bağlanma stili dış gruba karşı tutumumuzu etkilerken, şiddet bütün bu kavramlarla ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır. Ön yargılı tutumun içinde sıklıkla öfke duyguları ve şiddet davranışı görülmektedir. Bu nedenle bu bölümde şiddetin; kişilik, travma, bağlanma ve yabancı fobisi ile ilişkisini açıklanacaktır.

2.7. Şiddet

Haskan (2009), kişinin kasıtlı olarak bir başkasına psikolojik ya da fiziksel zarar verme davranışlarının tamamını şiddet olarak tanımlamaktadır. Saldırganlığın davranışlara yansıması da şiddet olarak tanımlanabilmektedir.

İnsanlarda biyolojik olarak bulunan saldırganlık güdüsünü yönetemeyen bireylerde zarar verici davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Bu olgu şiddet eğilimi olarak tanımlanabilmektedir (İlgar ve İlgar, 2018).

Şiddetin ve bu eğilimin ortaya çıkma sebeplerine bakıldığında ise birden fazla etkenin rol oynadığı görülmektedir. Bireyin bulunduğu çevre, aile ve arkadaşları ile duygusal ilişkileri, büyüdüğü toplumsal ortam gibi birçok faktör şiddet için tetikleyici olabilmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde; şiddet için ana etkenlerin; aile ve çevre, eğitim seviyesi ve medya olmak üzere üç ana faktörde birleştiği görülmüştür (Ayan, 2006). Özellikle aile faktörü şiddetin var olmasında önemli etkenlerden biridir. Bireyin bebekliğinden bu yana ailesiyle kurduğu ilişkilerin ve bağlanma stillerinin önemi büyüktür. Kişinin annesi ve babası ile oluşturduğu bağlanma stillerinin, yetişkinlikteki saldırganlık düzeyini etkilediği ile ilgili birçok araştırma mevcuttur.

Toplumsal değerlerin ve kültürel yapının da şiddet üzerindeki etkisi oldukça önemli bir noktadadır (Haskan, 2009). Şiddet kavramının toplumda nasıl algılandığı, hangi davranışların şiddet olarak değerlendirildiği oldukça önemlidir (Gültekin, 2008)**.**

Şiddete yönelik önlemler alınmak istendiğinde; şiddete etki eden birden çok faktörün varlığı göz önünde bulundurulmalıdır. Tek bir faktörün çalışılması yeterli ve kalıcı bir çözüm olmayacağı için bu alanlarda birlikte çalışılmalıdır (İlgar ve İlgar, 2018).

Saldırganlık Kavramı; Saldırgan davranış psikiyatrik bozukluk ve klinik sorun ile bağlantılı olduğu bilinmesine rağmen yaygın bir tanımlama yapılmakta belirsiz kalmıştır.

Belirsizliğin temel sebeplerinden biri bu davranışı etkileyen birçok dışsal faktörün varlığıdır (Stanford ve ark., 2003).

Saldırgan davranışın tanımında çeşitlilikler olsa da "Başka bir canlıya ya da nesneye yönelik incitmeyi ve zarar vermeyi amaçlayan, fiziksel ve psikolojik gücü kapsayan her türlü davranış" olarak tanımlanabilir (İlgar ve İlgar, 2018).

Saldırganlık kavramını tanımlamada öne çıkan bir diğer kavram ise kasıtlılık ve zarar verme niyetidir. Araştırmacılara göre kasıtlılığın ölçülmesi oldukça zordur. Bu yüzden zarar verme niyeti tanıma dahil edilmiştir (Stanford ve ark., 2003)**.**

Feshbach (1964) saldırganlık kavramını, düşmanca ve araçsal saldırganlık olarak ele almıştır. Fakat ilerleyen araştırmalara bakıldığında birçok saldırgan davranışın aslında 2 boyutu da içerdiği görüldüğünden, bu sınıflamanın kapsamının daha az olduğu kabul edilmiştir (akt. Atay, 2015).

Bazı araştırmacılar saldırganlık davranışını dürtüsel ve önceden planlanmış olmak üzere 2 alt başlıkta incelemiştir. Dürtüsel davranışlar duygusal açıdan yoğun, kontrolsüz ve kasıt içermeyen davranışlardır. Zayıf fizyolojik uyarılma ve davranışsal kontrol kaybını içerir. Önceden planlanmış davranışlar ise tam aksine planlı, kontrollü, duygu yüklü olmayan, hedef odaklı davranışları içerir (Stanford ve ark., 2003)**.**

Sosyal, biyolojik, kültürel ve çevresel faktörlerin oldukça önem taşıdığı gibi cinsiyet rollerinin, güdülerin, nörolojik ve kimyasal etkenlerin de saldırganlık davranışı üzerindeki etkisi büyüktür. Ayrıca yapılan çalışmalara bakıldığında; aile içi şiddet, ihmal ve istismar, TV şiddeti gibi etkenler de saldırgan davranışının ortaya çıkmasında oldukça etkilidir.

Öfke Kavramı; Öfke aslında her insanda var olan ve günlük hayatta farklı yoğunluklarda, farklı biçimlerde gösterilen bir duygudur. Öfkenin ortaya çıkmasında birçok neden var olabilir. Öncelikle kişinin kendini ve çevresini nasıl algıladığı, karşılaştığı durumları nasıl yorumladığı oldukça etkilidir. Ayrıca kişinin onu rahatsız edecek durumlara maruz

kalması, kişisel haklarının ihlal edilmesi, çeşitli gelişimsel problemler de öfkenin oluşumuna sebebiyet vermektedir (Gültekin, 2008). Kişi rahatsız hissettiği durumlar karşısında öfkelenebileceği gibi beklentileri karşılanmadığında da öfkelenebilir. Gordon; kaygılanma, kırılma, üzüntü ve engellenme gibi birçok çeşitli duyguların öfkeye sebebiyet verebileceği ve öfkenin bu duyguların gün yüzüne çıkan kısmı olduğunu söylemiştir (akt. Navaro 2001).

Öfke her zaman saldırganlık davranışını doğurmayabilir. Tanımlara bakıldığında öfke yıkıcı davranışsal etkileri olmadığı sürece olağan bir duygudur. Saldırganlık ise öfkenin bir dışavurum biçimidir.

2.7.1. Şiddet ve bağlanma ilişkisi

Şiddet eğiliminin ve saldırganlığın ortaya çıkmasında aile faktörü oldukça etkili bir konumdadır. Bebeklikten başlayarak kişinin gelişimi boyunca bulunduğu aile ortamı, bireyin hayatını birçok farklı noktada etkilemektedir.

Bebeğin bakıma muhtaç olmasından kaynaklanan bir sonuç olarak bakım veren ile arasında gerçekleşen bağ, bebeğin gelecek yaşantısında önemli bir rol oynar (İlgar ve İlgar, 2018). Bakım veren ile bebek arasında kurulan bağın sağlıklı olup olmamasına göre ise bireyin arkadaşlık ilişkileri, şiddet eğilimi, saldırganlık düzeyi, empati kurabilme becerisi, çevresiyle kurduğu sosyal ilişkilerin yakınlığı gibi birçok farklı durumu değişiklik göstermektedir.

Bağlanma stillerinin şiddet ve saldırganlıkla ilişkisini inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan bir araştırmada fiziksel olarak istismara uğramış ve ihmal edilmiş çocukların fiziksel istismar/ihmal geçmişi olmayan çocuklar ile bağlanma stilleri ve saldırganlık düzeyleri karşılaştırılmıştır. Bu çalışmaya göre fiziksel olarak istismara uğramış çocukların kaçıngan bağlanma stili ile karakterize edildiği ve diğerlerine göre daha yüksek düzeyde saldırganlık davranışı gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca ihmal edilmiş çocukların fiziksel istismara uğrayan çocuklara göre daha düşük seviyede saldırganlık gösterdiğini gözlemlenirken, ihmal ve fiziksel istismar geçmişi bulunmayan çocukların güvenli bağlanma

stiline sahip olduğu ve en düşük saldırganlık düzeyinin bu grupta olduğu sonucuna varılmıştır (Finzi-dottan ve Weizman, 2001).

Başka bir araştırmada genç kadınların bağlanma stilleri ile bildirdikleri agresyon düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda güvensiz, kaçıngan ve kararsız bağlanma stiline sahip genç kadınların güvenli bağlanma stiline sahip olan kadınlara göre daha yüksek saldırganlık düzeyi bildirilecekleri beklenmiştir. Yapılan Yetişkin Bağlanma Anketi ve Saldırganlık Anketi'nin sonucunda, güvensiz bağlanma stiline sahip genç kadınların daha yüksek öfke ve düşmanlık düzeyi bildirdikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonucunda ortaya çıkan bulgular Bowlby'nin iç çalışma modellerinin saldırganlık davranışında önemli bir faktör olduğu inancını desteklemiştir (Meesters ve Muris, 2002).

Anne ve babaya bağlanma stillerinin; zorbalık ve mağduriyeti nasıl etkilediğinin anlaşılması için yapılan bir diğer araştırma sonucunda cinsiyete göre bazı farklılıklar meydana gelmiştir. Anneye kaçıngan, babaya kaygılı bağlanma stiline sahip kadın katılımcıların, çocuklukta fiziksel olarak saldırgan olma ve akran zorbalığına katılma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fakat erkek katılımcılarda, ebeveynlerine bağlanma stilleri ve fiziksel saldırganlık arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca annesine karşı kaygılı bağlanma stiline sahip kadınların, çocuklukta daha çok akran zorbalığına uğradığı bulunurken, erkek katılımcılarda ebeveyn bağlanma stilleri ile mağduriyet arasında bir ilişki kurulamamıştır (Williams, 2011).

Yetişkin Bağlanma Teorisi'nin yakın yetişkin ilişkilerinde saldırganlık olgusunu öngörebilmek için yararlı bir teorik bakış açısı sunup sunmadığını anlayabilmek adına yürütülen bir araştırmada, ilişki doyumu ve ilişki süresinin etkileri kontrol edilmiş ve bu iki faktörün endişeli ve korkulu bağlanma stillerini destekledikleri bulunmuştur. Karşılıklı saldırgan ilişkilerde bulunan bireylerin, karşılıklı saldırgan olmayan ilişkilerde bulunan bireylerden daha fazla endişeli ve korkulu bağlanma stillerini geliştirdikleri ortaya çıkmıştır.

Ek olarak, karşılıklı saldırgan ilişkilerde bulunan bireylerin sosyal ilişkilerinde önemli ölçüde daha fazla kişilerarası problem yaşadıkları araştırma katılımcıları tarafından bildirilmiştir. Katılımcılar başkalarına karşı sosyal, itaatkar ve yakın olmada zorluk yaşadıklarını ve karşı tarafı aşırı derecede kontrol etme gibi istekleri bulunduklarını belirtmişlerdir. İlginç bir şekilde, erkekler ve kadınlar bağlanma stilleri ve kişilerarası sorunları açısından farklılık gösterse de bağlanma stilleri üzerinde katılımcıların cinsiyeti ve ilişki türü (saldırgan olmayan ve karşılıklı saldırgan) arasında anlamlı bir etkileşim gözlenmemiştir (Bookwala ve Zdaniuk, 2015).

2.7.2. Şiddet ve travma ilişkisi

Çocuklukta yaşanılan ve tanık olunan şiddetin travmanın kaynağı olabileceği düşünülmektedir. Amerika'da yaklaşık 3,3 milyon çocuğun ebeveynler arası şiddete tanık olduğu tahmin edilmektedir. Ebeveynler arası şiddete tanık olan bu çocuklarda yüksek düzeyde travma semptomları bulunmuştur.

Landis ve Lehmann'ın yaptığı araştırmalardaki bulgularında şiddete tanık olan çocukların yarısından çoğunda Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) görülmüştür. TSSB geliştirmenin neye bağlı olduğuna bakıldığında ise şiddetin sıklığı, süresi gibi faktörlerin rol oynadığı görülmektedir (G. Dulton, 1999).

Çocuklukta maruz kalınan uzun süreli şiddetin bireyin ileride şiddet döngüsünü devam ettirmesi yönünde risk oluşturabileceği birçok kez yazılmıştır. Bandura'nın Sosyal Öğrenme Teorisi ile yakından ilişkili olan şiddetin nesiller arası aktarımı fikri, şiddet içeren aile ortamının çocuğa agresif davranışı öğreneceği bir model sağlamasıdır. Aynı zamanda çocuk bu modelle agresyonun hedeflerini gerçekleştirmek için uygun bir yol olduğuna inanır (Falshaw, Browne, ve Hollin, 1996).

Crittenden ve Ainsworth' e göre ise, istismara uğramış çocuklar başkalarının davranışlarını kolayca yanlış yorumlayabilir, dışarıdan gelecek tehlikelere karşı sürekli bir

savunma halindedir. Bu durumun, olaylara saldırganlıkla karşılık vermelerine sebebiyet olacağını öne sürmüşlerdir (Finzi-dottan ve Weizman, 2001).

Fiziksel istismar içeren travmalarda cinsiyet faktörüne bakıldığında erkek çocuklarının istismar görülen evdeki saldırganla özdeşleşme ihtimali kız çocuklarına göre daha yüksektir. 1975'te yürütülen ulusal bir ankette çocuklukta istismar edilen erkeklerin eşlerine karşı fiziksel olarak istismarcı olduğu bulunmuştur. Fiziksel olarak istismarcı olan erkeklerin %70'inin fiziksel ya da cinsel istismar gibi bir mağduriyet yaşadığı fakat istismar edilen çoğu erkeğin fail olmadığı bulunmuştur. Agresyon bir kez öğrenildiğinde yetişkinlik boyunca istikrar sağlamaktadır (Olweus, 1979: akt. Falshaw ve ark., 1996).

1985'te Boswsell, 1953 ortalarında kurumsallaşmış 53. kısım suçluları ile 200 vaka üzerinde bir anket yürütmüştür. Araştırmanın amacı çocukluk mağduriyeti yaygınlığını ve bu belirli kesimdeki sektör kaybını bulmaktır. Araştırma sonucuna göre suçluların %72'sinin çeşitli çocukluk mağduriyetleri yaşadığı bulunmuştur. Bunlardan en yüksek oran ise fiziksel istismardır (%40). Araştırma bulgusu genç suçlulların büyük çoğunluluğun çocuklukta istismar mağduru olduklarını göstermektedir (Falshaw ve ark., 1996).

Latin Amerikalı göçmen katılımcılardan oluşan bir araştırmada; göç sebebi ile ailesinden ayrılmış ve ayrılmamış olan katılımcıların travmatik stres düzeyi belirlenmek istenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ailelerinden ayrılmış göçmen bireylerde TSSB tanısı alma ihtimali, ailelerinden koparılmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (%33). Bireyler ailelerinden küçüklük çağında ayrılmışlarsa bu oran daha da yükselmektedir (%38). Bu yükselmenin sebebine bakıldığında ise küçüklükte ailelerinden ayrılmış çocukların destekçi bir aileleri olmadığı için daha savunmasız ve incinebilir olmalarıdır. Bu bireylerin 5'te 1'inde TSSB ya da en azından travmatik stres bulunabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bireylerden şiddete ya da sivil huzursuzluğa maruz kalmış olanlar en savunmasız grup olarak değerlendirilebilmektedir (Santa-maria ve Cornille, 2007).

Travma mağduru bireyler öfke kontrolünü sağlamakta zorlanmaktadırlar. Çünkü öfkeyi, tehdit algılandığında aktive edilen 'hayatta kalma durumu' ile ilişkilendirmektedir. TSSB'si olan bireyler tehdit algılamaya hazırdır ve hayatta kalma durumundaki öfkeye daha hızlı adapte olurlar. Tehdit şemasının aktivasyonu ve yayılımı öfkeyi güçlendirmektedir.

2.7.3. Şiddet ve yabancı fobisi (zenofobi)

Bireylerin veya toplulukların göç etmelerinde birçok faktör etkili olsa da göç etmenin; hem göç eden bireyler hem de göç edilen bölgede yaşayan topluluk üzerinde doğurduğu sonuçlar bulunmaktadır. Göç eden bireylerin, göç ettikleri bölgedeki yeni kültüre adapte olmaya çalışmaları, bu süreçte yaşanılan birtakım problemler, o toplumdaki insanların göç eden bireylere bakış açısı ve tutumu gibi birçok önemli konu mevcuttur. Özellikle şiddet ve saldırganlık ile ilgili yapılan çalışmalar, hem göç eden bireyleri hem de onlara yönelik gerçekleştirilen yabancı düşmanlığını anlamamız için oldukça etkili bir ışık tutmaktadır.

Yapılan bir araştırmada "Zorunlu göç etmiş etnik gruplara mensup bireylerde agresyon eğilimi" ölçülmek istenmiştir. İstanbul'da bulunan zorunlu göç etmiş 18-45 yaş aralığındaki bireyler, araştırmada örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde agresyon eğilimi, ölçekte belirlenmiş olan sınır değerden yüksek çıkmıştır. Ayrıca kadın ve erkek katılımcıların agresyon eğilimi incelendiğinde, cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Ergün, 2017).

Yapılan bir diğer araştırmada suç işlemiş ve suç işlememiş çocukların aile ilişkileri ve saldırganlık eğilimleri karşılaştırılmıştır. Diyarbakır'da gerçekleştirilen; eğitim durumunun, göçün ve sokak çocukluluğunun suç üzerinde etkisinin incelendiği bu çalışmada, suç işlemiş çocukların %90'ının son 10 yıl içerisinde göç etmiş olduklarını gözlemlenmiştir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde çocukların saldırgan davranışlarda bulunmasında ve suç işlemeye

eğilimli olmalarındaki en önemli sebebin göç etmiş oldukları bulunmuştur (Erkan ve Erdoğdu, 2006).

Yabancı düşmanlığının şiddet davranışına sebebiyet verdiği örnekler birçok ülkede mevcuttur. Alman Gençlik Enstitüsü yabancı düşmanlığı ve şiddetin temellerini incelemek amacıyla amprik bir çalışma yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; yabancı düşmanlığı ile ilgili bir suça karışan şüphelilerin çoğu 15-24 yaş aralığındaki bekar erkeklerden oluşmaktadır. Ayrıca araştırmaya göre, yabancı düşmanlığının kökenleri incelendiğinde bu tutuma sebebiyet verecek farklı gelişimsel evrelerin olduğu bulunmuştur. Çocukluğunda endişeli, utangaç ve yabancı insanlara karşı temkinli yaklaşan bir grup çocuğun, ilerleyen zamanlarda daha dürtüsel ve savunmacı saldırganlıkta bulundukları, yabancı düşmanı şiddet yanlısı gruplarla daha çok vakit geçirdikleri gözlemlenmiştir. Buna ek olarak; çatışmanın ve şiddetin çok fazla görüldüğü aile ortamlarına sahip çocuklarda, ilerleyen zamanlarda saldırganlık ve meydan okuma davranışları sıklıkla görülmüştür. Çoğunlukla okuldan uzaklaştırılan ya da atılan bu çocukların aile ortamında yaşadıkları şiddetin, daha sonrasında suçlu ve yabancı düşmanı gençlik gruplarına katılmasını tetiklediği gözlemlenmiştir (Wahl, 2011).

2.8. Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumlar ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Çimen ve Quadir (2018)'in çalışmasında amaç üniversite öğrencilerinin Suriyeli mültecilere yönelik tutumlarını sosyal sorumluluk perspektifinden incelemektir. Araştırmaya İstanbul'da bir vakıf üniversitesinden 247 öğrenci katılmıştır. Sivil Katılım Ölçeği ve Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği kullanılan bu araştırmada, öğrencilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz tutumları olduğu gözlenmiştir. Ayrıca sığınmacılara yönelik üretilecek olan ılımlı çözüm ifadelerine katılmakta kararsız kaldıkları saptanmıştır.

Şen ve Şimşek'in (2019) 467 üniversite öğrencisinin Suriyeli sığınmacılara ilişkin tutumları ile ilgili değişkenleri belirlemek için yaptığı çalışmada, Suriyeli arkadaşı olan ve kendini güvende hisseden öğrencilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarının olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin ailelerinin Suriyelilere karşı tutumu olumsuz oldukça öğrencilerin tutumu da anlamlı biçimde olumsuzlaşmaktadır.

Kırlıoğlu ve Gencer (2020), Suriyeli sığınmacılarla yaşanan deneyimler sonucu sosyal hizmet lisans müfredatına eklenen "Göçmen ve Sığınmacılarla Sosyal Hizmet" dersinin, sosyal hizmet öğrencileri üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada, dersi alan sosyal hizmet öğrencilerinin Suriyelilere yönelik algısında olumlu yönde bir gelişme olduğu sonucuna varılmıştır.

Çalışkan (2019), Sultanbeyli ve Kadıköy ilçelerindeki yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik ön yargı ve kalıp yargılarının sebep olacağı ayrımcılığa, psikolojik iyi oluş üzerinde de etkisi bulunan tehdit algısı üzerinden ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda, ekonomik gelir ile tehdit algısının ters orantıda olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna paralel olarak yerli halk, ekonomik kaynakları Suriyeli sığınmacılarla paylaştığını düşünerek sosyal yakınlık kurmamaktadır. Benzer şekilde ekonomik gelirin daha düşük olduğu kesimlerde dış grupla ilgili kalıp yargılar ve tehdit algısı da artmaktadır.

Türkkan (2019), Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yapı üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla 500 kişiyle gerçekleştirdiği çalışmasında, kadın ve erkeklerin Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarında farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Erkekler Suriyeli sığınmacıların ekonomik, sosyal ve diğer yapılardaki olumsuz etkilerini kadınlara kıyasla daha net bir biçimde ifade etmiştir. Cinsiyetler arasında bir fark bulunsa da genel itibariyle Suriyeli sığınmacıların ekonomik ve güvenlik alanlarında olumsuzluklar oluşturacağı ifade edilmiştir.

Aslan (2017), Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesine sebep olan sosyal dinamiklerin etkisini belirlemek için gerçekleştirdiği çalışmada, yerel halkın Suriyeli sığınmacılar hakkında zenofobiden bahsedilebilecek olumsuz bir tavrın varlığından bahsetmiştir. Bu olumsuz tavra ekonomik problemler, işsizlik endişesi, siyasi sorunlar ve temel hizmetlerin kısıtlılığı ile güvenlik gibi konular neden olarak gösterilebilmektedir.

Uygur ve Eser'in (2019), Suriyeli mültecilere yönelik tutumların sosyal baskınlık yönelimi doğrultusunda incelenmesi için yaptığı çalışmada, erkeklerin (ort. 685,35) Suriyeli mültecilere dair sosyal baskınlık yönelimlerinin baskınlık alt boyutu kadınlardan (ort. 563,07) daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca katılımcıların etnik kimlikleri üzerinden Suriyeli mültecilere ilişkin algıladıkları sosyal baskınlık yönelimi baskınlık düzeyi karşılaştırıldığında, en yüksek sosyal baskınlık yönelimi gösteren grubun Çerkezler ve Türkler olduğu sonucuna varılmıştır.

Alıcı, Kıran ve Bozkur (2020), öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarını toplumsal uzaklık ve bilişsel esneklik kavramları üzerinde incelemiştir. Araştırma sonucunda, Suriyeli sığınmacılara yönelik toplumsal uzaklık düzeyleri azaldıkça ve bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik olumlu tutumlarının arttığı görülmüştür.

Yanbolluoğlu'nun (2018), 303 Türk vatandaşıyla yaptığı çalışmada; Türk vatandaşlarının sosyal baskınlık yönelimindeki artmanın gruplar arasındaki kaygının artmasına

dolaylı şekilde Suriyeli mültecilere olan duygu ve tutumlarla ilgili olduğu saptanmıştır. Suriyeli mülteciler arasındaki temasın algılanan tehdidi ve kaygıyı azalttığı bu sebeple Suriyeli mültecilere olan olumsuz tutum ve duyguları azalttığı da belirtilmiştir.

Çiftçi'nin (2018) araştırmasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının, Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarının ve algılarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından 1614 kişi katılmıştır. Araştırma verileri anket toplama yöntemi ile elde edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde, katılımcıların Suriyeli sığınmacılara yönelik önyargılı olmama ve çalışma hakkı verilmesi konusunda daha olumlu tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca Suriyeli mültecilere vatandaşlık verilmesine yönelik daha olumsuz bir tutum içinde oldukları tespit edilmiştir.

Sağlam ve Kanbur'un (2017) çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumları incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda 24 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşan Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği geliştirilmiştir. Araştırmaya 561 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, sınıfında mülteci öğrenci bulunan öğretmenlerin, sınıfında mülteci öğrenci bulunmayan öğretmenlere göre daha olumlu tutumları olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bu öğrencileri yakından tanıdıkları için empati kurma eğiliminde oldukları bulunmuştur**.**

3. Gereç ve Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın evren ve örneklem grubu açıklanmakta, veri toplama araçları ve bu araçların psikometrik özellikleri tanıtılmaktadır. Bu araştırmanın yapılması için, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 06.03.2018 tarih, 86669574-302.14.06-88528 sayılı yazısıyla onay alınmıştır (EK-1).

3.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan 18 yaş üstü kadın ve erkeklerdir. Araştırmanın örneklemi ise İstanbul ilinde farklı yaş ve kesimlerden olan kadın ve erkeklerden oluşmaktadır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004) örneklem büyüklükleri tablosuna göre +-0.05 hata payıyla 50000 ve üzeri evren büyüklüğünde 245 kişi alınmalıdır. Araştırmamızda 246 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların % 69'u kadın (n= 170), %31'i erkek (n=76) olmak üzere 246 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-60 yaş arasında değişmektedir. Katılımcıların %41.5' i (n=102) Balkan göçmeni, %58.5'i (n=144) ise balkan göçmeni olmayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıdır. Balkan göçmeni olan katılımcılar; Lozan Mübadilleri ve Balkan Derneklerinden gönüllü katılımla araştırmaya katılmışlardır.

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1 Demografik veri formu

Demografik veri formunda; katılımcıların demografik özelliklerini, göçmenlik bilgilerini (kuşak, nereden göç edildiği), yaşamının en uzun süre geçtiği yeri, göç hikayesini, göç hikayesinin konusunu belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.2.2. Suriyeli sığınmacılar ile ilgili tutum ölçeği

Ölçek, Çimen ve Quadir (2017) tarafından üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşlerini tanımlamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Çimen ve Quadir (2018) tarafından Türk vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarını incelemek amacıyla tekrar revize edilmiş ve 38 maddeye çıkarılmış, Konya ilinde uygulanmıştır.

Türk Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Görüşleri Anketi'nde; Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma, Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme, Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma, hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme ve Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma olarak beş alt faktör bulunmaktadır.

Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma: 7, 10, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 35, 38, 39 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir ters sorudur. Bu sebeple puanlama yapılırken kesinlikle katılmıyorum 5 puan, kesinlikle katılıyorum 1 puan olacak şekilde tersten işlem yapılmaktadır. Örneğin: "Bence ülkemizde sosyal sorunların ortaya çıkmasına Suriyeli sığınmacıların ekonomik yetersizlikleri neden olmaktadır." ve "Suriyeli sığınmacılar hakkında ilk mülteci akını başladığı zamanki olumlu düşüncelerim zaman içinde olumsuza dönüştü." maddeleri bu alt ölçeğe aittir.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme: 30, 31, 32, 33, 34 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. "Suriye krizi çözüldükten sonra Türkçe bilen sığınmacıların dışındakiler ülkelerine geri gönderilmelidir." ve "Suriyeli sığınmacıların Türkiye geneline yerleşmeleri sağlanarak, çalışmaları ve topluma uyum sağlamaları için politikalar geliştirilmelidir." maddeleri bu alt ölçeğe örnek olarak verilebilir.

Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma: 3, 4, 24, 25, 26, 28 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. "Türkiye'deki okullarda Suriyeli sığınmacılara eğitim fırsatı verilmelidir." ve "Suriyeli sığınmacılar ülkemizde misafirdir." maddeleri bu alt ölçeğe aittir.

Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme: 1, 5 ve 8 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Suriyeli sığınmacılara yeterince yardım ettiğini düşünüyorum." ve "Türklerin Suriyeli sığınmacılara iyi bir ev sahibi olduğunu düşünüyorum." maddeleri bu alt ölçeğe ait maddelerdendir.

Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma: 37 ve 38 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. "Suriyeli sığınmacının kendisine ya da sığınmacılara ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum/kuruluşa aynı (yiyecek, giyecek vb.) yardımda bulundum." ve "Suriyeli sığınmacının kendisine ya da sığınmacılara ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum kuruluşa nakdi (para) yardımda bulundum." maddeleri bu alt ölçeğe aittir.

Ölçek, "Kesinlikle katılıyorum" (5 puan), "Katılıyorum" (4 puan), "Kararsızım" (3 puan), "Katılmıyorum" (2 puan) ve "Kesinlikle katılmıyorum" (1 puan) şeklinde beşli likert tipi biçiminde düzenlenmiştir.

Ölçeğin genel olarak güvenirliğini sınamak için de istatistiksel analiz yapılmıştır. Analiz sonucu 38 maddelik ölçeğe ilişkin güvenirlik katsayısı Alpha = 0.927 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Faktör analizi yapıldıktan sonra elde edilen 5 faktör boyutunun içsel tutarlılıklarının (güvenirliklerinin) hesaplanmasında da Cronbach's Alpha değerleri kullanılmıştır (bu değerler sırasıyla 0.920; 0.904; 0.820; 0.654; 0.788'dir). Bulgular, ölçeğin yüksek geçerlik ve güvenirlik puanına sahip olduğunu göstermiştir (Çimen ve Quadir, 2018).

3.2.3. Beş faktör kişilik envanteri kısa formu

Beş Faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu, kişilik alt boyutlarının etkin ve kısa bir biçimde ölçülmesi amacıyla Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, kişiliğin beş boyutunu kapsayıcı 44 maddeden meydana gelmektedir. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Kısa Formu'nun alt boyutları ile ilişkili maddeler aşağıda sıralanmıştır:

Dışa dönüklük: Dışa dönük bireyler sempatik, baskın, konuşkan ve sosyal kişilik özelliklerine sahiptirler. Buna karşıt olarak içe dönük bireyler yalnızlıktan hoşlanırlar ve mesafelidirler. 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31, 36 maddeleri bu alt ölçekle ilişkilidir. 6, 21 ve 31 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır. "Konuşkan" ve "Bazen utangaç, çekingen olan" maddeleri bu alt ölçeğe aittir.

Nevrotiklik: Yüksek duygusal dengeye sahip bireyler sakin ve güven veriçidir. Tam tersi şekilde düşük duygusal dengedeki bireyler sıkıntılı, gergin ve endişeli özellikler gösterir. 4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. 9, 24, ve 31 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır. "Rahat, stresle kolay baş eden" ve "Gergin olabilen" maddeleri bu alt ölçeğe örnek olarak verilebilmektedir.

Uyum kapasitesi: Yüksek uyum kapasitesine sahip bireyler anlayışlı, empati yeteneği yüksek ve diğer bireylere saygılı kişilerdir. İş birliğine kapalı, huysuz ve sinirli bireylerse düşük uyumluluk özellikleri gösterirler. 2, 7, 12, 17, 22, 27, 32, 37, 42 numaralı maddeler bu alt ölçekle ilişkilidir. 2, 12, 27 ve 37 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır. "Başkalarıyla sürekli didişen" ve "Genellikle başkalarına güvenen" maddeleri bu alt ölçeğe aittir.

Öz denetim/ Sorumluluk: Öz denetimi yüksek bireylerin dikkat seviyesi yüksektir; bu bireyler başarma duygusuna ve öz disipline sahiptir. Düşük sorumluluk duygusuna sahip bireylerse plansız, düzensiz ve dikkatsiz özellikler gösterirler. 3, 8, 13, 18, 23, 28, 33, 38, 43 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. 8, 18, 23 ve 43 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır. "Biraz umursamaz." ve "Görevi tamamlanıncaya kadar sebat edebilen" maddeleri bu alt ölçeğin maddelerindendir.

Deneyime ve yeniliklere açıklık: Deneyime ve yeniliklere açıklık, duyarlı, esnek ve meraklı olma gibi özellikler açıklıkla ilişkilidir. Değişime kapalı ve tutucu özelliklerse düşük açıklık olarak kabul edilmektedir. 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 41 ve 44 numaralı maddeler bu

alt ölçekle ilgilidir. 35 ve 41 numaralı maddeler ters puanlanmaktadır. "Çok değişik konuları merak eden" ve "Sanata ve estetik değerlere önem veren" maddeleri bu alt ölçeğe aittir.

Bu ölçek, beşli likert tipindedir ve ölçek maddeleri; "Hiç katılmıyorum" (1 puan), "Katılmıyorum" (2 puan), "Kararsızım" (3 puan), "Katılıyorum" (4 puan) ve "Tamamen katılıyorum" (5 puan) şeklinde puanlanmaktadır.

Ölçeğin Türkçeye geçerlik ve güvenirlik çalışması Tatar tarafından 2016 yılında yapılmıştır. Envantere yapılan güvenilirlik analizi sonucunda tüm ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .89 olarak tespit edilmiştir. Her bir boyuta ilişkin yapılan güvenilirlik analizi sonucunda; dışa dönüklük boyutunun Cronbach alfa katsayısı .79, uyumluluk boyutunun .79, sorumluluk boyutunun .81, duygusal denge boyutunun .79 ve açıklık boyutunun ise .75 olarak bulunmuştur. Bu kapsamda kişilik özelliklerine ilişkin ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir (Erkuş ve Tabak, 2009).

3.2.4. Çocukluk çağı travmaları ölçeği

Bernstein, Fink, Handelsman, ve Foote tarafından 1994 yılında geliştirilen bu değerlendirme ölçeği, üç maddesi travmanın minimize edilmiş halini ölçen maddeler şeklinde toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin önceki formunda 53 madde vardır fakat daha sonra özgün yazarları tarafından kısaltılmıştır.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği;çocuğun fiziksel, cinsel ve duygusal istismarı ile fiziksel ve duygusal ihmal olmak üzere 5 alt ölçekten oluşmaktadır.

Çocukluk çağı cinsel istismarı: 20, 21, 23, 24, 27 maddeleri bu alt ölçekle ilişkilidir. "Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi." ve "Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı." maddeleri örnek olarak verilebilir (Saner, 2016).

Çocuğun fiziksel istismarı: 9, 11, 12, 15, 17 maddeleri bu alt ölçekle ilişkilidir. "Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti." ve

“Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.” maddeleri örnek olarak verilebilir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004).

Çocuğun duygusal istismarı: 3, 8, 14, 18, 25 numaralı maddeler bu alt ölçekle ilgilidir. “Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.” ve “Ailemde birisi benden nefret ederdi.” maddeleri örnektir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004).

Çocuğun fiziksel ihmali: 1, 2, 4, 6, 26 numaralı maddeler bu alt ölçekle ilişkilidir. “Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.” ve “İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.” maddeleri örnek olarak verilebilir.

Çocuğun duygusal ihmali: 5, 7, 13, 19, 28 numaralı maddeler bu alt ölçekle ilişkilidir. “Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.” ve “Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.” maddeleri örnek olarak verilebilir.

Ölçek beşli likert tipidir: “Hiçbir zaman” (1 puan), “Nadiren” (2 puan), “Kimi zaman” (3 puan), “Sık olarak” (4 puan) ve “Çok sık” (5 puan) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek puanı hesaplanırken önce olumlu ifadelerden (2, 5, 7, 13, 19, 26, 28) alınan puanlar ters çevrilir (örneğin: 2 puan 4 puana, 1 puan 5 puana döndürülür.). Beş alt puanın toplamı Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği’nin puanını verir. Alt puanlar 5-25 ve toplam puan 25-125 arasında değişmektedir. Olumlu ifade olmasına karşılık minimizasyonla ilgili (10, 16, 22. Maddeler) maddelerin puanlarının terse çevrilmesine gerek yoktur. Çünkü bu üç madde yalnızca travmanın inkarını ölçer ve toplam puanı etkilemez. Minimizasyon puanını hesaplamak amacıyla bu üç maddenin her birinden alınan yalnızca 5 puan (en yüksek) cevapları hesaba eklenir ve bunların hepsi 1 puan olarak sayılır. Bunların toplanmasıyla 0-3 puan arasında bir minimizasyon puanı sağlanır.

Ölçeğin Türkçeye geçerlik ve güvenirlik çalışmasını Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) yapmıştır. Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.93, test-yeniden test güvenilirliği 0.90 olarak bulunmuştur. Korelasyon katsayıları fiziksel ve duygusal istismar için

0.90, duygusal ihmal için 0.85, cinsel istismar için 0.75, fiziksel ihmal için 0.77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu çalışmadaki iç tutarlık katsayısı 0.87 olarak belirlenmiştir.

3.2.5. İlişki ölçekleri anketi

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen bu anket 17 maddeden oluşmaktadır. Anket güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olarak ifade edilen dört bağlanma stilini ölçmeyi hedeflemektedir. Anket bir öz değerlendirme biçiminde hazırlanmıştır.

Ölçek; güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma olarak dört alt ölçekten meydana gelmektedir.

Güvenli bağlanma: Yakınlık kurmak konusunda rahat ve özerk bireyler güvenli bağlanma stiline sahip bireylerdir. 3, 7, 8 ,10 ve 17. maddeler bu alt ölçeğe aittir. 7. ve 17. maddeler ters olarak puanlanmaktadır. "Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım." ve "Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım." maddeleri bu alt ölçeğe örnektir.

Kayıtsız bağlanma: Yakınlığa karşı kayıtsız olan bireyler bu bağlanma stiline sahiptir. 2, 5, 12, 13, 16 maddeleri bu alt ölçeğe aittir. "Kendini bağımsız hissetmem benim için çok önemli." ve "Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim." maddeleri bu alt ölçekle ilişkilidir.

Korkulu bağlanma: Yakınlıktan korkan ve sosyal ilişkilerden kaçınan bireyler bu bağlanma stilinde değerlendirilmektedir. 1, 4, 9 ve 14 numaralı maddeler bu alt ölçeğe aittir. "Başkalarına kolaylıkla güvenmem." ve "Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder." maddeleri bu alt ölçeğe örnek olarak verilebilir.

Saplantılı bağlanma: İlişkileri konusunda takıntılı bireyler bu bağlanma stiline sahiptir. 5, 6, 11 ve 15 numaralı maddeler bu alt ölçekle ilişkilidir. 5. madde ters olarak puanlanmaktadır. "Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım." ve "Başkalarının bana, benim onlara değer verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım." maddeleri bu alt ölçeğe örnek olarak verilebilmektedir.

Maddelerin kişiye uygunluk seviyesine göre "Beni hiç tanımlamıyor" (1 puan) ve "Tamamıyla beni tanımlıyor" (7 puan) aralığındaki ifadelerden oluşur. Alt ölçeklerden elde edilen puana göre katılımcılar bağlanma stilleri arasında en yüksek puan aldıkları grup içerisinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin Türkçeye geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Sümer ve Güngör (1999) tarafından geliştirilmiş olup; güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olarak dört faktör biçiminden oluşturulmuştur. Dört alt ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları, güvenli bağlanma .12, korkulu bağlanma .36, kayıtsız bağlanma .41, ve saplantılı bağlanma .28 olarak bulunmuştur.

3.2.6. Buss-perry agresyon ölçeği

Buss ve Perry (1992) tarafından geliştirilen Busy-Perry Agresyon Ölçeği 29 madde ve 4 faktörden oluşmaktadır. Ölçek, 2000 yılında Buss ve Warren tarafından güncellenerek 34 madde ve 5 faktörlü bir yapıya dönüşmüştür. Can (2002) tarafından uzmanlık tezi için Türkçeye uyarlanmıştır fakat yayımlanmamıştır. Ek olarak mevcut literatürde formun eski hali de kullanılmaya devam etmektedir. Ölçek, saldırganlığı ölçmek amacıyla geliştirilmiş ve öz değerlendirme biçiminde hazırlanmıştır.

Buss-Perry Agresyon Ölçeği fiziki saldırganlık, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık olarak 5 alt ölçekten oluşmaktadır ve 34 maddeyi içermektedir.

Fiziksel Saldırganlık: 8, 10, 11, 17, 23, 24, 25, 27 numaralı maddeler fiziksel saldırganlıkla ilgili ifadeleri içerir. "Kız ya da erkek birisi beni kışkırtırsa ona vurabilirim." ve "Her şeyi dağıtacak kadar çılgınlaşabilirim." ifadeleri bu alt ölçeğe ait maddelerdendir.

Sözel Saldırganlık: 1, 4, 6, 20, 26 numaralı maddeler sözel saldırganlıkla ilişkilidir. "Kendimi sık sık diğer insanlar ile tartışırken bulurum." ve "İnsanlar beni kızdırırlarsa onlara gerçek düşüncemi söyleyebilirim." maddeleri örnek olarak verilebilir.

Öfke: 3, 7, 12, 16, 19, 22, 29, 32 numaralı maddeler öfke ile ilgilidir. "Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim." ve "Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissederim." maddeleri öfke alt ölçeğine aittir.

Düşmanlık: 2, 5, 9, 21, 28, 31, 33 numaralı maddeler düşmanlık ile ilgilidir. "Bazen hiçbir şey düşünemeyecek kadar kıskanç olurum." ve "Arkadaşlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuklarını bilirim." maddeleri örnek olarak verilebilir.

Dolaylı Saldırganlık: 13, 14, 15, 18, 30, 34 numaralı maddeler dolaylı saldırganlık ile ilgilidir. "İnsanlar bana patronluk tasladıklarında onların inadına işleri ağırdan alırım." ve "Beni gerçekten rahatsız edenlere susarak, ilgilenmeyerek tepki veririm."

Ölçek beşli likert tipindedir: "Hiç uygun değil" (1 puan), "Az uygun" (2 puan), "Biraz uygun" (3 puan), "Çok uygun" (4 puan) ve "Tam uygun" şeklinde puanlanmaktadır. Öfke alt ölçeğindeki "Sakin yapılı biriyimdir." maddesi ters puanlanmaktadır.

Can (2002) tarafından yapılan iç tutarlılık çalışmalarında Cronbach alfa değeri toplam ölçüm için 0.91; alt ölçekler için fiziksel saldırganlıkta 0,83-0,85, sözel saldırganlıkta 0,36-0,59, öfkede 0,72-0,74, düşmanlıkta 0,74-0,75, dolaylı saldırganlıkta 0,36-0,53 olarak ölçülmüştür. Test yeniden test korelasyonu güvenirliği r=0,482-0,760, p=0,000; alt ölçekler test yeniden test güvenirliği fiziksel saldırganlıkta r=0,847; sözel saldırganlıkta r=0,696; öfkede r=0,746; düşmanlıkta r=0,810; dolaylı saldırganlıkta r=0,743; toplam saldırganlıkta r= 0,857, p=0,000 olup yüksek düzeyde güvenirlik saptanmıştır.

3.3. İşlem

Katılımcılar araştırmaya gönüllülük esasına göre katılım göstermişlerdir. Her katılımcıdan gönüllü katıldıklarına dair onam formu alınmış, ulaşabilmeleri için araştırmacının bilgileri paylaşılmıştır. Ölçek bataryası katılımcıya verilmiş sırası ile doldurması istenmiştir. Katılımcı tarafından anlaşılamayan yerler yönergeleri yeniden okunarak anlatılmıştır.

3.4. Veri Analizi

Toplanan verilerin analizi, SPSS programının 23.0 versiyonu ile yapılmıştır. Normallik testleri (Kolomogorov Smirnov) ve tanımlayıcı istatistikler (frekans analizi, betimsel istatistikler) yapıldıktan sonra, araştırmanın hipotezleri, Bağımsız grup karşılaştırması (Bağımsız örneklem t testi, One-Way ANOVA), Pearson Korelasyon analizi, Güvenilirlik analizi (Cronbach's alpha), Regresyon analizi ile test edilmiştir.

Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum gibi tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılmıştır. Verilerin analizinde parametrik testlerden faydalanılmıştır. Bağımsız 2 grubun ortalamaları karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, 2'den fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında One-way ANOVA testi sonucu kullanılmıştır. ANOVA testi için varyans homojenliği için Levene testi ve grup farklılıkları için ise varyans homojenliği sağlanıyorsa ($p \geq 0.05$) Tukey HSD, varyans homojenliği sağlanmıyor ise ($p < 0.05$) Tamhane çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Ölçeklerin ilişki analizinde Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik analizinde Cronbach's alpha katsayısı kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin, bağımsız değişkenler ile yordanmasında ise çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Demografik Veri Formundan Elde Edilen Bilgiler

Araştırmaya katılan kişilerin %69'u kadın, %31'i erkek; %43'ü 17-25 yaş, %32'si 26-40 yaş, %22'si 40-59 yaş arasında ve %3'ü ise 60 yaş üzerindedir. Kişilerin %9,8'i ilkokul, %16,3'ü lise, %49,4'ü üniversite, %22,4'ü yüksek lisans ve %2'si doktora düzeyinde eğitimli olduğu; %48'inin özel sektörde, %17,5'inin kamu sektöründe, %19'unun öğrenci, %7'sinin emekli ve %8,5'inin ise ev hanımı olduğu görülmektedir.

Kişiler yaşamlarının büyük çoğunluğunu; %42'si büyükşehirde, %14'ü ilçede, %37'si ise ilde geçirdiklerini, %53'ü çalıştıklarını ve %40'ı ise evli olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo I: Sosyo-demografik özelliklerin dağılımı

		N	%	Katılmayan kişi
Cinsiyet	Kadın	170	69,1	0
	Erkek	76	30,9	
Yaş	17-25	97	39,4	22
	26-40	72	29,3	
	40-59	49	19,9	
	60 üzeri	6	2,4	
Eğitim	İlkokul	24	9,8	1
	Lise	40	16,3	
	Üniversite	121	49,2	
	Yüksek lisans	55	22,4	
	Doktora	5	2,0	
Meslek	Özel sektör	112	48,0	12

	Kamu sektörü	41	17,5	
	Öğrenci	45	19,0	
	Emekli	16	7,0	
	Ev hanımı	20	8,5	
Yaşamın geçtiği yer	Köy	12	5,0	1
	Kasaba	4	2,0	
	İl	91	37,0	
	İlçe	35	14,0	
	Büyükşehir	103	42,0	
Çalışma durumu	Evet	127	53,0	8
	Hayır	111	47,0	
Medeni durum	Evli	96	40,0	6
	Bekar	144	60,0	
Toplam		246	100,0	

4.2. Göçmenlik ile İlgili Bilgilerin Dağılımı

Araştırmada kişilerin, 102 kişisi (%41.5) göçmen olduklarını, 144 kişi ise (%58.5) Balkan göçmeni olmadıklarını; göçmen olan kişilerin, 8 kişisi (%3.3) 1. kuşak, 16 kişi (% 6,5) 2. kuşak, 39 kişi (% 15.9) 3. kuşak, 24 kişi (%9.8) 4. kuşak göçmendir. Bu kişilerden 49 kişi (%19.9) Balkan göçmeni, 53 kişi (% 21.5) ise Yunanistan göçmenidir.

Tablo II. Göçmenlik ile ilgili genel bilgilerin dağılımı

		N	%	Katılmayan kişi
Göçmenlik durumu	Var	102	41,5	
	Yok	144	58,5	
Kaçıncı kuşak göçmen	1.	8	3,3	15
	2.	16	6,5	
	3.	39	15,9	
	4.	24	9,8	
	Göçmen değil	144	58,5	

Göçle ilgili hikâye	Var	49	19,9	16
	Yok	37	15.0	
Hikâye anlatılma durumu	Bana anlatıldı	37	15,0	56
	Dolaylı yollarla öğrendim	9	3.7	
Hikâye konusu	Ölüm	15	6,1	50
	Yaralanma	9	3,7	
	Kayıp kişi	4	1,6	
	Şiddet	2	1,8	
	Olumlu anı	22	8,9	
Hikâye etkileme durumu	Olumlu	30	12,2	39
	Olumsuz	22	8,9	
	Etkilemedi	11	4,5	
	Göçmen değil	138	68,2	
Toplam		246	100,0	

4.3. Normallik Dağılımı

Araştırmada göçmenlere yönelik tutum, beş faktör kişilik, çocukluk çağı travma, buss perry saldırganlık ve ilişki ölçekleri alt boyutlarına yönelik normallik dağılımı değerlendirildiğinde; Suriyeli sığınmacılar ile ilgili tutumlardan Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma ve beş faktör kişilik ölçeği alt boyutlarından dışa dönüklük dışındaki veriler normal dağılım göstermemiştir ($p<.05$). Ancak puanların normal dağılım göstermemesine rağmen normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin ±2 arasında olması ve örneklem hacminin merkezi limit teoremi gereği 30 ve üzerinde olduğundan

göçmenlere yönelik tutum, beş faktör kişilik, çocukluk çağı travma, buss perry saldırganlık ve ilişki ölçekleri alt boyutlarına yönelik puanlara ait verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

Tablo III. Göçmenlere yönelik tutum, kişilik özellikleri, çocukluk çağı travma, buss perry saldırganlık ve bağlanma stillerine ait puanların normallik dağılımı analizi

Ölçekler		Kolmogorov-Smirnov			Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
		Statistic	df	p		
Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutum	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma (-)	,097	246	,000	-,354	-,893
	Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	,115	246	,000	-,302	-1,238
	Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	,048	246	**,200***	-,001	-,577
	Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	,113	246	,000	,220	-1,102
	Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	,147	246	,000	-,261	-1,049
Beş faktör kişilik	Dışa dönüklük	,057	246	**,050***	-,062	-,348
	nevrotiklik	,070	246	,005	,238	-,072
	Yumuşak başlılık	,077	246	,001	-,325	-,282
	Sorumluluk	,075	246	,002	-,223	-,541
	Deneyime açıklık	,062	246	,021	-,450	-,014
	Duygusal istismar	,242	246	,000	1,966	1,415

	Fiziksel istismar	,449	246	,000	1,552	1,297
Çocukluk	Fiziksel ihmal	,221	246	,000	1,727	1,361
çağır travma	Duygusal ihmal	,144	246	,000	,934	,137
	Cinsel istismar	,330	246	,000	1,619	1,320
	Fiziksel saldırganlık	,180	246	,000	1,543	1,161
	Sözel saldırganlık	,126	246	,000	,959	1,044
Buss perry	Öfke	,125	246	,000	1,006	1,379
saldırganlık	Düşmanlık	,107	246	,000	,729	,327
	Dolaylı saldırganlık	,134	246	,000	1,143	1,049
	Güvenli	,066	246	,012	,094	,085
İlişki	Korkulu	,065	246	,013	,129	-,516
ölçekleri	Saplantılı	,081	246	,001	,117	-,121
	Kayıtsız	,078	246	,001	-,261	-,202

4.4. Hipotezlerin Sınanması

Hipotez 1: Göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin; kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, travma öyküsü ilişkilidir.

Araştırmada göçmenlere yönelik tutumlardan sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma durumunu, beş faktör kişilik özelliklerinden dışa dönüklülük (β= .17, $p \leq 0,05$) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %11'ini açıklamaktadır (R^2=.11, $F_{(14-245)} = 2.02$, $p<0.05$). Dışa dönüklülüğü olan kişiler sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma üzerinde pozitif bir etki göstermektedir.

Tablo IV. Göçmenlere yönelik tutumlardan sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma durumunu, kişilerin beş faktör kişilik, çocukluk çağı travma ve bağlanma stillerinin yordamasında regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	Sabit	61,765	15,570		3,967	0,000*
	Dışa dönüklük	0,472	0,206	0,172	2,293	0,023*
	Nevrotiklik	-0,260	0,206	-0,091	-1,264	0,208
	Yumuşak başlılık	0,042	0,240	0,013	0,174	0,862
	Sorumluluk	0,198	0,212	0,069	0,935	0,351
	Deneyime açıklık	-0,343	0,183	-0,147	-1,874	0,062
	Duygusal istismar	-0,105	0,407	-0,021	-0,258	0,797
	Fiziksel istismar	0,066	0,633	0,008	0,104	0,917
	Fiziksel ihmal	-0,182	0,485	-0,029	-0,375	0,708
	Duygusal ihmal	-0,427	0,300	-0,122	-1,422	0,156
	Cinsel istismar	0,031	0,461	0,004	0,067	0,947

	Güvenli	-2,088	1,202	-0,133	-1,737	0,084
	Korkulu	-0,285	1,081	-0,023	-0,263	0,793
	Saplantılı	-1,606	1,035	-0,105	-1,552	-3,645
	Kayıtsız	1,467	1,023	0,115	1,435	0,153
$R = 0.330$ $R^2=0.109$, $F=2.022^*$						

Regresyon analizi, *p≤0.05

Araştırmada göçmenlere yönelik tutumlardan suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme durumunu, kişilerin bağlanma stili, kişilik özellikleri ve travma öyküsü anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (R^2=.08, $F_{(14-245)}$ = 1.45, p>0.05).

Tablo V. Göçmenlere yönelik tutumlardan suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme durumunu, kişilerin bağlanma stili, kişilik özellikleri ve travma öyküsünün yordamasında regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	Sabit	19,376	6,888		2,813	0,005
	Dışa dönüklük	0,297	0,091	0,249	3,260	0,001
	Nevrotiklik	-0,074	0,091	-0,060	-0,815	0,416
	Uyumluluk (Yumuşak başlılık)	0,026	0,106	0,018	0,241	0,810
	Sorumluluk	-0,048	0,094	-0,038	-0,512	0,609
	Deneyime açıklık	-0,144	0,081	-0,142	-1,781	0,076
	Duygusal istismar	0,021	0,180	0,010	0,118	0,906
	Fiziksel istismar	0,036	0,280	0,011	0,128	0,898
	Fiziksel ihmal	-0,145	0,215	-0,054	-0,677	0,499

	Duygusal ihmal	-0,103	0,133	-0,067	-0,773	0,441
	Cinsel istismar	0,070	0,204	0,023	0,345	0,730
	Güvenli	-0,537	0,532	-0,079	-1,009	0,314
	Korkulu	0,676	0,478	0,127	1,414	0,159
	Saplantılı	-0,499	0,458	-0,075	-1,089	0,277
	Kayıtsız	-0,052	0,452	-0,009	-0,116	0,908
$R = 0.284$ $R^2=0.081$, $F=1.450$						

Regresyon analizi

Araştırmada göçmenlere yönelik tutumlardan Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma durumunu, kişilerin bağlanma stili, kişilik özellikleri ve travma öyküsü anlamlı bir şekilde yordamamaktadır ($R^2=.08$, $F_{(14-245)} = 1.49$, $p>0.05$).

Tablo VI. Göçmenlere yönelik tutumlardan suriyeli sığınmacıların haklarını savunma durumunu, kişilerin bağlanma stili, kişilik özellikleri ve travma öyküsünün yordamasında regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	Sabit	23,925	5,756		4,157	0,000
	Dışa dönüklük	0,062	0,076	0,062	0,814	0,416
	Nevrotiklik	0,062	0,076	0,060	0,817	0,415
	Yumuşak başlılık	0,015	0,089	0,013	0,172	0,864
	Sorumluluk	-0,027	0,078	-0,026	-0,345	0,730
	Deneyime açıklık	-0,043	0,068	-0,051	-0,639	0,523
	Duygusal istismar	-0,218	0,150	-0,119	-1,452	0,148
	Fiziksel istismar	0,067	0,234	0,024	0,286	0,775

	Fiziksel ihmal	0,173	0,179	0,076	0,965	0,335
	Duygusal ihmal	-0,033	0,111	-0,026	-0,300	0,764
	Cinsel istismar	0,090	0,171	0,036	0,530	0,596
	Güvenli	-0,889	0,444	-0,155	-2,000	0,047
	Korkulu	0,125	0,400	0,028	0,312	0,755
	Saplantılı	-0,877	0,383	-0,157	-2,291	0,023
	Kayıtsız	0,070	0,378	0,015	0,186	0,852

$R = 0.288$ $R^2=0.083$, $F=1.487$

Araştırmada göçmenlere yönelik tutumlardan hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme durumunu, beş faktör kişilik özelliklerinden dışa dönüklük (β= -.23, $p\leq0,05$) anlamlı düzeyde ve negatif yönde; kişilik özelliklerinden deneyime açıklık (β= .20 , $p\leq0,05$) ve çocukluk çağı travmalarından duygusal ihmal (β= .17 , $p\leq0,05$) ise anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın %12'sini açıklamaktadır (R^2=.12, $F_{(14-245)}$ = 2.17, $p<0.05$).

Tablo VII. Göçmenlere yönelik tutumlardan hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme durumunu, kişilerin bağlanma stili, kişilik özellikleri ve travma öyküsünün yordamasında regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	Sabit	8,239	3,606		2,285	0,023
	Dışa dönüklük	-0,146	0,048	-0,229	-3,065	**0,002***
	Nevrotiklik	0,060	0,048	0,091	1,259	0,209
	Yumuşak başlılık	-0,020	0,056	-0,027	-0,358	0,720
	Sorumluluk	0,009	0,049	0,014	0,186	0,853

	Deneyime açıklık	0,108	0,042	0,200	2,547	**0,012***
	Duygusal istismar	-0,026	0,094	-0,023	-0,281	0,779
	Fiziksel istismar	-0,211	0,147	-0,116	-1,437	0,152
	Fiziksel ihmal	0,101	0,112	0,070	0,902	0,368
	Duygusal ihmal	0,142	0,070	0,174	2,041	**0,042***
	Cinsel istismar	0,043	0,107	0,027	0,406	0,685
	Güvenli	-0,117	0,278	-0,032	-0,420	0,675
	Korkulu	-0,231	0,250	-0,081	-0,922	0,357
	Saplantılı	-0,045	0,240	-0,013	-0,186	0,853
	Kayıtsız	-0,099	0,237	-0,033	-0,417	0,677
$R = 0.341$ $R^2=0.116$, $F=2.171^*$						

Regresyon analizi, *p≤0,05

Araştırmada göçmenlere yönelik tutumlardan Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma durumunu, kişilerin bağlanma stili, kişilik özellikleri ve travma öyküsü anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (R^2=.09, $F_{(14-245)} = 1.59$ p>0.05).

Tablo VIII. Göçmenlere yönelik tutumlardan suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma durumunu, kişilerin bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve travma öyküsünün yordamasında regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Suriyeli	Sabit	7,316	2,700		2,709	0,007
sığınmacılara	Dışa dönüklük	0,121	0,036	0,259	3,394	0,001
yardımda	Nevrotiklik	0,015	0,036	0,030	0,411	0,682
bulunma	Yumuşak başlılık	-0,048	0,042	-0,088	-1,152	0,251

	Sorumluluk	0,010	0,037	0,021	0,275	0,783
	Deneyime açıklık	-0,025	0,032	-0,063	-0,787	0,432
	Duygusal istismar	0,087	0,071	0,101	1,234	0,219
	Fiziksel istismar	0,018	0,110	0,014	0,166	0,868
	Fiziksel ihmal	0,000	0,084	0,000	-0,001	0,999
	Duygusal ihmal	-0,078	0,052	-0,131	-1,507	0,133
	Cinsel istismar	0,026	0,080	0,022	0,327	0,744
	Güvenli	-0,410	0,208	-0,153	-1,971	0,050
	Korkulu	0,076	0,188	0,036	0,405	0,686
	Saplantılı	-0,242	0,179	-0,093	-1,351	0,178
	Kayıtsız	-0,010	0,177	-0,005	-0,058	0,954

$R = 0.297$ $R^2=0.088$, $F=1.592$

Regresyon analizi, *$p \leq 0.05$

Araştırmada kişilerin göçmenlere yönelik tutumları ile kişilik özellikleri arasında arasındaki ilişkisi değerlendirildiğinde,

Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma (faktör 1) ile dışa dönüklük (r: 0.162, $p \leq 0.05$) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde; nevrotiklik (r: -0.145, $p \leq 0.05$) arasında ise negatif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme (faktör 2) ile dışa dönüklük (r: 0.174, $p \leq 0.05$) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme (faktör 4) ile dışa dönüklük (r: -0.216, $p \leq 0.01$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; nevrotiklik (r: 0.141, $p \leq 0.05$) arasında ise pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma (faktör 5) ile dışa dönüklük (r: 0.180, p≤0.01) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo IX. Göçmenlere yönelik tutumlar ile kişinin kişilik özellikleri arasındaki ilişki analizi

		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Dışa dönüklük	nevrotiklik	Yumuşak başlılık	Sorumluluk	Deneyime açıklık
Faktör 1	r	1									
	p										
Faktör 2	r	**,615****	1								
	p	**,000**									
Faktör 3	r	**,461***	**,496****	1							
	p	**,000**	**,000**								
Faktör 4	r	**-,618****	**-,618****	**-,093**	1						
	p	**,000**	**,000**	**,147**							
Faktör 5	r	**,286****	**,433****	**,438****	-,125	1					
	p	**,000**	**,000**	**,000**	,051						
Dışa dönüklük	r	**,162***	**,174****	-,018	**-,216****	**,180****	1				
	p	**,011**	**,006**	,782	**,001**	**,005**					
Nevrotiklik	r	**-,145***	-,084	,049	**,141***	,014	**-,263****	1			
	p	**,023**	,191	,442	**,027**	,830	**,000**				
Yumuşak başlılık	r	,074	,025	-,071	-,090	-,058	**,299****	**-,281****	1		
	p	,248	,701	,268	,158	,364	**,000**	**,000**			
Sorumluluk	r	,109	,021	-,063	-,064	,033	**,313****	**-,295****	**,355****	1	
	p	,087	,744	,326	,320	,603	**,000**	**,000**	**,000**		
Deneyime açıklık	r	-,030	-,037	-,110	,015	,009	**,429****	-,079	**,362****	**,394****	1
	p	,635	,567	,085	,813	,892	**,000**	,219	**,000**	**,000**	

Pearson korelasyon, *p≤0,05, **p≤0,01

Hipotez 2: Kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve travma öyküsü birbirleri ile ilişkilidir. Kişilik özellikleri, göçmenlere yönelik gösterilen tutumlar üzerinde yordayıcıdır.

Araştırmada kişilerin kişilik özelliklerinden dışa dönüklülüğü, göçmenlere yönelik gösterilen tutumlardan Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma (β= .19, p≤0,05), çocukluk çağı travmadan fiziksel istismar (β= .18, p≤0,05) ve bağlanma stillerinden güvenli bağlanma (β= .17, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde; korkulu bağlanma (β= -.19, p≤0,05) ise anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %21'ini açıklamaktadır (R^2=.21, $F_{(14-245)}$ = 4.32, p<0.01).

Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunan, fiziksel istismar yaşamış ve güvenli bağlanması olan kişilerin dışa dönüklülükleri, diğer kişilere göre 0.54 kat daha fazla görülebilmektedir. Bununla birlikte korkulu bağlanmaya sahip kişilerin dışa dönüklülükleri, diğer kişilere göre 0.194 kat daha az olarak görülmektedir.

Tablo X: Kişilerin kişilik özelliklerini, göçmenlere yönelik gösterilen tutum, travma öyküsü ve bağlanma stillerinin yordamasında regresyon analizi ile karşılaştırılması

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Dışa dönüklülük	Sabit	22,590	4,399		5,136	0,000
	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	0,023	0,033	0,064	0,710	0,478
	Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	0,081	0,080	0,097	1,016	0,311
	Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	-0,144	0,081	-0,144	-1,779	0,077

Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	-0,080	0,147	-0,051	-0,546	0,585
Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	0,403	0,148	0,189	2,719	**0,007***
Duygusal istismar	-0,114	0,141	-0,062	-0,813	0,417
Fiziksel istismar	0,509	0,217	0,179	2,348	**0,020***
Fiziksel ihmal	-0,119	0,166	-0,052	-0,718	0,474
Duygusal ihmal	-0,147	0,103	-0,115	-1,418	0,158
Cinsel istismar	-0,076	0,156	-0,030	-0,485	0,628
Güvenli	0,996	0,405	0,174	2,459	**0,015***
Korkulu	-0,867	0,362	-0,194	-2,397	**0,017***
Saplantılı	0,049	0,346	0,009	0,142	0,888
Kayıtsız	0,527	0,348	0,113	1,511	0,132

$R = 0.456$ $R^2=0.208$, $F=4.318^{**}$

Regresyon analizi, *p≤0,05, **p≤0.01

Araştırmada kişilerin kişilik özelliklerinden nevrotikliği, bağlanma stillerinden güvenli bağlanma (β= -.28, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve negatif yönde ve saplantılı bağlanma (β= .20, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde; varyansın yaklaşık %19'unu açıklamaktadır (R^2=.19, $F_{(14\text{-}245)}$ = 3.74, p<0.01). Güvenli bağlanmaya sahip kişilerin nevrotikliği diğer bağlanmaya sahip kişilere göre 0.28 kat daha az görülmektedir. Ayrıca saplantılı bağlanmaya sahip kişilerin nevrotikliği ise diğer bağlanmaya sahip kişilere göre 0.20 kat daha fazla görülebilmektdir

Tablo XI: Kişilik özellikleri, göçmenlere yönelik gösterilen tutum, travma öyküsü ve bağlanma stillerinin yordamasında regresyon analizi ile karşılaştırılması

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Nevrotiklik	Sabit	26,293	4,292		6,126	0,000
	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	-0,057	0,032	-0,161	-1,774	0,077
	Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	-0,058	0,078	-0,072	-0,743	0,458
	Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	0,152	0,079	0,158	1,916	0,057
	Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	-0,030	0,143	-0,020	-0,210	0,834
	Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	0,014	0,145	0,007	0,096	0,923
	Duygusal istismar	0,160	0,137	0,090	1,164	0,246
	Fiziksel istismar	-0,126	0,212	-0,046	-0,593	0,553
	Fiziksel ihmal	-0,159	0,162	-0,073	-0,982	0,327
	Duygusal ihmal	0,002	0,101	0,002	0,020	0,984
	Cinsel istismar	-0,022	0,152	-0,009	-0,147	0,883
	Güvenli	-1,533	0,395	-0,278	-3,878	**0,000***
	Korkulu	0,067	0,353	0,016	0,190	0,850
	Saplantılı	1,096	0,338	0,204	3,242	**0,001***
	Kayıtsız	0,048	0,340	0,011	0,141	0,888

$R = 0.431$ $R^2=0.185$, $F=3.742^{**}$ Regresyon analizi, *p≤0,05, **p≤0.01

Araştırmada kişilerin kişilik özelliklerinden yumuşak başlılığı (uyumluluk), çocukluk çağı travmalarından duygusal ihmal (β= -.21, p≤0,05), cinsel istismar (β= -.18, p≤0,05) ve bağlanma stillerinden korkulu bağlanma (β= -.19, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve negatif yönde; bağlanma stilerinden güvenli bağlanma (β= .15, p≤0,05) ve kayıtsız bağlanma (β= .16, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın %18'ini açıklamaktadır (R^2=.18, $F_{(14-245)}$ = 3.67, p<0.01).

Tablo XII: Kişilik özellikleri, göçmenlere yönelik gösterilen tutum, travma öyküsü ve bağlanma stillerinin yordamasında regresyon analizi ile karşılaştırılması

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Yumuşak başlılık (Uyumluluk)	Sabit	34,596	3,817		9,063	0,000
	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	0,023	0,028	0,075	0,827	0,409
	Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	0,033	0,069	0,047	0,482	0,630
	Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	-0,031	0,070	-0,036	-0,443	0,658
	Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	0,053	0,127	0,040	0,420	0,675
	Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	-0,115	0,129	-0,063	-0,891	0,374
	Duygusal istismar	0,150	0,122	0,095	1,230	0,220
	Fiziksel istismar	-0,058	0,188	-0,024	-0,308	0,758

	Fiziksel ihmal	-0,104	0,144	-0,054	-0,724	0,470
	Duygusal ihmal	-0,230	0,090	-0,212	-2,569	**0,011***
	Cinsel istismar	-0,377	0,135	-0,176	-2,783	**0,006***
	Güvenli	0,709	0,352	0,145	2,018	**0,045***
	Korkulu	-0,706	0,314	-0,185	-2,251	**0,025***
	Saplantılı	0,117	0,301	0,025	0,390	0,697
	Kayıtsız	0,632	0,302	0,159	2,092	**0,038***
$R = 0.427$ $R^2=0.183$, $F=3.674^{**}$						

Regresyon analizi, *p≤0.05, **p≤0.01

Araştırmada kişilik özelliklerinden sorumluluğu; göçmenlere yönelik gösterilen tutum, çocukluk çağı travma ve kişilerin bağlanma stilleri anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (R^2=.09, $F_{(14-245)} = 1.69$ p>0.05).

Tablo XIII: Kişilik özellikleri, göçmenlere yönelik gösterilen tutum, travma öyküsü ve bağlanma stillerinin yordamasında regresyon analizi ile karşılaştırılması

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Sorumluluk	Sabit	29,156	4,480		6,508	0,000
	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	0,076	0,033	0,217	2,266	0,024
	Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	-0,018	0,081	-0,022	-0,218	0,827
	Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	-0,134	0,083	-0,141	-1,620	0,107

	Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	0,148	0,149	0,099	0,993	0,322
	Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	0,118	0,151	0,058	0,780	0,436
	Duygusal istismar	0,000	0,143	0,000	0,001	0,999
	Fiziksel istismar	0,119	0,221	0,044	0,539	0,591
	Fiziksel ihmal	-0,116	0,169	-0,054	-0,687	0,493
	Duygusal ihmal	-0,150	0,105	-0,123	-1,422	0,156
	Cinsel istismar	-0,202	0,159	-0,084	-1,270	0,205
	Güvenli	0,903	0,413	0,166	2,189	0,030
	Korkulu	0,713	0,368	0,168	1,935	0,054
	Saplantılı	-0,104	0,353	-0,020	-0,294	0,769
	Kayıtsız	-0,206	0,355	-0,046	-0,582	0,561
$R = 0.306$ $R^2=0.093$, $F=1.692$						
Regresyon analizi						

Hipotez 3: Göçmenlere yönelik tutumlarla, kişinin geçmiş bağlanma stili ilişkilidir. Bağlanma stili güvensiz olan kişiler göçmen karşıtlığına daha yatkındır.

Araştırmada kişilerin göçmenlere yönelik tutumları ile bağlanma stili arasındaki ilişkisi değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma (faktör 1) ile saplantılı bağlanma (r: -0,154, $p\leq0.05$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; Suriyeli sığınmacıların hakkını savunma (faktör 3) ile saplantılı bağlanma (r: -0,167, $p\leq0.01$) arasında ise negatif yönde, ve anlamlı bir ilişki vardı

Tablo XIV: Göçmenlere yönelik tutumlar ile bağlanma stili arasındaki ilişki analizi

		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Güvenli	Korkulu	Saplantılı	Kayıtsız
Faktör 1	r	1								
	p									
Faktör 2	r	**,615****	1							
	p	**,000**								
Faktör 3	r	**,461***	**,496****	1						
	p	**,000**	**,000**							
Faktör 4	r	**-,618****	**-,618****	**-,093**	1					
	p	**,000**	**,000**	**,147**						
Faktör 5	r	**,286****	**,433****	**,438****	-,125	1				
	p	**,000**	**,000**	**,000**	,051					
Güvenli	r	-,023	-,037	**-,165****	-,114	-,097	1			
	p	,725	,562	**,010**	,075	,131				
Korkulu	r	,019	,073	,052	-,019	,055	**-,416****	1		
	p	,773	,254	,419	,770	,393	**,000**			
Saplantılı	r	**-,154***	-,094	**-,167****	,027	-,078	-,045	**,181****	1	
	p	**,016**	,140	**,009**	,676	,225	,487	**,004**		
Kayıtsız	r	,113	,065	,027	-,081	,042	-,092	**,559****	,065	1
	p	,076	,308	,673	,204	,510	,149	**,000**	,308	

Pearson korelasyon, *p≤0,05, **p≤0,01

Hipotez 4: Göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin travma öyküsü ilişkilidir. Çocukluk çağı travma öyküsü olan kişiler göçmen karşıtlığına daha yatkındır.

Araştırmada kişilerin göçmenlere yönelik tutumları ile kişilik özellikleri arasında arasındaki ilişkisi değerlendirildiğinde,

Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma (faktör 1) ile duygusal ihmal (r: -0.155, p≤0.05) arasında negatif yönde ve anlamlı; hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme (faktör 4) ile duygusal ihmal (r: 0.186, p≤0.01) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo XV. Göçmenlere yönelik tutumlar ile travma öyküsü arasındaki ilişki analizi

		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Duygusal istismar	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal	Cinsel istismar
Faktör 1	r	1									
	p										
Faktör 2	r	**,615****	1								
	p	**,000**									
Faktör 3	r	**,461***	**,496****	1							
	p	**,000**	**,000**								
Faktör 4	r	**-,618****	**-,618****	**-,093**	1						
	p	**,000**	**,000**	**,147**							
Faktör 5	r	**,286****	**,433****	**,438****	-,125	1					
	p	**,000**	**,000**	**,000**	,051						
Duygusal	r	-,123	-,052	-,113	,040	,033	1				
istismar	p	,055	,417	,078	,535	,604					
Fiziksel	r	-,060	-,009	-,007	-,038	,050	**,528****	1			
istismar	p	,346	,884	,912	,552	,437	**,000**				
Fiziksel	r	-,077	-,055	,075	,092	-,005	**,266****	**,433****	1		
ihmal	p	,230	,392	,239	,151	,942	**,000**	**,000**			
Duygusal	r	**-,155***	-,086	,012	**,186****	-,053	**,462****	**,384****	**,482****	1	
ihmal	p	**,015**	,180	,853	**,003**	,408	**,000**	**,000**	**,000**		
Cinsel	r	,036	,043	,062	-,022	,058	,000	**,172****	**,168****	-,084	1
istismar	p	,576	,505	,329	,734	,363	,999	**,007**	**,008**	,188	

Pearson korelasyon, *p≤0,05, **p≤0,01

Hipotez 5: Göçmenlere yönelik tutumlarla şiddet ve şiddet boyutları ile ilişkilidir.

Araştırmada kişilerin göçmenlere yönelik tutumları ile şiddet eğilimi arasında arasındaki ilişkisi değerlendirildiğinde;

Suriyeli sığınmacılar ile ilgili ılımlı çözüm üretme (faktör 2) ile fiziksel saldırganlık (r: 0.128, p≤0.05) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde; Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma (faktör 3) ile fiziksel saldırganlık (r: 0.246, p≤0.01) ve dolaylı saldırganlık (r: 0.152, p≤0.05) arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma (faktör 5) ile fiziksel saldırganlık (r: 0.133, p≤0.05) arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo XVI. Göçmenlere yönelik tutumlar ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi

		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Fiziksel saldırganlık	Sözel Saldırganlık	Öfke	Düşmanlık	Dolaylı Saldırganlık
Faktör 1	r	1									
	p										
Faktör 2	r	**,615****	1								
	p	**,000**									
Faktör 3	r	**,461***	**,496****	1							
	p	**,000**	**,000**								
Faktör 4	r	**-,618****	**-,618****	**-,093**	1						
	p	**,000**	**,000**	**,147**							
Faktör 5	r	**,286****	**,433****	**,438****	-,125	1					
	p	**,000**	**,000**	**,000**	,051						
Fiziksel saldırganlık	r	,116	**,128***	**,246****	-,029	**,133***	1				
	p	,069	**,046**	**,000**	,651	**037**					
Sözel saldırganlık	r	,096	,072	,113	-,054	,056	**,521****	1			
	p	,132	,262	,077	,400	,384	**,000**				
Öfke	r	,032	,072	,064	-,040	,052	**,526****	**,474****	1		
	p	,621	,260	,317	,537	,415	**,000**	**,000**			
Düşmanlık	r	-,070	-,084	,109	,091	,014	**,422****	**,341****	**,401****	1	
	p	,274	,188	,089	,153	,829	**,000**	**,000**	**,000**		
Dolaylı saldırganlık	r	,047	,046	**,152***	-,048	,037	**,628****	**,394****	**,482****	**,504****	1
	p	,463	,474	**,017**	,450	,564	**,000**	**,000**	**,008**	**,000**	

Pearson korelasyon, *p≤0,05, *p≤0,01

Hipotez 6: Göçmenlere yönelik tutumlarda travma öyküsü ve bağlanma stilleri şiddet eğiliminde belirleyicidir.

Araştırmada göçmenlere yönelik tutumlardan Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma durumunu, kişilerin şiddet eğilimlerinden fiziksel saldırganlık (β= .28, p≤0,01) ise anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %7'sini açıklamaktadır (R^2=.08, $F_{(5-245)}$ = 3.45, p<0.01). Fiziksel saldırganlığı olan kişilerin Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma konusunda diğer kişilere göre 0.28 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Tutum boyutları ile şiddet boyutları ilişkili bulunmamıştır.

Tablo XVII. Göçmenlere yönelik tutumlardan suriyeli sığınmacıların haklarını savunma durumunu, şiddet eğiliminin yordamasına ait regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	Sabit	17,258	1,933		8,927	0,000
	Fiziksel saldırganlık	0,266	0,085	0,281	3,150	**0,002****
	Sözel saldırganlık	0,002	0,119	0,001	0,015	0,988
	Öfke	-0,127	0,101	-0,099	-1,258	0,210
	Düşmanlık	0,031	0,096	0,024	0,324	0,746
	Dolaylı saldırganlık	0,016	0,129	0,011	0,124	0,901
R = 0.259 R^2=0.067, F=3.454**						

Regresyon analizi, *p≤0.05, **p≤0.01

Araştırmada kişilerin şiddet eğilimlerinden fiziksel saldırganlığı, çocukluk çağı travmalarından fiziksel istismar (β= .22, p≤0.01) ve fiziksel ihmal (β= .25, p≤0.01) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde; duygusal istismar (β= -.16, p≤0.05) ise anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %14'ünü açıklamaktadır (R^2=.14, $F_{(9-245)}$ = 4.14,

p≤0.01). Fiziksel istismar ve ihmal yaşayan kişilerde fiziksel saldırganlık durumu normal insanlara göre yaklaşık 0.47 kat daha fazla olarak görülmektedir. Ayrıca duygusal istismar yaşayan kişilerde ise fiziksel saldırganlık durumu diğer kişilere göre 0.16 kat daha az görülebilmektedir.

Tablo XVIII. Kişilerin şiddet eğiliminden fiziksel saldırganlığı belirlemede travma öyküsü ve bağlanma stillerinin rolüne ilişkin regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Fiziksel saldırganlık	Sabit	4,734	3,614		1,310	0,192
	Duygusal istismar	-0,311	0,151	-0,160	-2,061	**0,040***
	Fiziksel istismar	0,649	0,233	0,216	2,787	**0,006***
	Fiziksel ihmal	0,599	0,179	0,251	3,350	**0,001***
	Duygusal ihmal	-0,171	0,110	-0,127	-1,550	0,123
	Cinsel istismar	0,034	0,169	0,013	0,202	0,840
	Güvenli	-0,254	0,432	-0,042	-0,588	0,557
	Korkulu	0,290	0,389	0,062	0,746	0,457
	Saplantılı	0,523	0,370	0,089	1,413	0,159
	Kayıtsız	0,553	0,375	0,112	1,474	0,142
$R = 0.369$ $R^2=0.136$, $F=4.138^{**}$						

Regresyon analizi, *p≤0,05

Araştırmada kişilern şiddet eğilimlerinden düşmanlığı, çocukluk çağı travmalarından fiziksel ihmal (β= .22, p≤0,05), bağlanma stillerinden korkulu bağlanma (β= .16, p≤0,05) ve saplantılı bağlanma (β= .22, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde; duygusal ihmal (β= -.18, p≤0,05) ve güvenli bağlanma (β= -.21, p≤0,05) ise anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %21'ini açıklamaktadır (R^2=.21, $F_{(9\text{-}245)} = 3.93$, $p<0.05$).

Çocukluk travmalarından fiziksel ihmal yaşayan, korkulu ve saplantılı olan kişilerin düşmanlık düzeyleri diğer kişilere göre 0.60 kat daha fazla görülebilmektedir. Ayrıca duygusal ihmal ve güvenli bağlanmaya sahip kişilerde ise düşmanlık düzeyi diğer kişilere göre 0.39 kat daha az bir şekilde görülebilmektedir.

Tablo XIX. Kişilerin şiddet eğiliminden düşmanlığı belirlemede travma öyküsü ve bağlanma stillerinin rolüne ilişkin regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Düşmanlık	Sabit	13,361	2,547		5,246	0,000
	Duygusal istismar	0,176	0,106	0,123	1,656	0,099
	Fiziksel istismar	-0,104	0,164	-0,047	-0,635	0,526
	Fiziksel ihmal	0,390	0,126	0,222	3,096	**0,002***
	Duygusal ihmal	-0,180	0,078	-0,182	-2,317	**0,021***
	Cinsel istismar	0,055	0,119	0,028	0,461	0,645
	Güvenli	-0,938	0,304	-0,211	-3,081	**0,002***
	Korkulu	0,535	0,274	0,155	1,949	**0,050***
	Saplantılı	0,958	0,261	0,221	3,677	**0,000***
	Kayıtsız	0,130	0,264	0,036	0,490	0,624
$R = 0.455$ $R^2=0.207$, $F=6.843^{**}$						

Regresyon analizi, *p≤0.05, **p≤0.01

Araştırmada kişilerin şiddet eğilimlerinden öfkeyi, yalnızca bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma (β= .23, p≤0,05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %9'unu açıklamaktadır (R2=.09, F (9-245) = 2.56, p<0.01). Saplantılı bağlanmaya sahip kişilerin öfke durumu, saplantılı bağlanma olmayan kişilere göre 0.23 kat daha fazla görülebilmektedir.

Tablo XX. Kişilerin şiddet eğiliminden öfkeyi belirlemede travma öyküsü ve bağlanma stillerinin rolüne ilişkin regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Öfke	Sabit	13,904	2,746		5,063	0,000
	Duygusal istismar	-0,026	0,115	-0,018	-0,225	0,822
	Fiziksel istismar	0,230	0,177	0,104	1,301	0,194
	Fiziksel ihmal	0,196	0,136	0,111	1,444	0,150
	Duygusal ihmal	-0,141	0,084	-0,142	-1,686	0,093
	Cinsel istismar	0,071	0,129	0,036	0,551	0,582
	Güvenli	-0,217	0,328	-0,049	-0,662	0,508
	Korkulu	-0,024	0,296	-0,007	-0,080	0,937
	Saplantılı	1,021	0,281	0,234	3,632	**0,000***
	Kayıtsız	0,203	0,285	0,056	0,713	0,477
$R = 0.298$ $R^2=0.089$, $F=2.561^{**}$						

Regresyon analizi, *p≤0.05, **p≤0.01

Araştırmada kişilerin şiddet eğilimlerinden sözel saldırganlığı, çocukluk çağı travmalarından cinsel istismar (β= .13, p≤0.05) ve bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma (β= .15, p≤0.05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %10'unu açıklamaktadır (R^2=.10, $F_{(9\text{-}245)} = 2.82$, p≤0.01). Cinsel istismar yaşayan ve saplantılı bağlanmaya sahip kişilerin sözel saldırganlıkları diğer kişilere göre yaklaşık 0.28 kat daha fazla görülebilmektedir.

Tablo XXI. Kişilerin şiddet eğiliminden sözel saldırganlığı belirlemede travma öyküsü ve bağlanma stillerinin rolüne ilişkin regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Sözel saldırganlık	Sabit	6,793	2,241		3,031	0,003
	Duygusal istismar	-0,045	0,094	-0,039	-0,486	0,628
	Fiziksel istismar	0,301	0,144	0,165	2,084	0,038
	Fiziksel ihmal	0,150	0,111	0,104	1,355	0,177
	Duygusal ihmal	-0,121	0,068	-0,148	-1,767	0,078
	Cinsel istismar	0,205	0,105	0,128	1,956	**0,050***
	Güvenli	-0,009	0,268	-0,002	-0,033	0,974
	Korkulu	0,154	0,241	0,054	0,639	0,524
	Saplantılı	0,539	0,229	0,151	2,348	**0,020***
	Kayıtsız	0,013	0,233	0,004	0,056	0,955
$R = 0.311$ $R^2=0.097$, $F=2.818^{**}$						

Regresyon analizi, *p≤0.05, **p≤0.01

Araştırmada kişilerin şiddet eğilimlerinden dolaylı saldırganlığı, çocukluk çağı travmalarından fiziksel istismar (β= .29, p≤0.05) ve bağlanma stillerinden korkulu bağlanma (β= .15, p≤0.05) anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ve varyansın yaklaşık %16'sını açıklamaktadır (R^2=.16, $F_{(9\text{-}245)} = 5.15$, p≤0.01). Fiziksel istismar yaşayan ve korkulu bağlanmaya sahip kişilerin dolaylı saldırganlıkları diğer kişilere göre yaklaşık 0.44 kat daha fazla görülebilmektedir.

Tablo XXII. Kişilerin şiddet eğiliminden dolaylı saldırganlığı belirlemede travma öyküsü ve bağlanma stillerinin rolüne ilişkin regresyon analizi

Bağımlı değişken	Bağımsız değişken	B	Sh.	β	t	p
Dolaylı saldırganlık	Sabit	4,525	1,659		2,727	0,007
	Duygusal istismar	-0,176	0,094	-0,146	-1,875	0,062
	Fiziksel istismar	0,534	0,148	**0,287**	3,617	**0,000***
	Fiziksel ihmal	-0,121	0,128	-0,063	-0,943	0,347
	Duygusal ihmal	-0,034	0,061	-0,041	-0,561	0,576
	Cinsel istismar	0,173	0,108	0,106	1,599	0,111
	Güvenli	0,272	0,242	0,085	1,124	0,262
	Korkulu	0,446	0,226	**0,154**	1,977	**0,049***
	Saplantılı	0,323	0,270	0,089	1,198	0,232
	Kayıtsız	-0,050	0,240	-0,017	-0,209	0,834
$R = 0.405$ $R^2=0.164$, $F=5.153^{**}$						

Regresyon analizi, *p≤0.05, **p≤0.01

Hipotez 7: Göçmen olan ve olmayan popülasyonda göçmenlere yönelik tutumlar farklıdır. Bu tutumlar travma ve bağlanma stillerine göre farklılaşır.

Araştırmada göçmenlik durumuna göre göçmenlere yönelik tutumlar, çocukluk çağı travma ve bağlanma stili alt boyut puanı değerlendirildiğinde,

Göçmen olan kişilerin göçmenlere yönelik tutumlardan Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma ortalama puanı (53.44 ± 13.45) ve Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme ortalama puanı (18.21 ± 5.92) anlamlı olarak göçmen olmayan kişilerin ortalama puanından; göçmen olmayan kişilerin göçmenlere yönelik tutumlardan hükümetin ve halkın

uyguladığı politikayı takdir etme ortalama puanı (9,13 ± 3,67) anlamlı olarak göçmen kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir (p≤0,05).

Bununla birlikte çocukluk çağı travma boyutları ve bağlanma stili boyutları puanı göçmenlik durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir (p>0,05).

Tablo XXIII. Göçmenlere yönelik tutumların göçmenlik durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi

Ölçekler		Göçmenlik		t	p
		Var (n=102) $\bar{X} \pm S.S.$	Yok (n=144) $\bar{X} \pm S.S.$		
Göçmenlere yönelik tutum	Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	53,44 ± 13,45	45,33 ± 16,22	4,258	**0,000***
	Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	18,21 ± 5,92	15,42 ± 7,17	3,321	**0,000***
	Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	19,25 ± 5,09	18,97 ± 6,11	0,369	0,712
	Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	7,55 ± 3,37	9,13 ± 3,67	-3,426	**0,001***
	Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	6,76 ± 2,49	6,32 ± 2,78	1,286	0,200
Travma	Duygusal istismar	7,06 ± 2,79	7,22 ± 3,27	-0,399	0,690
	Fiziksel istismar	5,71 ± 1,96	5,72 ± 1,97	-0,049	0,961
	Fiziksel ihmal	6,79 ± 2,47	7,01 ± 2,44	-0,691	0,490
	Duygusal ihmal	9,44 ± 4,27	9,93 ± 4,59	-0,843	0,400

	Cinsel istismar	9,63 ± 1,87	9,77 ± 2,52	-0,500	0,618
Bağlanma	Güvenli	4,31 ± 1,03	4,21 ± 0,97	0,769	0,443
	Korkulu	3,69 ± 1,20	3,48 ± 1,34	1,297	0,196
	Saplantılı	3,90 ± 0,96	3,97 ± 1,07	-0,557	0,578
	Kayıtsız	4,45 ± 1,14	4,40 ± 1,28	0,308	0,759

Bağımsız örneklem t testi, *p≤0.05

Hipotez 8: Göçmen olan popülasyonun bağlanma stilleri göçmen olmayanlardan farklıdır.

Araştırmada bağlanma stillerinin göçmenlik durumu ile ilgili ilişki analizi değerlendirildiğinde, göçmenlik durumu ile bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki yoktur (p:0.858>0,05). Bununla birlikte göçmen kişilerin %34,7'sinde güvenli, %20,4'ünde saplantılı ve %37,8'inde kayıtsız bağlanma; göçmen olmayan kişilerin %32,4'ünde güvenli, %18,7'sinde saplantılı ve %38,8'inde kayıtsız bağlanma stili görülmektedir.

Tablo XXIV. Bağlanma stillerinin göçmenlik durumuna göre ilişki analizi

Bağlanma stilleri	Göçmenlik				χ^2	p
	Var (n=102)		Yok (n=144)			
	n	%	n	%		
Güvenli	34	34,7	45	32,4	0,766	0,858
Korkulu	7	7,1	14	10,1		
Saplantılı	20	20,4	26	18,7		
Kayıtsız	37	37,8	54	38,8		

Ki-kare ilişki testi

Hipotez 9: Göçmen olan topluluğun kuşak derecelerine göre, dinledikleri hikayelerden olumlu/olumsuz etkilenme ve hikayelerin konusu farklılık gösterir.

Hipotez 10: Anlatılan olumsuz hikayeler, göçmenlere yönelik tutum ile ilişkilidir.

Araştırmada göçmenlerin kuşaklarına göre hikâyeden olumlu/olumsuz etkilenme ve hikâye konusu ile arasında ilişki durumu değerlendirildiğinde, kuşaklara göre hikâyeden etkilenme ve hikâye konusu arasında anlamlı bir ilişki yoktur (p>0,05). Kuşak farklılıkları hikayeler üzerinde bir etki göstermemektedir.

Tablo XXV. Göçmen olan topluluğun kuşak derecelerine göre, dinledikleri hikayelerden olumlu/olumsuz etkilenme ve hikayelerin konusu arasındaki ilişki analizi

		Kuşak								χ^2	p
		1.		2.		3.		4.			
		n	%	n	%	N	%	n	%		
Hikâye etkisi	Olumlu	1	20,0	5	50,0	13	52,0	6	46,2		
	Olumsuz	3	60,0	5	50,0	7	28,0	4	30,8	4,965	0,548
	Etkilemedi	1	20,0	0	0,0	5	20,0	3	23,1		
Hikâye konusu	Ölüm	1	33,3	2	28,6	6	28,6	1	9,1		
	Yaralanma	0	0,0	0	0,0	4	19,0	5	45,5		
	Kayıp kişi	1	33,3	0	0,0	3	14,3	0	0,0	14,046	0,298
	Şiddet	0	0,0	1	14,3	0	0,0	1	9,1		
	Olumlu anı	1	33,3	4	57,1	8	38,1	4	36,4		

Ki-kare ilişki testi

Araştırmada göçmenlerin, göçmenlere yönelik tutum puanları kuşaklara göre değerlendirildiğinde, kuşaklar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (p>0.05). Sığınmacılar ile ilgili tutumlar göçmen kuşakları arasında etkin bir fark oluşturmamıştır.

Tablo XXVI. Göçmenlerin göçmenlere yönelik tutumlarının kuşaklarına göre karşılaştırılması

Göçmenlere yönelik tutumlar	Kuşak				F	p
	1. (n=8)	2. (n=16)	3. (n=39)	4. (n=24)		
	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$		
Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	50,00 ± 14,47	57,53 ± 11,12	51,33 ± 15,04	52,18 ± 13,76	0,810	0,492
Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	16,29 ± 6,87	18,00 ± 5,17	17,44 ± 6,60	19,09 ± 5,54	0,516	0,673
Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	19,14 ± 4,98	19,47 ± 5,54	18,77 ± 5,07	18,86 ± 4,22	0,078	0,972
Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	8,43 ± 3,15	6,53 ± 3,52	8,13 ± 3,85	7,36 ± 2,32	0,973	0,410
Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	6,86 ± 1,95	7,07 ± 2,81	6,92 ± 2,68	6,45 ± 2,13	0,224	0,879

Tek Yönlü Varyans (One-way ANOVA) testi,

Hipotez 11: Olumsuz hikayeler konularına göre travma ile ilişkilidir.

Araştırmada kişilerin göçmenlere yönelik tutum ve çocukluk çağı travmaları puanları anlatılan hikâyenin konusuna göre tek yönlü varyans analizi ile değerlendirildiğinde, hikâye konuları arasında fiziksel istismar puanı ($p \leq 0.05$) dışında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0.05$). Fiziksel istismar puanı için hangi gruplar arasında farklılık görüldüğü Levene testi sonucunda varyans homojenliği sağlanmadığından ($p < 0.05$) Tamhane çoklu karşılaştırma testi ile değerlendirildiğinde, ölüm hikayesi anlatılan kişilerin fiziksel istismar ortalama puanı (7.44 ± 3.61) anlamlı olarak olumlu hikaye anlatılan kişilerin ortalama puanından (5.41 ± 1.14) yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo XXVII. Göçmenlere yönelik tutumlar ve çocukluk çağı travma öyküsünün hikâye konusuna göre karşılaştırılması

	Hikâye konusu					F	p
	Ölüm (n=16)	Yaralanma (n=9)	Kayıp kişi (n=4)	Şiddet (n=3)	Olumlu anı (n=22)		
	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$	$\bar{X} \pm S.S.$		
Suriyeli sığınmacılar hakkında olumsuz fikre sahip olma	49,44 ± 13,3	57,67 ± 12,37	53 ± 16,69	64,33 ± 6,43	55,41 ± 14,08	1,116	0,360
Suriyeli sığınmacılarla ilgili ılımlı çözüm üretme	15,94 ± 6,71	21,89 ± 5,71	14,5 ± 7,37	21,33 ± 2,52	18,59 ± 5,65	2,008	0,108
Suriyeli sığınmacıların haklarını savunma	18,94 ± 6,02	22,22 ± 4,71	15,5 ± 4,51	20,33 ± 6,03	19,64 ± 5,5	1,133	0,352
Hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etme	9,31 ± 3,61	6,89 ± 2,15	7,5 ± 3	6 ± 3,46	6,64 ± 3,54	1,773	0,140
Suriyeli sığınmacılara yardımda bulunma	6,38 ± 2,66	6,67 ± 3,74	4,75 ± 2,22	7,33 ± 3,06	7,64 ± 2,15	1,261	0,298
Duygusal istismar	8,5 ± 3,37	6,44 ± 1,94	8,75 ± 4,35	8,33 ± 4,16	6,82 ± 2,56	1,273	0,293
Fiziksel istismar	7,44 ± 3,61	5	5	5	5,41 ± 1,14	3,077	**0,024***
Fiziksel ihmal	7,94 ± 3,97	7 ± 2,45	6,5 ± 2,38	5	6,77 ± 2,43	0,809	0,525
Duygusal ihmal	12,13 ± 5,32	8,11 ± 2,62	8,75 ± 5,56	8,33 ± 2,89	8,55 ± 4,07	2,015	0,107
Cinsel istismar	9,44 ± 2,45	9,67 ± 1	8,75 ± 1,26	9,00 ± 1,00	10,18 ± 1,5	0,911	0,465

Tek Yönlü Varyans (One-Way ANOVA) testi, *$p \leq 0.05$

5. Tartışma

Bu tez çalışmasında, ülkemizin son yıllardaki en önemli konusu olan Suriyeli sığınmacılara yönelik tutum ve bu tutumu gösteren kişilerin psikolojik boyutları ele alınmıştır. Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlar ile katılımcıların; kişilik boyutları, bağlanma stilleri, çocukluk çağı travmaları ve öfke boyutları arasında ilişkili olup olmadığı ve bu ilişkinin nedenselliği araştırılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin, göçmenlik hikayesi olanlar ile olmayanların sonuçlarda anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı da incelenmiştir.

Bu bölümde, katılımcılardan elde edilen bulgular, literatür ile birlikte karşılaştırılarak açıklanacaktır.

5.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Araştırmada katılımcıların 170 kişisi kadın (%69.1), 76 kişisi (%30.9) erkektir. Yaş aralığı ise; %39.4'ü 17-25 yaş, %29.3'ü 26-40 yaş, %19.9'si 40-59 yaş arasında ve %2.4'ü ise 60 yaş üzerindedir ve %42'si yaşamının çoğu büyükşehirde geçmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerden 102 kişi (%41.5) göçmen olduklarını, 144 kişi (%58.5) ise olmadıklarını belirtmiştir. Göçmen olan kişilerin, 8 kişisi (%3.3) 1. Kuşak , 16 kişi (% 6,5) 2. Kuşak, 39 kişi (% 15.9) 3. Kuşak, 24 kişi (%9.8) 4. Kuşak göçmen olarak kendilerini tanımlamışlardır. Kişilerin kendilerini hangi gruba ait hissettikleri önemlidir. Göç, insanoğlu için travmatik deneyimlerdendir ve bu nedenle göç ile ilgili anı taşıyan kişilerin, onlara anlatılması da aktarılmış travma yaşamalarına sebep olabilir. Bu nedenle sorulan göç hikayesi sorusu, hikayenin konusunda göre (ölüm, yaralanma, kayıp kişi, şiddet) ayrılmış ve bu konular aktarılmış travmayı araştırabilmek için travmatik başlıklar olarak belirlenmiştir. Bu verilere göre, fiziksel istismar geçmişi olan kişilerin ölüm hikayesi ortalama puanı, olumlu hikaye anlatanlardan yüksek çıkmıştır. Bir diğer önemli nokta, kendilerini göçmen olarak tanımlayan kişilerin bağlanma stilleridir. Göçmen kişilerin %34,7'sinde güvenli, %20,4'ünde saplantılı ve %37,8'inde kayıtsız bağlanma; göçmen olmayan kişilerin %32,4'ünde güvenli, %18,7'sinde

saplantılı ve %38,8'inde kayıtsız bağlanma stili görülmektedir. Her iki grupta da tesadüfi bir şekilde kayıtsız bağlanma stilinin yüksek olması, gruplar arasındaki farkı ortadan kaldırmıştır.

5.2. Hipotezlerin Değerlendirilmesi

İlk hipotezimiz, göçmenlere yönelik tutumlarla, kişinin; kişilik özellikleri, bağlanma stilleri, travma öyküsünün ilişkili olduğudur. Her tutum faktörü incelendiğinde, dışa dönük kişilerin, sığımacılar hakkında daha olumsuz fikre sahip olduğunu, hükümet ve uyguladığı politikayı takdir etmedikleri bulunmuştur. Deneyime açık ve duygusal ihmal geçmişi olan katılımcılar ise hükümetin politikasını olumlu bulmuşlardır. Deneyime açık olan ve duygusal ihmal yaşamış kişiler hükümetin ve halkın uyguladığı politikayı takdir etmede pozitif bir etki gösterirken, dışa dönük kişilerin tutumu negatif bir etki göstermektedir. Ekehammar ve ark.'nın (2004) yaptıkları araştırmada kişilik özelliklerinde deneyime açıklık, dışa dönüklük ve sorumluluk özelliklerinin sağ kanat otoriterliğine yatkınlığa katkıda bulunduğunu, uyumluluğun ise Sosyal Baskınlık Yönelimi'ne yatkınlığa katkıda bulunduğunu ve nevrotikliğin etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Kişilerin politik görüşleri kişilik boyutları ile yakından ilişkilir. Corhs ve ark.'nın (2012) iki çalışma ile test ettiği araştırmalarında deneyime açıklık ve uyumluluk sadece politik görüşü değil direkt olarak ön yargıyı etkileyen faktörler olarak bulunmuştur (Cohrs & Kämpfe-hargrave, 2012). Yine deneyime açıklık ve uyumluluk, 156 kişi ile yapılan başka bir araştırmada önyargıyı belirleyen kişilik özellikleri olarak bulunmuştur (Ekehammar & Akrami, 2003). Bu sonuç aslında beklendiktir. Politik görüş, kişinin dünya hakkında görüşünü ve o görüşe göre yönetim uygulayacak adayını seçme tavrını gösterir ve insanlar kişilik yapılarına tutarlı davranmak isterler. Kişilik boyutlarına uygun yapılan seçimler kişinin aidiyet hissetmesini ve güven hislerini artıracaktır. Allport'a göre de toplumu anlamak için bireyden yola çıkmak gerekir. Bu araştırmalara göre de belirli kişilik özellikleri belirli görüşler etrafında toplanmaktadır (Allport ve Lippmann, 2011).

Buna bağlı olarak; ikinci hipotezimiz olan "kişilik özellikleri, bağlanma stilleri ve travma öyküsü birbirleri ile ilişkilidir". "Göçmenlere yönelik gösterilen tutumlar kişinin kendi kişilik özellikleri ile ilgilidir" varsayımı test edildiğinde, güvenli bağlanmaya sahip kişilerin nevrotikliğinin diğer kişilere göre düşük olduğu, saplantılı bağlanmada ise anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Güvenli bağlanmaya sahip kişilerin, yardım tutumu göstermede de olumlu yönde anlamlı farklıdır. Duygusal ihmal ve cinsel istismar yaşamış, korkulu bağlanmaya sahip kişiler diğer kişilere göre 0.57 kat daha az yumuşak başlılık olduğu, güvenli ve kayıtsız bağlanmaya sahip kişilerin ise diğer kişilere göre 0.30 kat daha yumuşak başlılığı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da beklenildiği gibi kişilik özelliklerinden; dışa dönüklük, deneyime açıklık ve nevrotiklik boyutları Suriyeli sığınmacılara karşı tutumlar ile ilişkili bulunmuştur.

Dışa dönüklük; sosyallik, atılganlık ve kendini ifade edebilmenin bir bileşenidir. Çalışmanın bulgularına göre, sığınmacılar hakkında olumsuz fikire sahip olma ile pozitif, hükümetin uyguladığı politikayı takdir etme ile negatif ilişkili bulunmuştur. Çalışmaya katılan dışa dönük kişilik özelliklerine sahip olan insanlar göçmenlere karşı olumsuz tutum göstermişlerdir ancak ılımlı çözüm üretmeyi de savunmuşlardır. Dışa dönüklük "başarı" ve "değerler" ile en yüksek pozitif ilişki göstermektedir. Negatif tutum bu özellikler ile ilişkili olabilir. Değer yapıları ve başarı kaybı düşünceleri dışa dönük kişileri negatif tutuma itmiş olabilir. Diğer taraftan dışa dönük kişiler sosyal ve atılgan özellikte kişilerdir. Düşünceleri ile ilgili daha bireysel ve bağımsız davranırlar toplum uyumundan çok kendi uyumları ön plandadır. Olumsuz tutumları daha rahat ifade etmeleri beklenmektedir.

Deneyime açıklık faktörü, üzerinde en az görüş birliğine varılan faktördür. Araştırmacılardan bazıları bu faktörü zeka olarak adlandırırken, bazıları kültür, bazıları da deneyime açıklık olarak isimlendirmişlerdir. Bu faktörden yüksek puan alan kişilerin özellikleri; analitik, karmaşık, meraklı, bağımsız, yaratıcı, geleneksel olmayan, orijinal, hayal

gücü kuvvetli, cesur, değişikliği seven gibi özelliklerdir. Deneyime açık bireyler, geleneksel cinsiyet rollerini reddederler, kurallara karşı esnektirler, sınanmaya mizahi bir anlayışla yaklaşırlar ve yeni deneyimlere karşı merakları vardır (Korkmaz & Tatar, 2016). Bu özelliklere bakıldığında bizim çalışmamızda da karşımıza çıkan sonuç özellik ile tutarlıdır. Bir değişim yaratan göç olgusunu destekleyenler deneyime açık kişilerdir. Deneyime açık kişiler hükümetin politikalarını takdir etme eğiliminde olmuşlardır.

Bir diğer kişilik özelliği olan nevrotiklik, duygusal dengesizliği ifade etmektedir. Bu bireyler endişeli, güvensiz ve sinirli olmaya yatkındırlar. Çalışmamızın bulgularından, Suriyeli sığınmacılar hakkında, politikayı takdir etme nevrotiklik ile pozitif ilişkili bulunurken, olumsuz fikre sahip olma boyutunda negatif yönde ilişkili bulunmuştur yani nevrotiklik artıkça politikayı takdir etme artmış ve olumsuz fikir azalmıştır.

Bu sonuç, farklı açılardan değerlendirilebilir. Biliniyor ki, nevroz korkular ve bu korkulara karşı savunmalarla çözüm bulma çabalarını anlatır. Bu savunma mekanizmasıyla onaylanmayan dürtüler bilinçli egodan uzaklaştırılarak korunur (Kernberg, 1997). Horney, nevrotiklerin duygusal yakınlık görme ile ilişkili tutumlarını, başkalarının onayına bağımlı oluşlarını ve onaylanma ve sevgi için bitmeyen açlıklarını anlatır. Sevgi ve onay için nevrotik ihtiyaçları olduğu gibi saygınlık için de nevrotik ihtiyaçlar gösterirler. Nevrotik kişiler diğerleri ile ilişkide onay ihtiyacına yatkındır. Kendi benliklerini diğeri üzerinden tanımlama ihtiyacı içindedir (Horney, 2017). Toplumdaki negatif algının veya negatif söylemlerin üzerinde otoritenin ne söylediği nevrotik bireyler için daha belirleyici olmuş olabilir. Otorite ile birliktelik nevrotizm için yatıştırıcı ve güven verici bir özellik yaratmış olabilir. Gudjonsson ve ark.'nın (2004) yaptığı araştırmada nevrotikliğin otoriteye uyumu bulunmuştur. Eryılmaz ve Onay (2018), nevrotik kişilerin güç ihtiyacının yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bizim sonuçlarımızda da; olumsuz fikre sahip olma arttıkça dışa dönüklük artmakta nevrotiklik azalmakta, ılımlı çözüm üretme arttıkça dışa dönüklük artmakta, politikayı takdir etme boyutu

arttıkça dışa dönüklük azalmakta ve nevrotiklik artmakta, yardımda bulunma boyutu arttıkça dışa dönüklük artmaktadır.

Psikolojik dünyamızın en temel noktaları dünyaya ilk bağlarımızı yaptığımız bebeklik yıllarımızdır. Bowlby bebeklik yıllarında kurulan ilişkinin, dünyayı anlamak ve anlamlandırmakta belirleyici olduğunu söyler çünkü insan yavrusu yaşanan deneyimler sonucu kendine ve dünyaya bir anlam verir. Bağlanma araştırmaları yaşamımızın ilk yıllarında kurulan bağların; içsel modellere dönüştüğü, kişilik özelliklerimiz ve ilişkilerimiz ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Lorenzi ve Fonegy, 2013; Kerns ve ark, 1996). Güvenli bağlanmaya sahip bireyler dış gruba karşı daha az negatif değerlendirmelerde bulunmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2001).

Bu görüşle bir diğer hipotezimiz, göçmenlere yönelik tutumlar ile kişinin geçmiş bağlanma stilinin ilişkili olduğudur. Bağlanma stili güvensiz olanların ise, göçmen karşıtlığına yatkın olacağı düşünülmüştür. Tutum ile bağlanma stili arasındaki ilişki değerlendirildiğinde güvensiz bağlanma stili olan saplantılı bağlanma ile ilgili anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Thornhill ve Fincher (2007), bağlanma ve yaşam öyküsünün siyasi görüşlerle ilişkisini araştırmıştır. Muhafazakar yapı, liberal yapı, sağ kanat otoriterliği ve sosyal baskınlık yönelimi açısından da incelemişlerdir. Düşük kaçınan ve yüksek güvenli bağlanma ve bununla ilişkili düşük çocukluk stresleri muhafazakârlar üretirken, yüksek düzeyde kaçınan ve düşük güvenli bağlanma ve buna bağlı yüksek çocukluk stresleri liberalleri oluşturmaktadır. Siyasi eğilimlerde geleceğin hesabının rolünün bulunmaması ve geçmiş yaşantıya bağlı sonuçlar çıkması da araştırmanın bir diğer önemli noktasıdır. Bizim araştırmamızla da uyumlu olarak aslında kendi geçmiş stillerimizi, siyasi değerlerimize de yansıttığımızı göstermektedir.

Çalışmamızda ilişkisel sonuçlarda, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili olumsuz fikre sahip olma, saplantılı bağlanma ile negatif bulunmuştur. Saplantılı bağlanma biçimindeki bireyler kendini değersiz hissetme ve bu duyguyla başkalarına olumlu değerlendirmeler yansıtmaları ile

karakterizedir. Bu bireyler kendine güveni az ve diğerini destekleyici olarak algılar, bu destekten de yararlanamaz. Diğerlerini daha üstün olarak görme eğilimindedirler. Saplantılı bağlanma arttıkça olumsuz fikre sahip olma azalmıştır. Saplantılı bağlanma artıkça Suryeli sığınmacıların hakkını savunma boyutu azalmıştır. Bu boyutta ölçülen; Suriyeli sığınmacılara eğitim hakkının verilmesi gibi temel hak ve özgürlüklerin katılımcılar tarafından savunulmasıdır. Ait olunmayan bir grubun hakkını savunmak için bilişsel esneklik ve deneyime açıklık gerekmektedir. Saplantılı bireyler bilişsel esneklikten uzaktır ve yeni deneyimler onları endişelendirir. Saplantılı bağlanma, teorik olarak da nevrotik yapılanmayı gösterir, araştırmamızın bulgularında da nevrotiklik ile ilişkilenmiştir.

Bağlanma stilleri yaşamın ileriki yıllarında da devam eder. Waters ve ark. (2000) 50 bebeği, 20 yıl boyunca izlemiş ve erken dönem bağlanma stillerini devam ettirdiklerini, yetişkin bağlanma stilinin erken dönemle uyumlu olduğunu bulmuşlardır. Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilindeki kişilerin uyumlu olduğu, cinsel istismar geçmişi olan ve korkulu bağlanması olan kişilerin daha uyumsuz olduğu görülmüştür. Yardımda bulunma dışa dönüklük ve güvenli bağlanma ile ilişkili bulunmuştur (Noftle ve Shaver, 2006).

Çalışmada göçmenlere yönelik tutum ile ilişkili olabilecek bir diğer faktör, kişinin travma öyküsüdür. Kişinin, çocukluk döneminde yaşadığı travmatik yaşantılar bugününü, kişilik yapısını ve dünya ile ilişkisini etkiler. Allen ve Lauterbach'de (2007) çocuklukta travma yaşamış ve yaşamamış iki grupla yaptıkları çalışmada, çocukluk travmasına sahip olan kişilerin nevrotikliği ve deneyime açıklığı kontrol gubundan daha yüksek bulunmuştur.

Literatüre de dayanarak hipotezimiz, göçmenlere yönelik tutumlarla kişinin travma öyküsü ilişkili olduğu, çocukluk çağı travma öyküsü olan kişilerin göçmen karşıtlığına daha yatkın olduğudur. Neve (2015) çalışmasında, kişilik özelliklerinden deneyime açıklığın ideolojiyi yordadığını ve bu özelliğin ise erken dönem çocukluk travmasıyla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Çalışmamızın özelinde, çocukluk çağı travmalarından duygusal ihmal, göçmenlere yönelik olumsuz fikirler ile negatif yönde, hükümetin politikalarını destekleme maddesinde ise pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Geçmişinde duygusal ihmal yaşamış kişiler, göçmenlere yönelik destekleyici tutum sergilemişlerdir. Duygusal ihmal yaşamış çocukların, onay arama ve uyum sağlama davranışlarının yüksekliği araştırmalarca desteklenmiştir. Geçmişinde duygusal ihmal yaşayan kişiler, travmatik öyküsü olan bir başka kişiye karşı daha hassas ve duyarlı davranabilirler (Reyome ve Ward, 2007).

Çalışmada, duygusal ihmali olan kişilerin saldırganlık ile ilgili negatif yönde ilişki göstermeleri de aynı sonuçları desteklemektedir. Geçmişteki karşılanmayan ihtiyaçlar ile karakterize olan duygusal ihmal maddesi bu ihtiyaçları daha çok görmemize, hissetmemize ve duyarlı olmamıza sebep oluyor olabilir. Travmalar sonucunda, önce kendilik algımız negatifleşir. Bu değişim, duygusal düzenleme kapasitemizi bozar ve uyumsuz başa çıkma tepkileri geliştirmemize neden olur. Sonuçta, tanımadığımız bir diğerine karşı daha güvensiz olabilir, tehlike algısına kapılabilir ve onunla ilişki kurarken zihnimizde mağdur-cellat ilişkisini yaratabiliriz (Riggs, 2010; Kinniburg ve ark., 2005; Muller ve ark, 2000; Pearlman ve Courtois, 2005; Ogle ve ark., 2015; Finzi ve ark., 2000).

Çalışmanın bir diğer meraklarından olan şiddet ise, nefret söylemlerinin, ayrımcılığın ve diğerine yönelik söylem ve davranışların gözlenebildiği göç meselesi gibi bir konuda ele alınması gereken en önemli faktörlerden biridir. Hipotezimiz, göçmenlere yönelik tutumlarla şiddet ve şiddet boyutlarının ilişkili olduğudur. Saldırganlık ve saldırganlığı boyutları olan düşmanlık, öfke, sözel saldırganlık, dolaylı saldırganlık, fiziksel saldırganlık; hak savunma, ılımlı çözüm üretme ve yardımda bulunma ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Şiddetin, çalışmadaki diğer değişkenler olan çocukluk çağı travması ve bağlanma stilleri ile de yakından ilişkili olduğu bulunmuştur. Fiziksel ihmal ve istismara uğramış kişilerin fiziksel saldırganlığı yüksek; fiziksel ihmali olan korkulu ve saplantılı bağlanması olan kişilerin

düşmanlık boyutları yüksek; cinsel istismara uğramış saplantılı bağlanması olan kişilerin sözel saldırganlığı yüksek; fiziksel istismara uğramış korkulu bağlanması olan kişilerin ise dolaylı saldırganlığı yüksek bulunmuştur.

Agresyon insanda en kolay gözlenebilir davranış biçimi olsa da arkasındaki faktörleri görmek agresyonu anlamayı kolaylaştırır. Araştırmalar ile de tutarlı olarak, sonuçlarımız da gösteriyor ki negatif tutum ve agresif davranış kişinin geçmiş yaşantısı ile ilişkilidir (Swopes ve ark., 2013). Bir diğer hipotez, travma ve bağlanma stilleri şiddet eğiliminde belirleyici olduğudur. Fiziksel saldırganlığı olan kişilerin Suriyeli sığınmacıların hakkını daha fazla savunduğu bulunmuştur ve fiziksel istismar ve ihmal yaşayan kişilerin fiziksel saldırganlık durumu normal insanlara göre yüksektir. Duygusal istismar yaşayanlarda ise tam tersi bir sonuç söz konusudur. Öfke ise saplantılı bağlanma ile ilişkili bulunmuştur.

Bu çalışmanın bir diğer merakı da sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının değil aynı zamanda bu vatandaşların içinden "göçmen olan" kişilerin diğer göçmenler ile ilgili tutumlarında bir farklılık olup olmadığını araştırmaktır. Bireysel kimlikler, grup kimliği ile iç içe geçmiştir. Özellikle grup kimliğini tehdit eden yaşanan olaylar, grup üyeleri tarafından çekirdek kimliğe tehdit olarak algılanır ve ortak zihinsel savunmalar oluşturulur. Savunma işlevi olarak, diğer gruba karşı katı ön yargılı tutumlar gözlenir (Volkan, 1988). Bu görüşle, iki popülasyon arasında farklılık olsa da bireysel hikayelerde ve taşıdıkları anılarda benzer acıları olan insanlar acaba birbirlerine nasıl davranırlar diye düşünerek, göçmen olan ve olmayan popülasyonda göçmenlere yönelik tutumlar farklıdır hipotezini ortaya attık. Wohl ve Branscombe (2008) aynı merakla bireylerin, kendi geçmiş mağduriyetleri hatırlamanın dış gruba nasıl yansıdığını araştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda, kişilerin daha az suçluluk duyarak hareket ettiği, zarar verici eylemlerin meşrulaştırabildiklerini bulmuştur. Çalışmanın sonucunda göçmen olan kişilerin, göçmenlere yönelik tutumlarından Suriyeliler hakkında olumsuz görüşlerinin olması ve ılımlı çözüm üretmek istemeleri göçmen olmayanlara göre daha

yüksek bulunmuş; göçmen olmayanların ise, politikayı takdir etme faktörleri anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Bu sonuca travma bakış açısıyla eğilirsek, "Göçmen olmak" kelimenin içerisinde travma yükü barındırır. Güvenli alanlarından yeni bir yere yerleşmek insanoğlu için bir adaptasyon dönemi geçirmeyi gerektirir. Aidiyet hissetmek ve yeni taşınılan yerin güvenli alan haline gelmesi zaman alacaktır. Bu hislerin kuvvetlenmesi için insanlar birbirlerine daha sıkı bağlar ile bağlanır. Veri topladığımız dernekler de bunun bir örneğidir. Her ne kadar kuşaklar geçse de insanlar kendilerini ait oldukları topluluklar ile tanımlama eğilimindedir. Topluluğun birleştirici öğesi bir travma öyküsü ise bu nesiller boyunca tanımlayıcı olarak aktarılabilir (Vollhart, 2012). Henüz tam ait hissedilmeyen bir ortama veya yeterince güvenli görülmeyen bir yere yabancıların gelmesi geçmiş travma öykülerini canlandırabilir, kaygı yaratabilir veya kendi öykülerine yaklaşmamak için insanlar savunma içine girebilir. Ilımlı çözüm üretilmesini isteme ise hala benzer öykülerin duyumsanması olarak düşünülebilir. Göçmen olmayan katılımcılarda ise, hak savunma ve politikayı takdir etme gibi daha otoriter, sahiplenici maddelerin yükselmesi kişilerin aidiyet sorunlarının olmaması böylece konuya yaklaşabildiklerini gösteriyor olabilir. Kuşaklararası aktarım, travma aktarımı ve dış gruba yönelik tutumda önemli bir faktör olarak görülürken, çalışmamızda anlamlı bir fark bulunamamıştır.

6. Sonuç

Çalışmanın sonucunda, kişilik özelliklerinin, bağlanma özelliklerinin ve geçmiş travma ilişkisinin göçmenlere yönelik tutumla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Aynı ülkede yaşasalar da geçmişinde göçmenlik olan insanların da konuya farklı yaklaştıkları ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma ile göçmenlik meselesine farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda bugüne kadar yapılan çalışmalar çoğunlukla göçmenlerin kendilerinden alınan bilgiler veya ev sahibi olan kişilerin kendi tutumları üzerineyken, bu çalışmada ev sahibi olan kişilerin tutumlarının arka planı incelenmek istenmiştir. Şimdiye kadar yapılan araştırmalarda göçmen karşıtlığı anlaşılmaya çalışılmış olsa da göçmen karşıtlığını etkileyen kavramlar oldukça karmaşık ve birçok sebebe dayalı görülmüştür.

Bu çalışmanın diğer çalışmalar incelendiğinde birçok özgün tarafı vardır, aslında hepimizin içinde bir yerlerde göçmenlik hikayesinin olduğu bir ülkede yaşarken, hukuki olarak göçmen tanımına uyan kişilerin diğerlerine bakış açısını klinik batarya kullanılarak araştıran bu kadar kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sonuçlar ve yöntem geliştirilmeye açık olsa da insanın ideolojisinin, erken yaştan itibaren oluşturduğumuz psikolojik özelliklerimiz ile ilişkili olduğu açıktır. Bir diğer önemli nokta ise, bireyin göçmenlik öyküsünün başlı başına travma barındırması ve bunun incelenmeye çalışılmasıdır. Bizim örneklemimizde olan sınırlılıklar ortadan kaldırılarak bu çalışma yinelenebilir ve gruplar arası farklar elde edilebilir.

Görece zor bir araştırma şekli olsa da değerlendirme kapsamının genişliği ilerideki araştırmalar için yol göstericidir. Benzerliklerimizin ve farklılıklarımızın bize ne söylediğine birlikte yaşamamız için daha yakından bakmamız ve birlikteliğe katkıda bulunacak yollar çizmemiz sosyal bilimcilerin elindedir.

Kaynaklar

Ainsworth, M. D., Blehar, M., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment. Child Abuse and Neglect*. Taylor & Francis, New York. doi:10.1007/978-0-230-80239-1_3

Aker, A. T. (2012). *Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım*. Türk Psikiyatri Derneği. Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi, Ankara.

Aktel, M., ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. *Suleyman Demirel University the Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences Y*, *23*(2), 579–604. Retrieved from https://orcid.org/0000-0003-0418-0144

Allen, B. &Lauterbach, D. (2017). Personality Characteristics of Adult Survivors of Childhood Trauma, *Journal of Traumatic Stress.* 20(4),587–595. doi:10.1002/jts.20195

Allport, G. (1954). *The Nature of Prejudice*. Addison Wesley Publishing Company, Cambridge

Altemeyer, R. A. (1998). The other "authoritarian personality." In M. P. Zanna (Ed.), Advances in experimental social psychology (30),.47–91 New York: Academic Press.

Altemeyer, B. (2004). Highly dominating, highly authoritarian personality. *The Journal of Social Psychology,* 144 (4), 421-448.

Arslan, A (2014). Atatürk Döneminde Romanya'dan Türk Göçleri Ve Göçmenlerin Türkiye'de İskanları. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 9(4), 31-50

Aslan, C. (2017). Türkiye'nin yeni ötekileri: Suriyeliler. *Route Educational and Social Science Journal,* 4(8), 335-341.

Aslan, S. (2008). Narsisistik Kişilik Bozukluğu: Gelişim Süreçleri ve Yaşamı. *Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry*, *2*(1–2), 25–37.

Atay S. (2015) *Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. ve 5.-6. sınıf öğrencilerinin travmatik stres düzeyleri ile saldırganlık, dürtüsel davranışı ve akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ayan, S. (2006). Şiddet ve Fanatizm. *Ç.Ü İktisadi İdari Bilimler Dergisi, 7*(2), 191-209.

Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7* (2), 261-279.

Barbarino, M. (2016). Different Origins of Xenophile and Xenophobic Orientations in Human Personality Structure: A Theoretical Perspective and Some Preliminary Findings. *Journal of Social Issues 72*(3), 432–449. doi:10.1111/josi.12175.

Bartholomew, K. & Horowitz, L.M. (1991) Attachment styles among young adult's A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*, 226-244. doi:10.1037/0022-3514.61.2.226

Baysal AC (1980). *Tutum kavramına kuramsal ve uygulamalı bir yaklaşım ve işletmelerde işle ilgili tutumlar üzerine bir araştırma örneği.* Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baysal AC, Tekarslan E (1998). *Davranış Bilimleri.* İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No:275, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, İstanbul

Benet-Martinez, V. & John, O. P. (1998). "Los Cinco Grandes" across cultures and ethnic groups: mulitrait-multimethod analyses of the big five in spanish and english. *Journal of Personality and Social Psychology, 75,* 729-750.

Bernstein D.P., Fink L., Handelsman L., Foote J., Lovejoy M., Wenzel K., Sapareto E.ve Ruggiero J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *Am J Psychiatry. 151*, 1132-1136.

Berthelot, N., Ensink, K., Bernazzani, O., Normandin, L., & Fonagy, P. (2014). Attachment, reflective function and trauma. *Infant Mental Health Journal* 1-37

Bifulco, A., Kwon, J., Jacobs, C., Moran, P. M., Bunn, A., ve Beer, N. (2006). Adult attachment style as mediator between childhood neglect/abuse and adult depression and anxiety. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 41*(10), 796–805. doi:10.1007/s00127-006-0101-z

Blaustein, M. E., & Kinniburgh, K. M. (2005). Attachment, self-regulation, and competency (ARC). Evidence-Based Treatments for Trauma Related Disorders in Children and Adolescents, *Psychiatric Annals* 35(5), 299–319. doi:10.1007/978-3-319-46138-0_14

Bookwala, J., & Zdaniuk, B. (2015). Adult Attachment Styles and Agressive Behavior Within Dating Relationships. *Journal of Social and Personal Relationship 15*(2), 175–190.

Bozkur, B., Kıran, B. ve Alıcı, D. (2020). Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının yordayıcıları olarak Suriyelilere yönelik toplumsal uzaklık ve bilişsel esneklik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(2), 382-393.

Brader, T., Valentino, N. A., & Suhay, E. (2004). Seeing versus feeling threats: Group cues, emotions, and activating opposition to immigration. In annual meeting of the Midwest Political Science Association.

Braga, L. L., Mello, M. F. & Fiks, J. P. (2012). Transgenerational transmission of trauma and resilience: a qualitative study with Brazilian offspring of Holocaust survivors. *BMC Psychiatry*, *12*. doi:10.1186/1471-244X-12-134

Bret, A., Beffara, B., McFadyen, J. & Mermillod, M. (2017). Right wing authoritarianism is associated with race bias in face detection. *PLoS ONE*, *12*(7), 1–7. doi:10.1371/journal.pone.0179894

Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (çev. İD Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.Aiken, L. R. (1993). Personality: Theories, research, and applications. Prentice-Hall, Inc.

Buss A.H., & Waren W.L. (2000). Aggression Questionnaire: Manuel. Los Angeles: Western Psychological Services.

Buss, A.H. & Perry M. (1992). The Aggression Questionnaire. J Pers Soc Psych. 63, 452-9.

Çakır, S. G., ve Aydın, G. (2006). Parental attitudes and ego identity status of Turkish adolescents. *Family Therapy, 33* (3), 157–169.

Çakmak, F. (2018). Zorunlu göç sürecinde mekânın kaybı ve evin yitimiyle başlayan yersiz yurtsuzluğun ürettiği bir travma olarak "kimliğin anonimleşmesi". *Turkish Studies, 13* (18), 349-364.

Çalışkan, S. (2019). *Ev sahibi halkın Suriyeli göçmenlere yönelik tutumu: İstanbul; Sultanbeyli-Kadıköy ilçeleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.

Campbell, J.L.A. ve Graziano W.G. (2001) Agreeableness as a Moderator of Interpersonal Conflict. *Journal of Personality, 69* (2), 323-362.

Can (2002). *"Aggression questionnaire" adlı ölçeğin Türk popülasyonunda geçerlik ve güvenirlik çalışması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Servisi Şefliği.

Carll, E. K. (2007). Trauma psychology: issues in violence, disaster, health and illness. British library cataloguing in publication in data.

Carnelly K.B. & Boag E.M. (2019). Attachment and Prejudice. *Current Opinion in Psychology*. 25, *110-114.* doi:10.1016/j.copsyc.2018.04.003.

Cassidy, J. (2001). Unsolvable Fear, Trauma, and Psychopathology: Theory, Research, and Clinical Considerations Related to Disorganized Attachment Across the Life Span. *Clinical Psychology: Science and Practice, 8*(3), 275–298. doi:10.1093/clipsy/8.3.275

Castles, S. (2003). Towards a sociology of forced migration and social transformation. *Published in Sociology, 77* (1), 13-34.

Chen, S. X., Bond, M. H., & Cheung, F. M. (2006). Personality correlates of social axioms: Are beliefs nested within personality? *Personality and Individual Differences 40* (3), 509–519. doi:10.1016/j.paid.2005.04.016

Çavuşuoğlu, H. (2007). "Yugoslavya-Makedonya" Topraklarından Türkiye'ye Göçler ve Nedenleri. *Bilig, (41),* 123–154.

Çiftçi, H. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 7 (3) 2232–2256.

Çimen, L. K.ve Quadir, S. E. (2018). Türk vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşleri (Konya ili örneği). 3. Sektör *Sosyal Ekonomi Dergisi, 53*(2), 327-345. doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.18.05.906.

Çimen, L., ve Quadır, S. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi* 7 (2) 1251–1273.

Cohrs, J. C., Kämpfe-hargrave, N. & Riemann R. (2012). Individual Differences in Ideological Attitudes and Prejudice : Evidence From Peer-Report Data, J*ournal of Personality and Social Psychology 103*(2), 343–361. doi:/10.1037/a0028706

Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality And. Social Psychology, 74*(5), 1380–1397.

Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment,4*(1), 5.

Costa, P.T., & Mccrae, R.R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal of Personality Assessment, 64* (1), 21-50.

Dalgaard, N. T., Todd, B. K., Daniel, S. I. F., &Montgomery, E. (2016). The transmission of trauma in refugee families: associations between intra-family trauma communication style, children's attachment security and psychosocial adjustment. *Attachment and Human Development, 18(*1), 69–89. doi:10.1080/14616734.2015.1113305

De Neve J.E. (2015). Personality, Childhood Experience, and Political Ideology. *Political Psychology 36*(1) 55-73. doi:10.1111/pops.12075

Deniz, M. E. (2011). Karar verme stilleri ve beş faktör Kişilik özelliklerinin bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, *11*(1), 97–114.

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4. Baskı (DSMIV), Washington DC, American Psychiatric Association. (1994).

Diehl, M., Elnick, A. B., Bourbeau, L. S., & Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(6), 1656–1669. doi:10.1037/0022-3514.74.6.1656

Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik Özellikleri ve İyi oluş, *14*(1), 56–64.

Duckitt, J., & Sibley, C. G. (2010). Personality, Ideology, Prejudice, and Politics: A Dual-Process Motivational Model. *Journal of Personality 78*(6) 1861-1894 doi.org:10.1111/j.1467-6494.2010.00672.x

Ekehammar, B. O., & Akrami, N. (2003). The Relation between Personality and Prejudice: A Variable- and a Person-Centred Approach. *Europian Journal of Personality*,17 449–464.

Ekehammar, B. O., Akrami, N., & Gylje, M. (2004). What Matters Most to Prejudice: Big Five Personality, Social Dominance Orientation, or Right-Wing Authoritarianism? *Eur. J. Pers. (18)* 463–482.

Erdener, M. (2019). *Afet alanında çalışan profesyonellerin psikolojik dayanıklılık ve ikincil travmatik stres düzeylerinin incelenmesi.*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Ankara.

Ergün H.B.(2017), *Zorunlu göç etmiş etnik gruplara mensup yetişkin bireylerde agresyon eğilimi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erkan R ve Erdoğdu M.Y. (2006) Göç ve çocuk suçluluğu. *Aile ve Toplum* 9:79-90.

Erkuş, A., Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin çalışanların çatışma yönetim tarzlarına etkisi: savunma sanayiinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(2)*, 213-242.

Eryılmaz, İ. ve O. Ş. (2018). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Temel Motivasyon Kaynakları 2nd International EMI Entrepreneurship & Social Sciences Congress, 09-11 November 2018, Cappadocia.

Eser, H. B. ve Uygur, R. (2019). Suriyeli mültecilere yönelik tutumların sosyal baskınlık yönelimi doğrultusunda incelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 11*(22), 87-108.

Esses, V. M., Dovidio, J. F., & Hodson, G. (2002). Public Attitudes Toward Immigration in the United States and Canada in Response to the September 11, 2001 "Attack on America," *Analyses of Social Issues and Public Policy,* 69–85.

Esses, V. M., Dovidio, J. F., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (2001). The Immigration Dilemma: The Role of Perceived Group Competition, Ethnic Prejudice, and National Identity, *Journal of Social Issues 57*(3), 389–412.

Esses, V. M., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (1998). Intergroup Competition and Attitudes Toward Immigrants and Immigration: An Instrumental Model of Group Conflict, *Journal of Social Issues 54*(4).

Falshaw, L., Browne, K. D., & Hollin, C. R. (1996). Victim to offender: A Review. *Agression and Violent Behavior, 1*(4), 389–404.

Fazel, M. Wheeler, J. ve Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: a systematic review. *The Lancet, 365,* 1309-14.

Fields, R. M. (2007). *Xenophobia: A Consequence of Posttraumatic Stress Disorder. Trauma Psychology: Issues in Violence, Disaster, Health, and Illness* (1. Baskı) 289-305. United States of America: Praeger Publishers.

Finzi-dottan, R., & Weizman, A. (2001). Attachment Styles and Aggression in Physically Abused and Neglected Children. *Journal of Youth and Adolescence, 30* (6).769-786. https://doi.org/10.1023/A

G. Dullton (1999). Traumatic Origins of Intimate Rage. *Aggression and Violent Behavior 4* (4), 431-448

Getmansky, A. (2017). Refugees, Xenophobia, and Domestic Conflict: Evidence from a Survey Experiment in Turkey. *Journal of Peace Research* 1–37.

Gigm (2020). *Göç Tarihi*, https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi

Goedert, C., Albert, I., Barros, S., & Ferring, D. (2019). Welcome or not? – Natives' security feelings, attachment and attitudes toward acculturation of immigrants. *International Journal of Intercultural Relations*, *69* 24–31.doi:10.1016/j.ijintrel.2018.12.001

Göregenli M. (2012). *Temel kavramlar: önyargı, kalıpyargı ve ayrımcılık*. Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Çayır K ve Ayan-Ceyhan MA (eds.), 61-73, 2012

Graham, J. M., & Unterschute, M. S. (2015). A reliability generalization meta-analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality Assessment, 97*(1), 31–41. doi:10.1080/00223891.2014.927768

Grandgirard, J., Poinsot, D., Krespi, L., Nénon, J. P., & Cortesero, A. M. (2002). Costs of secondary parasitism in the facultative hyperparasitoid Pachycrepoideus dubius: Does host size matter? *Entomologia Experimentalis et Applicata*, *103*(3), 239–248. doi:10.1023/A

Griffin, D. W., & Bartholomew, K. (1994). *The Metaphysics of Measurement: The Case of Adult Attachment*. In K. Bartholomew ve D. P. Perlman (Eds.), Advances in Personal Relationships: Attachment Processes in Adult Relationships (Vol. 5). London: Jessica Kingsley.

Gudjonsson, G. H., Sigurdsson, J. F., Bragason, O. O., Einarsson, E., & Valdimarsdottir, E. B. (2004). Compliance and personality: The vulnerability of the unstable introvert. *European Journal of Personality*, *18*(5), 435–443. doi:/10.1002/per.514

Güloğlu, B., Karaırmak Ö., Emiral E. (2016). Çocukluk çağı travmaları tinsellik ve affetme üzerindeki etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17*(4), 309-316.

Gültekin, F. (2008). *Saldırganlık ve öfkeyi azaltma programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin saldırganlık ve öfke düzeyleri üzerindeki etkis.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürel, N. (2011). Kişilik Psikolojisi, Önyargının Psikolojisi Ve Kamuoyu: Gordon Allport Ve Walter Lippmann' In Görüşleri Çeçevesinde Bir Değerlendirme. *Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(2) 101–134.doi: 10.1501/sbeder

Haskan, Ö. (2009). *Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hasta, D., ve Karaçanta, H. (2017). Yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş. *Türk Psikoloji Yazıları*, *20*(40), 23–34.

Herman JL.(1992) *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books;1992.

Herman, J. L. (2007). *Travma ve iyileşme: şiddetin sonuçları ev içi istismardan siyasi teröre*. (T. Tosun, Çeviri). İstanbul: Literatür.

Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2011). *Sosyal Psikoloji* (Çev. İ. Yıldız, A. Gelmez), Ankara, Ütopya Yayınları.

Hong, Y.-y., Fang, Y., Yang, Y., & Phua, D. Y. (2013). Cultural attachment: A new theory and method to understand cross-cultural competence. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 44*(6), 1024–1044.

Horney, K (2017a). *Çağımızın Nevrotik İnsanı*. 3. Baskı. Çev. B. Kıcır, İstanbul: Sel Yayıncılık.

İlgar, M. Z., ve İlgar, S. C. (2018). Şiddet Eğiliminde Bağlanmanın Rolü. openaccess.biruni.edu.tr

Ilhan, R., ve Cevik, A. (2013). Onyargilarin Psikolojisi: Psikodinamik Bir Gozden Gecirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, *1*(1), 49–64. https://doi.org/10.7816/nesne-01-01-03

IOM Uluslararası Göç Örgütü. (2009). *goc_terimleri_sozlugu*.

Iscte, J. V., & Iscte, A. R. (2006). Racial prejudice, threat perception and opposition to immigration: A comparative analysis. *Portuguese Journal of Social Science 5*(2), 119–140. doi:10.1386/pjss.5.2.119/1

Kabaklı-Çimen L.ve Ersoy-Quadir, S. (2017). *Üniversite öğrencilerinin Suriyeli sığınmacılarla ilgili tutumlarının sivil katılımları bağlamında incelenmesi*. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi.

Kahil, A. ve Palabıyıkoğlu, N. R. (2018). İkincil travmatik stres. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 10* (1), 56-70.

Kara, B. Biçer, Ü., Gökalp, A.S. (2004) Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 47*,140-151.

Kardaş, F. (2013). *Van depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası stres travma sonrası büyüme ve umutsuzluk düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Danışmanlık Anabilim Dalı. Van.

Kernberg O.F. (1977). *The structural diagnosis of borderline personality organization*. In: Hartcollis P. (ed). Borderline Personality Disorders. Pp. 87-121. Int Universities pres, NY.

Kerns, K. A., & Stevens, A. C. (1996). Parent-child attachment in late adolescence: Links to social relations and personality. *Journal of Youth and Adolescence, 25*(3), 323–342. doi.org:10.1007/BF01537388

Khalaf, R. ve Ilgar, S. (2015). Suriyeli Mülteciler ve Türkiye'de Mülteci sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 2*(2) 23–24.

Kırlıoğlu, M. ve Gencer, T.E. (2020). Göçmen ve sığınmacılarla sosyal hizmet dersinin sosyal hizmet öğrencilerinin Suriyelilere yönelik algısına etkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 31*(3), 1127-1152.

Kolk, B. A. (2019). *Beden kayıt tutar*. (N. Maral, Çeviri). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Korkmaz, M., ve Tatar, A. (2016). Beş Faktör Kişilik Envanteri' nin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi 17*(49) 21-23.

Lev-Wiesel, R. (2007). Intergenerational transmission of trauma across three generations: A preliminary study. *Qualitative Social Work, 6*(1), 75–94. doi:10.1177/1473325007074167

Lorenzini, N & Fonagy, P. (2013). Attachment and Personality Disorders: A Short Review. FOCUS: *The Journal of Lifelong Learning in Psychiatry, 11* (2) 155 - 166. doi:10.1176/appi.focus.11.2.155.

Lozam Mübadilleri Vakfı (2020). Kısaca Mübadele. http://www.lozanmubadilleri.org.tr/lozan-mubadilleri-dernegi/

Lupu, N.& Peisakhin L. (2015). The Legacy of Political Violence across Generations. *American Journal of Political Sciences 61*(4), 836-851.

Main, M. & Solomon, J. (1990) *Procedures for Identifying Disorganised/ Disorientated Infants during the Ainsworth Strange Situation*. (Greenberg, M., Cicchetti, D. and Cummings, M., Eds.), Attachment in the Preschoolyears, University of Chicago Press, Chicago, 121-160.

McCrae, R. R. & John, O.P. (1992). An introduction to the five factor model and its applications. *Journal of Personality, 60*, 175-215.

Meesters, C.,& Muris, P. (2002). Attachment style and self-reported aggression. *Psychological Reports, 90*,231–235. doi:10.2466/PR0.90.1.231-235

Memiş, H. (2015). İç Savaş nedeniyle Kiliste yaşayan suriyelilerin oluşturduğu Sosyoekonomik algılar üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 14*(52), 100–114.

Mikulincer, M. (1995). Attachment Style and the Mental Representation of the Self. *Journal of Personality and Social Psychology*, *69*(6), 1203–1215. https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.6.1203

Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2001). Attachment theory and intergroup bias: Evidence that priming the secure base schema attenuates negative reactions to out-groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, *81*(1), 97–115. doi:10.1037/0022-3514.81.1.97

Motyl, M., Hart, J., Pyszczynski, T., Weise, D., Max, M. & Siedel, A. (2011). Subtle priming of shared human experiences eliminates threat-induced negativity toward Arabs, immigrants, and peace-making. *Journal of Experimental Social Psychology* 47(6), 1179–1184. doi.org:10.1016/j.jesp.2011.04.010

Muller, R. T., Sicoli, L. A., & Lemieux, K. E. (2000). Relationship between attachment style and posttraumatic stress symptomatology among adults who report the experience of childhood abuse. *Journal of Traumatic Stress*, *13*(2), 321–332. doi.org:10.1023/A:1007752719557

National Research Council, (2004) *Measuring Racial Discrimination*. Panel on Methods for Assesing Discrimination.

Noftle, E. E.,& Shaver, P. R. (2006). Attachment dimensions and the big five personality traits: Associations and comparative ability to predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 40(2), 179–208. doi:10.1016/j.jrp.2004.11.003

Noftle, E.E. & Shaver, P. (2005). Attachment Styles and the "Big Five" Personality Traits: Their Connections with Each Other and with Romantic Relationship Outcomes. *Journal of Research in Personality,* 40, 179–208. doi:10.1177/0146167292185003

O'Connor, M.,& Elklit, A. (2008). Attachment styles, traumatic events, and PTSD: A cross-sectional investigation of adult attachment and trauma. *Attachment and Human Development*, 10(1), 59–71. doi:10.1080/14616730701868597

Ogle, C. M., Rubin, D. C.,& Siegler, I. C. (2015). The relation between insecure attachment and posttraumatic stress: Early life versus adulthood traumas. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, *7*(4), 324–332. doi:10.1037/tra0000015

Ötken, A. B. ve Cenkci, T. (2013). Beş faktör kişilik modeli ve örgütsel muhalefet arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Öneri Dergisi*, *10*(39), 41–51. doi:10.14783/od.v10i39.1012000306

Özen, H. ve Cerit, C. (2018). Savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ederek insani yardım kuruluşunda çalışan suriyeli mültecilerde travma sonrası stres bozukluğu ve ilişkili etmenler. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 4 (3), 70-73.

Özsoy, E. (2015). *Bağlanma, Anksiyete ve Bilgi İşleme*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Paker, M. (2012). *Psikolojik Açıdan Önyargı ve Ayrımcılık*. (K.Çayır ve M.A. Ceyhan, Der.), Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Pearlman, L. A.& Courtois, C. A. (2005). Clinical applications of the attachment framework: Relational treatment of complex trauma. *Journal of Traumatic Stress*, *18*(5), 449–459. doi:10.1002/jts.20052

Perry, B. & Szalavitz, M. (2015). *Köpek gibi büyütülmüş çocuk* (8. Baskı). (E. Söğüt, Çev.). İstanbul: Okuyan us Yayıncılık.

Pratto. F., Sidanius, J., Stallwort, M.N. &Malle, B.F. (1994). Social dominance orientation: A persona- lity variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (4), 741-763.

Rabinowitz, Sidanius, J., Pratto, F., Martin, M. & Stallworth, L.M. (1991). Consensual racism and career tract: Some implications of social dominance theory. *Political Psychology*, 12 (4), 691-720.

Reyome, N. D., Ward, K. S., Reyome, N. D., & Ward, K. S. (2007). Self-Reported History of Childhood Maltreatment and Codependency in Undergraduate Nursing Students Self-Reported History of Childhood Maltreatment and Codependency in Undergraduate Nursing Students, *Journal of Emotional Abuse* 7 (1), 37-50. doi:10.1300/J135v07n01

Riggs, S. A. (2010). Childhood emotional abuse and the attachment system across the life cycle: What theory and research tell us. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, *19*(1), 5–51. doi:10.1080/10926770903475968

Roberts, B.W., Chernyshenko O.S, Stark S. & Goldberg L.R. (2005) The structure of conscientiousness: an empirical investigation based on seven major personality questionnaires. *Personality. Personal* Psychology 58,103-139.

Roccas, S. & Schwartz, S. H. (2002). The Big Five Personality Factors and Personal Values. *Personality and Social Psychology Bulletin 28*(6), 789-80.

Rüssmann, K., Dierkes, S. M., ve Hill, P. B. (2010). Social desintegration and attachment style as determinants of xenophobia. *Journal of Sociology* 39(4), 281–301.

Sadock B.J. & Sadock V.A. (2007). *Kişilik Bozuklukları*. (8. Baskı) (Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry, Çev). Güneş Kitabevi.

Sağlam, H. İ., & Kanbur, N. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 7(2), 310-323. doi: 10.19126/suje.335877

Salo, J. A., Qouta, S.,& Punamäki, R. L. (2005). Adult attachment, posttraumatic growth and negative emotions among former political prisoners. *Anxiety, Stress and Coping*, 18(4), 361–378. doi:10.1080/1061580050028952

Samsha. (2014). *Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Trauma-Informed Care in Behavioral Health Services*. Treatment Improvement Protocol (TIP) Series 57, 13-4801.

Santa-maria, M. L., & Cornille, T. (2007). Traumatic Stress, Family Seperations, and Attachment Among Latin American Immigrants. *Traumatology* 26–31. https://doi.org/10.1177/1534765607302278

Şar, V., Öztürk E. ve İkikardeş E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenirliği. *Türkiye Klinikleri, 32*(4), 1054-1063. doi: 10.5336/medsci.2011-26947.

Saraçlı, M. (2010). Kimlik ve Göç Çalışmaları. *Bildiri E – Kitabi 123-140.*

Sarınay, Y. (1990). Cumhuriyet döneminde Balkan ülkelerinden Ankara'ya yapılan göçler (1923-1990). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 27* (80) 351-387.

Şen, G. ve Keskin Şimşek, H. (2019). Türkiye'deki Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Tutumları, *Manas Sosyal Araştırmalar dergisi 8*(2) 1958-1974. doi:10.33206/mjss.459684

Shaver, P. R., & Brennan, A. K. (1992). Attachment styles and the big five personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcom. *Personality and Social Psychology Bulletin*. doi:10.1177/0146167292185003

Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2005). Attachment theory and research: Resurrection of the psychodynamic approach to personality. *Journal of Research in Personality, 39*(1 SPEC. ISS.), 22–45. doi:10.1016/j.jrp.2004.09.002

Shaver, P. R.,& Fraley, R. C. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology, 4*(2), 132–154.

Sibley, C. & Duckitt J. (2008). Personality and Prejudice: A Meta analysis and theoretical review. *Pers Soc Psychol Rev 12*, 248- 279 doi:10.1177/1088868308319226

Sibley, C. G., Harding, J. F., Perry, R., Asbrock, F., & Duckitt, J. (2010). Personality and Prejudice: Extension to the HEXACO Personality Model, *534*(August 2009), 515–534. doi:10.1002/per

Sidanius, Sidanius, J., Pratto, F. & Rabinowitz, J.L. (1994). Gender, ethnic status and ideological asymmetry. *Journal of Cross Cultural Psychology, 25* (2), 194-216.

Solomon, J., & George, C. (1999). *The place of disorganization in attachment theory: Linking classic observations with contemporary findings*. (In J. Solomon & C. George, Eds.), Attachment disorganization (p. 3–32). The Guilford Press.

Solomon, Z., Ginzburg, K., Neria, Y., &Ohry, A. (1995). Coping with war captivity: The role of sensation seeking. *European Journal of Personality, 9*(1), 57–70. doi:10.1002/per.2410090105

Somer, O. (1998). Türkçe'de Kişililik Özelliği Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi, 13* (42), 17-32

Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi, 17* (49), 21-33.

Somer, O., Korkmaz, ve M., Tatar, A. (2002). Beş faktör kişilik envanterinin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerinin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi, 17* (49), 21-33.

Stanford, M. S., Houston, R. J., Mathias, C. W., Villemarette-pittman, N. R., Helfritz, L. E., & Conklin, S. M. (2003). Characterizing Aggressive Behavior, (2015). doi:10.1177/1073191103252064

Stephan, W. G. (2014). Intergroup anxiety: theory, research, and practice. *Personality and Social Psychology Review, 18*(3), 239–255. doi:10.1177/1088868314530518

Stephan W.G., Ybarra O.& Bachman G (1999). Prejudice Toward Immigrants. J*ournal of Applied Social Psychology, 29* (11) 2221–2237.

Stephan, W. G., Renfro, C. L., Esses, V. M., White, C., & Martin, T. (2005). The effects of feeling threatened on attitudes toward immigrants. *International Journal of Intercultural Relations 29 (1)*, 1–19. doi:10.1016/j.ijintrel.2005.04.011

Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (1996). Predictingprejudice. *International Journal of Intercultural Relations*, 20(3–4), 409–426.

Stephan, W.G. & Stephan, C. W. (2000). *An integrated threat theory of prejudice*. Oskamp, S. (Ed). Reducing prejudice and discrimination. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Stewart, S. H. (1996). Alcohol abuse in individuals exposed to trauma: A critical review. *Psychological Bulletin, 120*(1), 83–112. doi:10.1037/0033-2909.120.1.83

Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemi üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 35-62

Swopes, R. M., Simonet, D. V, Jaffe, A. E., & Tett, R. P. (2013). Adverse Childhood Experiences, Posttraumatic Stress Disorder Symptoms, and Emotional Intelligence in Partner Aggression. *Violence and Victims 28* (3). doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-12-00026

Tajfel, H. (Ed.). (1982). *Social Identity and Intergroup Relations*. Cambridge: Cambridge University Press

Tatar, A. (2016). Beş faktör kişilik envanterinin kısa formunun geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17*(1), 14-23.

Teber, S. (1993). *Göçmenlik yaşantısı ve kişilik değişimi*. Ortadoğu Yayınları, Ankara

Thornhill, R., & Fincher, C. L. (2007). What is the relevance of attachment and life history to political values? *Evolution and Human Behavior*, *28*(4), 215–222. doi:10.1016/j.evolhumbehav.2007.01.005

Topal, M. H., & Dokuzlu, E. (2016). Public Attitudes Towards Syrian Refugees in Turkey : Shedding Light on Turkish People Opinions Shedding Light on Turkish People Opinions, 3rd International Conference ESPAnet-Poland, Social Investment and Development Warsaw, Poland.2–3.

Tozkoparan, G. (2013). Beş Faktör kişilik Özelliklerinin Çatışma yönetim tarzlarına etkisi, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9* (2), 189-231

Türkiye Psikiyatri Derneği (2016). Çocuk Cinsel İstismarı ve Zor Açığa Çıkması. CocukCinsel_istismar_bilgilendirme_dosyasi.pdfhttps://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/219201618057 adresinden edinilmiştir.

Türkkan, B. (2019). *Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Türksoy, N. (2003). *Psikolojik travma ve sonuçları*. Tamer Aker ve M. Emin Önder (Ed.) Psikolojik Travma ve Tanım Sorunları. (s.9). İstanbul: 5US

UNHCR (2020). https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/03/UNHCR-Turkey-Operational-Update-January-2020-1.pdf)

Van Oudenhoven, J. P., & Hofstra, J. (2006). Personal reactions to "strange" situations: Attachment styles and acculturation attitudes of immigrants and majority members. *International Journal of Intercultural Relations, 30*(6), 783–798. doi:10.1016/j.ijintrel.2006.05.005

Volkan, V. D. (1988). *The need to have enemies and allies: From clinical practice to International Relational Ship*. Northvale, NJ: Jason Aronson.

Vollhardt, J. R. (2012). Collective Victimization. In *The Oxford Handbook of Intergroup Conflict* (pp. 136–157). doi:10.1093/oxfordhb/9780199747672.013.0009

Wagner, R. T., & Wagner, R. T. (2017). The Significant Influencing Factors of Xenophobia The Significant Influencing Factors of Xenophobia. *Student Scholarship - Education. 2*

Wahl, K. (2011). Development of xenophobia and aggression. *Internetional Journal of Comparative and Applied Criminal Justice,*26(2), *37*–41. doi:10.1080/01924036.2002.9678690

Waters, E., Weinfield, N. S., & Hamilton, C. E. (2000). The stability of attachment security from infancy to adolescence and early adulthood: General discussion. *Child Development*, *71*(3), 703–706. doi:10.1111/1467-8624.00179

WCAR. (18 Şubat 2001). Declaration on Racism, Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance against Migrants and Trafficked Person. Asia Pacific NGO Meeting for the World Conference Against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance. Tahran, İran.

Williams, K. (2011). *Bullying Behaviors and Attachment Styles*.Electronic Theses and Dissertations. 444.

Wohl, M. J. A., & Branscombe, N. R. (2008). Remembering Historical Victimization: Collective Guilt for Current Ingroup Transgressions. *Journal of Personality and Social Psychology*, *94*(6), 988–1006. doi:10.1037/0022-3514.94.6.988

Yakushko, O. (2009). *Xenophobia: Understanding the Roots and Consequences of Negative Attitudes Toward Immigrants*. *The Counseling Psychologist,* 37(1), 36-66. doi:10.1177/0011000008316034

Yalçın, M. G. (2017). Göç Psikolojisi. Pharmakon Yayınevi, Ankara.

Yanbolluoğlu, Ö. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik duygular ve algılanan sosyal mesafede, gruplararası pozitif ve negatif temas, sosyal baskınlık yönelimi, gruplararası tehdit ve gruplararası kaygının rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Detay Yayıncılık

Yitmen, Ş., & Verkuyten, M. (2018). Positive and negative behavioural intentions towards refugees in Turkey: The roles of national identification, threat, and humanitarian concern. Journal of Community & Applied Social Psychology, 28(4), 230-243. doi:10.1002/casp.2354

Yılmaz, B. (2007). Yardım çalışanlarında travmatik stres. *Klinik Psikiyatri,* 10 (3), 137-147.

Zhao, H. ve Seibert S.E. (2006) "The Big Five Personality Dimensions and Entrepreneurial Status: A Meta-Analytical Review", *Journal of Applied Psychology,* 91 (2), 259-271.

8. Ekler

Ek-1

İÜC Tarih ve Sayı: 05.04.2018-128454

BEZLCB648

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanlığı

Sayı :59491012-604.01.02-
Konu :Doktora Öğrencisi Fatma Nuray Sarp KULKARA'nın etik kurul kararı A-09

ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi :06.03.2018 tarih, 86669574-302.14.06-88528 sayılı yazı

Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı öğretim üyesi **Prof.Dr.İmdat ELMAS'ın** danışmanlığında **Doktora Öğrencisi Fatma Nuray Sarp KULKARA'nın** yürütücülüğünde **"Göçmenlere Yönelik Tutum ve Davranışlarda, Bireyin Kişilik Özellikleri, Travma Öyküsü, Bağlanma Stilleri ve Şiddet Eğiliminin İncelenmesi"** başlıklı Doktora Tezi (ANKET/RETROSPEKTİF) hakkında ilgi yazınız ve ekleri **03 Nisan 2018** tarihinde toplanan Fakültemiz Klinik Araştırmalar Etik Kurulunca müzakere edilmiş olup, etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. Özgür KASAPÇOPUR
Başkan

e-İmzalı
Prof. Dr. Kerim SÖNMEZOĞLU
Dekan a.
Dekan Yardımcısı

NOT: Yönetmelik gereği Sonuç Raporunun Klinik Araştırmalar Etik Kuruluna iletilmesi gerekmektedir.

EK :
1 dosya elden teslim edilecektir.

Doğrulamak İçin:http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BEZLCB648

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Güler SOYDANER Dahili : 22300
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 34303 Cerrahpaşa/ İSTANBUL
Tel : 0 (212) 414 30 00 Faks : 0 (212) 632 00 33
e-posta : ctfpersonel@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

K-Q TSE-ISO-EN 9000

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek-2

T.C. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi

Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

ASGARİ BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda, Profesör Doktor İmdat Elmas danışmanlığında, Uzm. Psk. Nuray Sarp Kulkara tarafından doktora tezi kapsamında yürütülen "GÖÇMENLERE YÖNELİK TUTUM VE DAVRANIŞLARDA, BİREYİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, TRAVMA ÖYKÜSÜ, BAĞLANMA STİLLERİ VE ŞİDDET EĞİLİMİNİN İNCELENMESİ" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Bu araştırmanın amacı; Göçmen ***karşıtlığı kavramının incelenmesi ve bireydeki ilişkili olduğu özelliklerin belirlenmesi*** dir. Araştırmada sizden tahminen 60 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 299 kişi katılacaktır. [1] Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı ve ya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır.

Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Çalışmaya katılmama ve ya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**. Ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir.

Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi ve ya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir ve ya ....@gmail.com . e-posta adresi ve 053 ... . numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları yazılı olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

☐ Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının [2]**:**

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

İletişim Bilgileri:

e-posta: Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için "ortak araştırma havuzuna" aktarılmasını; ☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Yaşınız:
2. Cinsiyetiniz: K☐ E☐
3. Eğitim durumunuz:

İlkokul	Lise	Üniversite	Yükseklisans	Doktora
☐	☐	☐	☐	☐

4. Mesleğiniz?
5. Hangi ilde yaşıyorsunuz?
6. Yaşamınızın büyük bölümü nerede geçti?

Köy	Kasaba	İl	İlçe	Büyükşehir
☐	☐	☐	☐	☐

7. Şuan herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
8. Medeni durumunuz?
9. Siz ve ya ailenizde göçmenlik var mı? Var ☐ Yok ☐
10. Varsa kaçıncı kuşak göçmesiniz?
11. Nereden göç etmişsiniz?
12. Göç ile ilgili bildiğiniz, sizi etkileyen hikayeler var mı?
13. Bu hikaye, anı(yı)

☐ Bana anlatıldı ☐ Dolaylı yollarla öğrendim. (başkalarının konuşmasından duyma gibi)

14. Aklınızda kalan hikaye ne ile ilgili?

Ölüm	Yaralanma	Kayıp kişi	Şiddet	Olumlu anı
☐	☐	☐	☐	☐

15. Bu hikayeler sizi nasıl etkiledi?

Olumlu	Olumsuz	Etkilemedi
☐	☐	☐

Ek-3: Kullanılan ölçek bataryası

Türk Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Görüşler	Kesinlikle katılıyorum (5)	Katılıyorum (4)	Kararsızım (3)	Katılmıyorum (2)	Kesinlikle Katılmıyorum (1)
1. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Suriyeli sığınmacılara yeterince yardım ettiğini düşünüyorum.					
2. Devlet sığınmacılar konusunda iyi bir yönetim ortaya koymaktadır.					
3. Türkiye'deki okullarda Suriyeli sığınmacılara eğitim fırsatı verilmelidir.					
4. Suriyeli sığınmacılara Türkiye'de çalışma izni verilmelidir.					
5. Türk halkı, Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçları konusunda yeterince duyarlıdır.					
6. Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçları konusunda yeterince duyarlı olduğumu düşünüyorum.					
7. Bence ülkemizde sosyal sorunların ortaya çıkmasına Suriyeli sığınmacıların ekonomik yetersizlikleri neden olmaktadır.					
8. Türklerin Suriyeli sığınmacılara iyi bir ev sahibi olduğunu düşünüyorum.					
9. Türkiye'de çalışan Suriyelilerin emek istismarına uğradığını düşünüyorum.					
10. Suriyeli sığınmacılar, bulundukları yerlerde şiddet, hırsızlık, kaçakçılık ve fuhuş gibi suçlara bulaşarak toplumsal ahlak ve huzuru bozmaktadır.					
11. Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki terör olaylarına etkisi olduğunu düşünüyorum.					
12. Suriyeli sığınmacılar ile yakın kültüre sahip olduğumuzu düşünüyorum.					
13. Suriyeli sığınmacılar işlerimizi elimizden almaktadır.					
14. Suriyeli sığınmacıların dilimizi ve kültürümüzü öğrenmeleri için eğitimler ve kurslar verilmelidir.					

15. Suriyeli sığınmacılar içinden bir kısım şahısların suç işledikleri gerekçesiyle, bazı şehirlerimizde sığınmacılara yönelik gösterilen sert tepkileri haklı buluyorum.					
16. Suriyeli sığınmacılar, ülkemizin demografik yapısı için potansiyel bir tehlike oluşturmaktadır.					
17. Suriyeli sığınmacılar, ülkemizin ekonomik yapısı için potansiyel bir tehlike oluşturmaktadır.					
18.Türkiye'de yardıma muhtaç çok sayıda vatandaş varken vergilerimin Suriyeli sığınmacılara harcanmasına karşıyım.					
19. Suriyeli sığınmacılar, ülkemizin siyasi yapısı için potansiyel bir tehlikedir.					
20. Suriyeli sığınmacıların vatandaşlarımızın aile kurumları üzerinde olumsuz etkileri olduğunu (imam nikâhlı evlilik) düşünüyorum.					
21. Suriyeli sığınmacılar Türkiye'nin sorunu değildir; savaş devam ediyor olsa bile ülkelerine geri gönderilmelidir.					
22. Sığınmacılar, sınır boyunda Suriye topraklarında tampon bölge oluşturularak orada kurulacak kamplarda bakılmalıdır.					
23. Bundan sonra kesinlikle Suriyeli sığınmacı kabul edilmemelidir.					
24. Suriyeli sığınmacıları kabul etmek, din kardeşliğinin gereğidir.					
25. Suriyeli sığınmacılar zulümden kaçan insanlardır.					
26. Suriyeli sığınmacılar ülkemizde misafirdir.					
27. Bazı Suriyeli sığınmacıların sokaklarda dilenmesini doğru bulmuyorum.					
28. Bence Suriye krizi çözülene kadar ülkemizdeki Suriyeliler, sığınmacı statüsünde istedikleri kadar kalmalılar.					
29. Suriye krizi çözüldükten sonra Türkçe bilen sığınmacıların dışındakiler ülkelerine geri gönderilmelidir.					
30. Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık hakkı verilmelidir.					
31. Suriyeli sığınmacılara vatandaşlık hakkı verilirse, Türk toplumuna uyum sağlayacaklarına inanıyorum.					
32. Suriyeli sığınmacıların Türkiye geneline yerleşmeleri sağlanarak, çalışmaları ve topluma uyum sağlamaları için politikalar geliştirilmelidir.					
33. Suriyeli sığınmacılarla birlikte nüfusumuzun artması daha güçlü devlet olmamızı sağlayacaktır.					

34. Suriyeli sığınmacı bir komşumun olmasını isterim.					
35. Suriyeli sığınmacıların, kendi ülkelerindeki problemlerden dolayı ülkelerini terk etmelerini doğru bulmuyorum.					
36. Suriyeli sığınmacının kendisine ya da sığınmacılara ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum/kuruluşa ayni (yiyecek, giyecek vb.) yardımda bulundum.					
37. Suriyeli sığınmacının kendisine ya da sığınmacılara ulaştırılmak üzere herhangi bir kurum/kuruluşa nakdi (para) yardımda bulundum.					
38. Suriyeli sığınmacılar hakkında ilk mülteci akını başladığı zamanki olumlu düşüncelerim zaman içinde olumsuza dönüştü.					
39. Suriyeli sığınmacılara ilk mülteci akını başladığı zaman yardımda bulundum ama artık yardım etmiyorum.					
40. Suriyeli genç kızların ülkemizde Türk orta yaşlı ve yaşlı vatandaşlarımızla evlenmelerini yanlış buluyorum.					
41. Suriyeli sığınmacılar ülkemizde çalışma hayatına katılarak ekonomiye katkı sağlamalıdır.					

Beş faktör Kişilik Envanteri Kısa Formu

AÇIKLAMA: Aşağıda kişilerarası ilişkilere ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyunuz ve her birine ne kadar katıldığınıza karar vererek uygun seçeneği işaretleyiniz (X)

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Konuşkan					
2. Başkalarının hatalarını arama eğiliminde olan					
3. Işini tam yapan					
4. Bunalımlı, melankolik					
5. Orjinal, yeni görüşler ortaya koyan					
6. Ketum,vakur					
7. Yardımsever ve başkaları için çırpınan					
8. Biraz umursamaz					
9. Rahat, stresle kolay başeden					
10. Çok değişik konuları merak eden					
11. Enerji dolu					
12. Başkalarıyla sürekli didişen					
13. Güvenilir bir çalışan					
14. Gergin olabilen					
15. Maharetli, derin düşünen					
16. Heyecan yaratabilen					
17. Affedici bir yapıya sahip					
18. Dağınık olma eğiliminde					
19. Çok endişelenen					
20. Hayal gücü yüksek					
21. Sessiz bir yapıda					

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
22. Genellikle başkalarına güvenen					
23. Tembel olma eğiliminde olan					
24. Duygusal olarak dengeli, Kolayca keyfi kaçmayan					
25. Keşfeden, icat eden					
26. Atılgan bir kişiliğe sahip					
27. Soğuk ve mesafeli olabilen					
28. Görevi tamamlayıncaya kadar sebat edebilen					
29. Dakikası dakikasına uymayan					
30. Sanata ve estetik değerlere önem veren					
31. Bazen utangaç, çekingen olan					
32. Hemen hemen herkese karşı saygılı ve nazik olan					
33. Işleri verimli yapan					
34. Gergin ortamlarda sakin kalabilen					
35. Rutin işleri yapmayı tercih eden					
36. Sosyal, girişken					
37. Bazen başkalarına kaba davranabilen					
38. Planlar yapan ve bunları takip eden					
39. Kolayca sinirlenen					
40. Düşünmeyi seven,fikirler geliştirebilen					
41. Sanata ilgisi çok az olan					
42. Başkalarıyla işbirliği yapmay seven					
43. Kolaylıkla dikkati dağılan					
44. Sanat, müzik ve edebiyatta çok bilgili					

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ)

AÇIKLAMA: Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içersine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda yada ilk gençliğimde;	Hiçbir zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık olarak	Çok sık
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım					
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.					
3. Ailemdekiler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi					
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı					
6. Yırtık, sökük ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım					
7. Sevildiğimi hissediyordum					
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.					
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
11. Ailemdekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13. Ailemdekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
14. Ailemdekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum					

Çocukluğumda yada ilk gençliğimde;	Hiçbir zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık olarak	Çok sık
16. Çocukluğum mükemmeldi.					
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farkettiği oluyordu					
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi					
19. Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi					
20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi					
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı					
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu					
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.					
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.					
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					

İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ)

AÇIKLAMA: Asagıdaki maddeler romantik iliskileriniz dahil olmak üzere yakın iliskilerinizde (arkadaslık, dostluk gibi) hissettiginiz duygulara iliskindir. Sizden, genel olarak, yakın iliskilerinizde yasadıklarınızı dikkate alarak asagıdaki ifadeleri degerlendirmeniz istenmektedir. Asagıdaki maddeleri yakın iliski içinde oldugunuz kisileri düsünerek cevaplandırınız. Her maddenin iliskinizdeki duygu ve düsüncelerinizi ne oranda yansıttıgını karsılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde gösteriniz.

1…….2…...……3…….……4……..5…..……..6.....7
Beni hiç tanımlamıyor — Beni kısmen tanımlıyor — Tamamıyla beni tanımlıyor

	1	2	3	4	5	6	7
1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli							
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım							
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerimin olmadığı sürece oldukça rahatım							
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.							
7. Yalnız kalmaktan korkarım							
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim							
9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.							
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.							
11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım							
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
13. Başkalarının bana bağlanmamalarını isterim							
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder							
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum							
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim							
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım							

Buss Perry Agresyon Ölçeği

Karakterinize en uygun olan yanıtı (X) şeklinde işaretleyiniz	Hiç Uygun Değil	Az Uygun	Biraz Uygun	Çok Uygun	Tam Uygun
1. Arkadaşlarım çok münakaşacı olduğumu söylerler					
2. Şans hep başkalarından yana gülüyor, onlardan yana oluyor.					
3. Birden parlarım, ama çabuk sakinleşirim					
4. Kendimi sık sık diğer insanlar ile tartışırken bulurum.					
5. Bazen hayatın bana adaletli davranmadığını düşünüyorum.					
6. İnsanlar ile aynı fikirde olmazsam onlarla tartışmaktan kendimi alıkoyamam					
7. Bazen ortada hiçbir neden yokken parlarım.					
8. Kız yada erkek birisi beni kışkırtırsa ona vurabilirim.					
9. Bazen niye bukadar katı olduğumu merak ediyorum					
10. Tanıdığım insanları tehdit ettiğim olmuştur.					
11. Biri çok üzerime geldiğinde, sıkıştırdığında ona vurabilirim.					
12. Öfkemi kontrol etmekte zorluk çekerim.					
13. Eğer çok kızarsam o kişinin yaptığı işleri berbat edebilirim.					
14. Kapıyı arkadan gelenin yüzüne çarpacak kadar çıldırabilirim.					
15. İnsanlar bana patronluk tasladıklarında onların inadına işi ağırdan alırım.					
16. İnsanlar bana nazik davrandıklarında ne isteyeceklerini merak ederim.					
17. Her şeyi dağıtacak kadar çılgınlaşabilirim.					
18. Bazen sevmediklerim hakkında dedikodu yayar, çamur atarım.					

19. Ben sakin biriyim.					
20. İnsanlar beni kızdırırlarsa onlara gerçek düşüncemi söyleyebilirim.					
21. Bazen insanların arkamdan bana güldüklerini hissederim.					
22. İstediğimi elde edemediğim zaman kızgınlığımı gösteririm.					
23. Bazen birine vurma isteğimi kontrol edemem.					
24. Pek çok insandan daha çok kavga ederim.					
25. Eğer biri bana vurursa bende ona vururum.					
26. Arkadaşlarım ile aynı fikirde olmadığımda açıkça söylerim.					
27. Haklarımı korumak için şiddete başvurmam gerekirse hiç çekinmem.					
28. Fazla dostça davranan yabancılara güvenmem					
29. Bazen kendimi patlamaya hazır bir bomba gibi hissederim.					
30. Beni gerçekten rahatsız edenlere susarak, ilgilenmeyerek susarım.					
31. Arkadaşlarımın arkamdan benim hakkımda konuştuklarını bilirim.					
32. Bazı arkadaşlarım benim düşünmeden hareket ettiğimi düşünürler.					
33. Bazen hiçbir şey düşünemeyecek kadar kıskanç olurum.					
34. El şakası yapmaktan hoşlanırım.					

EK - 4

9. Özgeçmiş

1.

2.

3. Unvanı

4. Öğrenim Durumu :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Psikoloji	Hacettepe Üniversitesi	2007
Yüksek Lisans	Klinik Psikoloji	Okan üniversitesi	2010
Doktora	Adli Bilimler Enstitüsü/ Sosyal Bilimler ABD	İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa	2021

5. Akademik Unvanlar

2017-2018 Öğretim Görevlisi, T.C. Aydın Üniversitesi Psikoloji Bölümü
2013-2014 Araştırma Görevlisi, Acıbadem üniversitesi Psikoloji bölümü
2012-2015 Misafir Öğretim Görevlisi, Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri staj programı

6. Yüksek Lisans Tezleri

Yüksek lisans proje: Duygunun otobiyografik bellek üzerine etkisi (Review çalışması)
Sarp, N., & Tosun, A. (2011). Duygu ve otobiyografik bellek. Psikiyatride güncel yaklaşımlar, 3(3).

7. Yayınlar

Kulkara N.S, Güllü D. ve Kıvrıkoğlu F (2020). Şiddet ve duygu durum bozukluğu ilişkisi. Türkiye bütüncül Psikoterapi Dergisi, 3(6), *51-66*

Kıvrıkoğlu, F., Güllü, D., ve Kulkara, N. S. (2020). Bir Adli Tıp Olgusu Olarak İntiharın Psikanalitik Bakış Açısı İle İncelenmesi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, 3(6), 45-50.*

Ögel K, Sarp N ve Gürol T. D (2014). Bağımlı olan ve olmayanlarda farkındalık (Mındfulness) ve farkındalığı etkileyen etkenlerin incelenmesi Anadolu Psikiyatri dergisi, 15(4): 282-288.

Ögel, K., Sarp, N., Gürol, D. T., ve Ermagan, E. (2014). Bagımlı olan ve olmayan bireylerde farkındalık (mindfulness) ve farkındalıgı etkileyen etkenlerin incelenmesi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 15(4), 282.

7.1 Uluslar arası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Research Article: Associations of anxiety/ depression with risk taking behavior among adolescents, Bulletin of Clinical Psychopharmacology

7.2. Yazılan kitaplar veya kitaplarda bölümler.

Kültegin Ögel, Arzu Önal & Nuray Sarp Kulkara (2014). Gençlik Dönemi ve Sorunları. Ailelere için rehber bir kitap.
Nuray Sarp Kulkara & Burcu Tunç (2014). Gözün mü aç, Gönlün mü? Aşırı yemenizin sebebi duygusal olabilir mi?

7.3. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan bildiri kitabında basılan bildiriler

Cognitive and Autobiographical Memory Models that include Emotions: A review on the interaction between emotions and autobiographical memories. Current Approaches in Psychiatry. IV. Psychology Students Congress (Middle East Technical University, Ankara)

Associations of anxiety/ depression with risk taking behavior among adolescents, Bulletin of Clinical Psychopharmacology 4th international Congress on Psychopharmacology

8.Son iki yılda verdiği lisans ve lisansüstü düzeyindeki dersler

Akademik Yıl	Dönem	Dersin Adı	Haftalık Saati		Öğrenci Sayısı
			Teorik	Uygulama	
2017-2018	**1**	Travma ve Travmaya Müdahale	**3**		**80**
2018-2019	**1**	Travma ve Travmaya Müdahale	**3**		**80**
2012-2015	**1**	Psikotravmatoloji, Travma ve Yas	**2**		**20**
2013-2014	**1**	Psikoterapi Nedir?	**1**		**20**
2014-2015	**1**	Psikoloji laboratuvarı (TAT ve MMPI testleri**)**	**1**		**20**